

د قرآن كريم اعجاز

مؤلف: هارون يحيى

ژباړن: محمد شفيق ((حقيبال))

هبله لرم د پښتو ژباړې په اړوندخپلې نظریې اووراندیزونه په دې پته راولیږی:
shafiq.haqpal@gmail.com

دکتاب نوم: د قرآن اعجاز
مؤلف: هارون یحیی
ژباړن: محمدشفیق «حقیبال»
طرح او ډیزاین: شهریارکاکړ
کال: ۱۳۸۷

یادونه: دغه کتاب له انگریزی څخه ډاکټر فرید آسمند درې ژبې ته ژباړلی چې پښتو ژباړه یې له درې نه شوې.
کابل - افغانستان

لړلیک

- 1..... د قرآن اعجاز .....
- 2..... دقرآن کریم علمی معجزې .....
- 2..... دکایناتو یانړۍ پیدایښت .....
- 3..... دکایناتو پراختیا .....
- 4..... دنړۍ پای اوستراقباض .....
- 5..... له تاوده لوګۍ نه خلقت .....
- 5..... دخمکې اواسمانونو جلا کیدل .....
- 6..... د داروین د تکامل د نظریې تېروتنه .....
- 6..... په نړۍ کې مطلق تعادل .....
- 7..... په نړۍ کې لطیف میزان .....
- 8..... دسترې چاودنې چټکتیا .....
- 8..... دآسمانی جسمونو په مینځ کې واټن .....
- 10..... دستورو ، لمر اوسپوړمۍ په مینځ کې دجوړښت توپیر .....
- 11..... الْجُمُ الثَّقَابُ .....
- 11..... مدارونه اوخرخیدونکې نړۍ .....
- 12..... دلمر تکلوری .....
- 12..... دسپوړمۍ مدار .....
- 14..... دقمری یا سپوږمیزکال محاسبه .....
- 14..... دثقل قوه اوخوښتونه په مدارونو کې .....
- 15..... کروی (کرده) ځمکه .....
- 15..... دخمکې دخرخیدو لوری .....
- 15..... دخمکې شکل Geoid .....
- 16..... دخمکې قطرونه اوخلأ .....
- 16..... دخمکې دچاپیریال پورونه Atmosphere .....
- 17..... ساتونکی چت .....
- 18..... ستندونکی آسمان .....
- 18..... دخمکې طبقي یا پوړونه .....
- 19..... دخمکې دچارجونو کانکې .....
- 19..... دغرونو دندې .....
- 20..... دغرونو خوښتونه .....
- 21..... دلهرختو اولویدو بیلابیل ځایونه .....

21.....	دپای له ټکو نه دځمکې لندول .....
22.....	څیرې کیدونکې یا چاودېدونکې ځمکه .....
23.....	د اوسپنې معجزه .....
24.....	د پطولو جوړښت .....
24.....	د وخت نسبيت .....
24.....	په شپږو ورځو کې پیداکیدل .....
25.....	د تقدیر حقیقت .....
26.....	د زوجونو یا جوړو پیدایښت .....
26.....	د اتومونو ذرې .....
27.....	تیاره یا تور سوری .....
28.....	نبضانی ستوری .....
28.....	د شعری ستوری Sirius .....
29.....	تیاره اوروښنایی .....
29.....	پرتله له اورنه احتراق یا سوزیدنه .....
30.....	د وریځو دروند والی .....
30.....	د باران اندول .....
31.....	د باران جوړښت .....
32.....	باران مړه ځمکه راژوندی کوی .....
33.....	د ډلی ، تالندې او برېښنا جوړیدل .....
34.....	بار(حمل) ورکوونکی بادونه .....
34.....	د باد د جوړېدو پړاوونه .....
35.....	فوتو سنتیڅه ډول سهار مهال پیلېږی .....
36.....	سهندرونه یو له بله سره نه گډېږی .....
36.....	په سهندرونه کې تیاره او کورنۍ څپې .....
36.....	هغه ځای چې زموږ خوځښت کنټرولوی .....
38.....	دالله (ج) په یاد سره زړونه آرام مومی .....
39.....	عبادت شفا موندنه چټکوی .....
40.....	د دین دنه مراعات له کبله روانی فشار اوځپگان .....
42.....	د انسان پیدایښت .....
42.....	د منی څاڅکی Semen : .....
46.....	له اوبونه د انسان پیدایښت .....
46.....	له خټي نه جوړښت .....
47.....	د جنینو تنظیم Gene .....
48.....	حیض Menstruation .....
48.....	د ماشوم د غړو د ودې ترتیب .....
48.....	د شېدو جوړښت .....

- 49..... د مورشېدې يوه معجزه زېږونکي مخلوط
- 49..... د تل تازه خوړو په هکله حقيقتونه:
- 50..... دگوتي د نښې له مخې پېژندنه
- 51..... د انکېنو موجی
- 51..... د انکېنو معجزه
- 52..... کجوره(خرما) اوکتې بې
- 54..... اينخر يوه فوق العاده مېوه
- 54..... کب دخوړو يوه ښه منبع
- 55..... د خوک د غوښې روغتيايي زيانونه
- 55..... زيتون يوروغتيا بخښونکي نبات
- 56..... دزره اونورو رگونو لپاره بې گتې :
- 57..... د زره د رگونو عمليات
- 57..... د خوځښت ، وينخلو اوځښلو روغتيايي گتې
- 57..... مکروسکوپک ژوند
- 58..... د حيواناتو(ژوو) ټولني
- 58..... له حيات نه تقلید: د طرحو لپاره د ژوو له جوړښت نه الهام اخستل
- 59..... د ملخانو ډلې
- 60..... د مېريانو د اړيکو سيستم
- 60..... د خوړو دوران
- 61..... په خوب کې د غوړونو فعاليت
- 61..... د خوب په وخت کې د خوځښت اهميت
- 62..... په شپه کې د خوځښت کمښت
- 62..... په لورو سيمو کې د سينې انقباض
- 63..... د قرآن وړاندوېني
- 63..... د روم بری
- 64..... د فرعون د بدن ساتنه
- 64..... د مکې فتحه
- 65..... دېني اسرائيلو قوم به ډير کبرجن شی
- 66..... خلايي څېړني
- 66..... د سپوږمۍ سفر
- 67..... د لېږد رالېږد عصری وسايل
- 68..... د الوتکې ټکنالوژی
- 68..... د تصوير لېږد
- 68..... د بوی لېږد
- 69..... له برېښنا نه گټه
- 69..... د ارتيزن څاه

70.....	په ټکنالوژۍ کې د مېرپانو لښکر.....
71.....	اتومي انرژۍ اوانشفاق.....
72.....	د قرآن تاریخي اعجاز.....
73.....	هامان او د مصر اهرام.....
73.....	موسی (ع) او د سمندر دوه ځایه کول.....
76.....	هغه ستونزې چې فرعون اود ده ملگری ورسره مخامخ شول.....
77.....	په قرآن کې د فرعون کلمه.....
77.....	د نوح (ع) توپان.....
78.....	د نوح (ع) د توپان لرغونې نښې.....
80.....	د ارم ښار.....
81.....	د سدوم او ګموره ښارونه.....
82.....	د سباخلک او د عرم سپلاو.....
84.....	د حجرخلک.....
84.....	په قرآن کې د ریاضي معجزې.....
84.....	په قرآن کې دکلمو تکرار.....
85.....	د ځمکې د وچې او اوبو انډول.....
86.....	په قرآن کې د ايجدشمېرې.....
87.....	په قرآن کې د نولس عدد معجزه.....
91.....	د ادبیاتو له اړخه د قرآن کمالد قرآن د تقلید ناشونتیا.....
92.....	د قرآن د تقلید ناشونتیا.....
92.....	په قرآن کې د قافو عالي ماهیت.....
95.....	قرآن د الله (ج) کلام دی.....

د مؤلف په اړوند:

هارون یحیی د عدنان اوختار مستعار نوم دی هغه په کال ۱۹۵۶ ز کې دترکې په پلازمینه انقره کې زېږیدلی دی هغه په انقره کې لومړی د هنرونو پوهنځۍ اوبیا یی د فلسفې پوهنځۍ لوستی. ده د ماتریالیستی فلسفې د ردولو په هکله یی ډیر کتابونه لیکلی. له ۱۹۸۰ کال نه راپه دیخوا یی ډېر شمېر کتابونه د سیاست ، ساینس اوعقایدو په هکله لیکلی. ده د داروین د پروایز تکامل د نظریی په رد کې هم مهم کتابونه لیکلی.

د ده مستعار نوم د دوویغمبرانو له نامه یعنی هارون اویحیی نه اخستل شوی چې د بې عقیدتی په وړاندې یی کلکه مبارزه کړې. دهارون یحی کتابونه دنړۍ په ډېرو ژبو له هغې ډلې نه په عربی ، انگرېزی ، فرانسوی ، پرتگالی ، اردو ، فارسی ، پښتو ، ایتالوی ، جرمنی ، البانوی ، روسی ، یونانی ، ترکی اواندونیزیایی ژباړل شوی.

دده کارونه په نړۍ کې ستایل شوی اود ډېر شمېر خلکو د ایمان راورلو لامل گرځېدلی .
د دې لیکوال د کتابونو شمېر دهمدې کتاب تر لیکلو پورې ۱۲۳ علمی اودیني کتابونو ته رسېدلی.

www.harunyahya.com

سپيڅلي قران تلپاتي معجزه

(د قرآن کریم اعجاز) د هغه علمي درانه او ارزښتناک اثر نوم دی چې ترکي لیکوال هارون یحیی لیکلی او گران او فاضل ورور محمد شفيق (حقپال) پر پښتو ژباړلی دی.

زموږ پرمحبوب او درانه پیغمبر (ص) را نازل شوی د ستر پالونکی جل جلاله وروستی کتاب (قرآنکریم) په ریښتیني معنا یوه تلپاتي داسې معجزه ده چې د سپيڅلي پیغمبر له رحلت څخه ۱۴ سوه کاله وروسته یې اوس ساینس او تکنالوژي پر حقانیت او ریښتینولي گواهي ورکوي.

(د قرآن کریم اعجاز) د خدای د سپيڅلي کلام په باب د ساینس او تکنالوژي پر همدې گواهیو بحث کوي. څه ډول ۱۴ سوه کاله پخوا خدای په خپل برحق کلام کې بشریت ته هدايات را استولي او د کایناتو له رازونو یې خبر ورکړی چې اوس یې ساینس ټکي پر ټکي ریښتیا ثابتوي.

قرانکریم د ستر پالونکی رب له لوري بشریت ته د لارښوونې او هدايت وروستی کتاب دی چې تر قیامته به د ټولو زمانو او انسانانو لپاره وي ، آیا تر دې بله لویه معجزه کیدای شي چې قرآن د پرون انسان ته هم د وخت او حالاتو سره سم پیغام درلود او نن چې بشریت فضا تسخیر کړې او

ساینس حیرانوونکی پرمختگ کړی دی قرآن بیا هم د تلپاتي او روښانه پیغام په توگه د بشریت هرې پوښتنې ، هرې اندیښنې او هرې ستونزې ته مناسب ، معقول او د فهم وړ ځواب او پیغام لري ؟

په دغه درانه اثر کې به لوستونکي د قرآن کریم پر همدې عظمت په زړه پورې بحث لولي ، د فتنو او مادي ځل بل په دغه دوران کې د داسې درانه او ارزښتناک اثر لیکل او دهغو ژباړه ډیر لوی خدمت او معنوي کار دی ، زه یې لیکوال په تیره درانه ورور (حقپال صیب) ته د ژباړې مبارکي وایم

او له ستر پروردگار څخه یې قلم لاتاند ، پیاوړی او په همدغسې ارزښتناکو لیکنو بوخت غواړم ، همدغسې درانه لوستونکي ددې سپيڅلي اثر لوستلو ته را بولم تر څو معنوي فیض ترې واخلي .

په مینه اودرنښت

محمد زبیر شفيقي د 1387 لمریز

د تلې 15 مه - کابل

دپښتو ژباړن څو خبرې

عظیم الشان قرآن هغه کتاب دی چې په هکله یې خبرې له انساني فکر اودهن نه ډېرې اوچتې دی خوبیا هم پوهان دخپل ذهن اوفکر په کچه ددې ستر کتاب په هکله ځېنې ویناوې لری اوله دې پراخ سمندر نه څاڅکی رالخی اورنا پرې اچوی .

قرآن دې ته اړتیا نه لری چې علمی اوساینسی پرمختیاوې یې یې حقانیت ثابت کړې اوبیا دمنلو ورشی ځکه خپله قرآن برحقه کتاب دی اودکایناتو دخالق کلام دی چې مسلمان باید هیڅ شک پرې ونه کړی دا قرآن دی چې علمی تاریخی ... وړاندوینې کوی او هغه رد یا تایید وی .

د قرآن متن ، دقرآن بیان د قرآن ترتیب د قرآن هره سوره هرآیت هریو دمقطعاتو نوری اوهر تکی یې اعجازدی . څوارلس پېرې وړاندی په دې وسعت سره کلام چې دیوه نالوستی پیغمبر له لارې نړۍ ته رسول شوی خپله یوه معجزه ده. دقرآن نه منونکی که قرآن نه منی خو هیڅکله اوپه هیڅ توان سره یې دهغه دیوې خبرې د ردولو توان هم نه لری . دپېلکې په ډول که قرآن ۱۴ پېرې مخکې وایې چې (هرنفس دمړینې څښونکی دی بیا تاسو زما لورته راگرځی) .العنکبوت ۵۷

ددې آیت له نزول نه دادی بیا سوونه کاله تیر شول اودومره پرمختگونه وشول نه چا مرگ له مېنځه یووړ نه هم داچا ثابتته کړای شوه چې دخدای محاسبې ته ورتلل نشته اونه به په راتلونکی کې علمی پرمختگونه اونه هم پرته له خدایه بل کوم ځواک وتوانېږی چې یا مړېنه ختمه کړی یا هم څوک دخدای (ج) له محاسبې نه وژغورل شی . قرآن داسې معجزه ده چې هری ایمان که یوڅه عقل هم ورسره وی باید ایمان پرې راوری اوهغه دخپل ژوند لارښود وگرځوی .

دقران د علمی ، ساینسی اوتاریخی اونورو اړخونو دویناوو اواروندو برخو روبښانول زموږ پوهه دقرآن په اړوند لازیاتوی اوددې هراړخیز اوعلمی کتاب عظمت لاهم روبښانوی .
د"قرآن اعجاز" دهمدغو لېکنو اوڅېړنو یوه بېلگه گڼلی شو چې ترکی پوه هارون یحیی لیکلی دی . نوموړی کتاب داکتر فرید آسمند په خپل زیار په درې ژباړلی . کله چې دغه کتاب دژباړن له خوا ماته راکړل شو له لوستلو وروسته ډیررته په زړه پورې ؤ اوپه خپل ډول کې له نادرو کتابونو نه گڼل کېږی . سره له دې چې دکتاب دلیلکو له وخته یوڅه موده تیره شوې هارون یحیی صاحب په هغه کې څه زیاتونې هم راوستی چې موږ په دې متن کې هغه ځای نه کړای شوې خو بیایې هم همغه بخوانی لیکنی ډیری گټورې اوپه زړه پورې دی ، نو ځکه مې دغه کتاب له فارسی نه پښتوته وژباړلو اونږدې یو کال یې په ژباړه اوکمپیټور کولو بوخت وم . خدای د وکړی چې زما دغه هڅه سره له هغو کمزورتیاوو چې دژباړې په برخه کې یې شته دپښتوژبوویونکو ته کټوره وی اوله دوی نه ددعا غوښتونکی یم . الله (ج) دې موږ ټول دقرآن عظیم الشان رهنښتینی لارویان وگرځوی .

په درنښت

محمد شفیق "حقبال"

۱۴۲۹ ق. کال درمضان المبارک د مېاشتي ۲۷

د قرآن اعجاز

سريزه:

څوارلس پېړۍ مخکې الله (ج) قرآن راووليږه ، دغه کتاب انساني عقل د حق لورې ته سيڅوې او ټول بشریت ته تعليم ورکوي څو چې د سپېڅلې وحې په ارزښتونو پوه شي. دوحې له وخته تر قيامته پورې به دغه کتاب دانسان دلارښونې لپاره ديوې بې ساری وسيلې په توگه پاتې شي. په دغه کتاب کې الله (ج) فرمايي:

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

اونه دی دغه (قرآن) مگر پند لپاره د عالميانو (القلم ۵۲)

له هغه وخته چې قرآن راليرل شوی ديوې ساده او آسانې ژبې اولهچې نه برخمن دی ، اودټولولپاره دپوهيدووردی. الله (ج) په دې هکله فرمايي:

أُولَٰئِكَ سِرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ

آسانه موکر دغه قرآن لپاره د پند اخستلو ، آیا کوم پندمونکی شته؟ (القمر ۲۲)

دقرآن دژبې ادبي کمال ، اوبه محتوا کې يې بيساری شپوه او عالي پوهه ددې ثبوت دی چې دغه دالله کلام دی. برسیره پردې قرآن په هره کلمه کې داسې معجزې لری چې ثابتوی دا د الله (ج) کلام دی. له هغو څخه دیر شمېر علمی حقایق دی چې په دې سپېڅلی کتاب کې ځای شوی. په دی کتاب کې چې یوزروڅلورسوه کاله مخکې په محمد (ص) باندې نازل شوی دیر شمیر معلومات شته چې په یویشتمه میلادی پېړۍ کې کشف شوی دی. قرآن د علمی موضوعاتو ترڅنګ ، په اصل کې یو اخلاقی اودمعنوی لارښوونو څخه ډک کتاب دی. په یویشتمه پېړۍ کې یواځې یوشمېر علمی معلومات چې قرآن کې موجود و دتکنالوژۍ په مټ کشف شوی دی ، چې دقرآن شریف دنازلیدو په وخت کې خلکوته لانه و څرګند شوی او هغوی ته دپوهیدو وړنه وو چې داپه خپله ددې ستر کتاب دحقیانیت اوداچي دالله (ج) کتاب دی ثبوت کښل کیږی .

دقرآن عظیم الشان د علمی اعجازدپوهیدلپاره لومړی باید پوه شوچې هغه وخت علم څومره پرمختګ کړی و ، دهغه په پوهیدوسره به موږ ته څرګنده شی چې دغه کتاب څومره خارق العاده او ارزښتناک دی.

په اوومه میلادی پېړۍ کې کله چې قرآنی آیتونه نازلیدل ، د عربو خلک په اوهامواوخرافی خیالونو کې کی غرق ول. دتکنالوژۍ اودطبیبعت د پېژندنې په هکله لږه اونیمکرې پوهه ددی لامل ګرځیدلی وه چې اعراب په هغو تحریف شویو نکلونو اوافسانو ، پرته له پوښتنې باوروکړی چې له مخکې نسلونو څخه دوی ته پاتې وې. دبېلګې په ډول هغوی فکر کاوه چې داغرونه دی چې آسمان یی اوچت ساتلی ، اوغرونه هغه سترې ستنې دی چې آسمان یې لکه دیوه چت غونډې پر ځمکه نیولی دی. په داسې یوه چاپیریال کې قرآن نازل شو ، چې د غفلت اوپې علمی پرخای یی عقیده ، ایمان اوسمی لارښوونې راوړې. دقرآن یو آیت وایی:

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

الله (ج) هغه ذات دی چې آسمان یی پرته له ستونو پورته کړی . (الرعد ۲)

دغه آیت هغه نظریه چې گواکې آسمان دغرونو پرستونو ولاردی ردکړه. قرآن له هغو حقیقتونو ډک دی چې داسې وخت کې رانښکاره شو چې خلکو یی دپوهیدو لپاره کومه وسيله نه درلوده. قرآن په داسې وخت کې نازل شوی چې خلکو له فزیک ، بیولوژۍ اونجوم څخه هیڅ کره معلومات نه درلودل ، خو دغه کتاب دیکلې په توگه دعالم د جوړښت اوپیداکیډو ، له جنیني حالت څخه بیا ترزړښته پوری دانسان د پیدایښت اوودې ، دځمکې دماحول جوړښت (Atmosphere) ، اوهغه توازن چې دځمکې په سره زموږ دژوندانه ضامن دی معلومات ښکاره اوبیان کړل. دځینو دغو بېلګو دتفصیل دپوهیدولپاره راځی چې دغه کتاب ولولو.

دقرآن کریم علمی معجزې

دکایناتو یانړی پیدایښت

دشلمې پېړۍ ترمنځنیو کلونو پورې په اصطلاح ځینو علمی ټولنو کې داسې انکیرل کیده چې دغه نړۍ لایتناهیې اوپې پایه دتل لپاره موجوده ده او تل به وجود ولری. ددغې فرضیې پر بنسټ داسې کبل کیده چې کاینات ثابت Static Universe دی پیل اوپای نه لری.

ددې په پام کې نیولو سره چې نړۍ دثابتو اونه بدلیدونکو موادو ټولګه ده دمدادی فلسفې بنسټ کېښودل شو ، چې په پایله کې دخالق له وجود څخه ددغې فلسفې قبلوونکو انکار وکړ. په داسې حال کې چې په را وروسته موده کې ساینس او ټکنالوژۍ دثابتوکایناتو فرضیه ردکړه.

اوس چې موږ په یوویشتمه پېړۍ کې یو اونوي څرګونه زموږ په انتظار کې دی. تراوسه ډیر شمیر تجربې ، څېړنې اومحاسبې دنړۍ دفزیک پوهانو اوڅېړونکو له خوا ترسره شوی اوثابت شوی چې نړۍ یو پیل درلود اوپه لنډه شیبه کې دیوې ځواکمنې چاودنې په پایله کې له هېڅ څخه رامېنځته شوې. برسیره پردې اوس دماټریالیستانو دنظریې پرخلاف دثابت شوی چې دنیا ثابته اومعینه نه ده. پرخلاف ددې نړۍ تل حرکت ، بدلون اوپراختیا په حال کې ده. داحقیقوتونه نوی موندل شوی چې دمدادی پرستانو دنظریې پرتابوت وروستی میخونه ټکوهی. علمی نړۍ اوس دغه علمی حقیقت منلی دی.

قرآن دکایناتو پیل داسې بیانوی:

بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

(الله) دخمکې اواسمانونو پیداکونکي دی. (الانعام ۱۰۱).

چې دپوهانو یادې شوی نوې موندنې دقرآن له دغې وینا سره مطابقت لری.

څه ډول چې مخکې وویل شول فزیک پوهان دې پایلې ته رسیدلی چې ټول کاینات له خپلو ټولو مادی اوزماني ابعادو سره دیوې سترې چاودنې په اثر ډیره موده مخکې مینځته راغلی چې دغه پېښه دسترې چاودنې یا Big Bang په نامه یادېږی چې له هېڅ څخه دکایناتو دپیدایښت دنظریې تاییدوونکې ګڼل کېږی.

څه ډول چې ټول پوهان اوس دې موافقې ته رسیدلی چې دغه چاودنه پنځلس میلیارده کاله مخکې له یوه ټکي نه صادره شوی.

اومخکې له دغې سترې چاودنې څخه دمدادې په نوم څشی وجود نه درلود. دنیستی له حالت څخه چې نه مادې نه انرژۍ او ان وخت یا زمان موجود نه ؤ رامنځ ته شول. دغه مسأله چې په دې وروستیو کې څرګنده شوې څوارلس پېړۍ مخکې قرآن یاده کړی.

دامریکې دخلا اوالوتنو ادارې یا NASA په کال ۱۹۹۲ کې په خلا کې دسترې چاودنې پاتې شونې وموندلې. دغه ستر کشف ډیر ښه مدرک دی چې له هېڅ څخه دکایناتو درامنځته کیدو حقیقت روښانوی.

دکایناتو پراختیا

قرآن څوارلس پېړۍ مخکې چې هغه وخت لادساینس اونجوم پوهې لومړنۍ بڼه درلوده دکایناتو پراختیا په هکله داسې فرمایلی:

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا يَاطِّبُدْ وَاَنَا لَمُوسِعُونَ

اواسمان مو په خپل قدرت سره ودراره اوهغه ته پراخوالی ورکوو(الذاریات ۴۷).

څه ډول چې په دې آیت کې لیدل کېږی د سماء کلمه چې آسمان ژباړل شوی دقرآن په ډیر ځای کې راغلی . سماء په فضا اوپراخو کایناتو باندې دلالت کوی. اوپه دې ځای کې هم همدا مانا لری. یعنی چې کاینات پراخوالی مومی د(انا لموسعون) کلمه دا مانالری چې (موږ چې هغه ته مدام پراخوالی ورکوو). موسعون د وسعه له ریښې څخه اخستل شوې یعنی پراختیا ورکول اودله مانا یعنی ډیر دی. بنا پردې دغه جمله وایی چې: موږ آسمان یاکایناتوته ډیرپراخوالی ورکوو. داهغه پایله ده چې اوسنی پوهان پری پوهیدلی.

دشلمې پېړۍ ترپیله پوهان په دې اند ول چې کاینات ثابت طبیعت لری اوتل موجود دی. په داسې حال کې چې نویوڅېړنو ، شواهدو اومحاسبو دمعاصرې ټکنالوژۍ په مټ دا وښوده چې کایناتو پیل درلودلی اوتل به پراخېږی.

دشلمې پېړۍ په پیل کې روسی فزیک پوه الکساندر فریدمن اوبلجیمی ستوری پیژندوکی جورج لهیتر محاسبه وکړه چې کاینات تل حرکت اوپراخوالی په حال کې دی. دغه خبرونه اومعلومات د ۱۹۲۹ کال په لیدنو اوڅېړنو کې تایید شوی. ادوین هوبل امریکایی ستوری پیژندونکی دتلسکوپ له لاری ولیدل چې ستوری اوکېکشانونه تل یوله بل څخه دلرې کیدو په حال کې وی. چې دغه لیدنه اوڅېړنه دستوری پیژندنې په پوهه کې ستره پرمختیا وه. هوبل ومونده چې دستوروپه مینځ کې دفاصلی په زیاتیدو سره دهغو روښنایی سره کېږی. ځکه چې دنوری فزیک له قانون سره سم هغه نور چې دلیدلو دټکي په لور راځی بنفش رنگ نیسی اوکله چې دلیدو له ټکي څخه فاصله نیسی ډیرسور رنگی کېږی. لنډه داچې دهوبل دمشاهداتو سره سم ستوری اوکېکشانونه هره شیبه یو

له بله دلری کیدو په حال کې دی . هغه نړی چې هرڅه په هغه کې یو له بل څخه لری کیږی داسی نړی وی چې تل پراخوالی مومی. ددې موضوع د لاروښاننیا لپاره فرض وکړی چې نړی د پوقانی دسطحې په شان ده ، هرڅومره چې دغه پوقانه ډېره پو شی په همغې کچې یی دسطحې دمخ ټکی یوله بل څخه لری کیږی. آسمانی کړې هم کله چې یوله بل نه لری کیږی نو نړی پراخوالی مومی. دغه موضوع په نظری توگه دشلمې پیږی. دوتلی پوه البرت انیشتین له خوا کشف شوه ، خو ددې له امله چې دثابتي نړی دنظری پلویان ډیر ول انیشتین په خپلې دغې موندنې ډیر ټینکار ونه کړ ، چې وروسته ده خپله دغه کړنه دخپل ژوندانه یوه ستره تیروتنه وبلله . دغه موضوع قرآن هغه وخت ښودلی وه چې تلسکوپ او اوسنی ټکنالوژی لانه وه ، داځکه چې قرآن دنول عالم دخالق کلام دی.

د نړی پای اوسترانقباض

څه ډول مو چې مخکې وویل دنړی خلقت له یوې سترې چاودنې پیل شو ، اوله همغه ټکی نه نړی تل مخ پر پراخیدو ده. پوهان وایی کله چې دنړی کتله په کافی کچه لویه شی په پای کې به دغه پراخیدنه تمامه شی ، ځکه دثقل قوه به یی په خپل ځان کې داضمحلال سبب شی. عقیده پردی ده چې نړی به دیوه ستر انقباض یا Big Crunch پر مخ درومی ، چې دابه دژوند انه داوسنی څیرې پای وی. اناتا کوش اواندرې لیند دسانفورد پوهنتون فروفیسران داسې لیکي:

نړی به انقباض وکړی اوله مینځه به ولاړه شی ، ټول هغه شیان چې مور یی وینو یا یی نه شو لیدلی هغه به انقباض وکړی اوله پروتون څخه به دیوه کوچنی ټکی په شان شی ، کت مټ په دی شان به لکه مورچې په یوه تور سوری کې واوسو. دوی وایی چې مور پردی پوه شوو چې انرژي به په تدریجی توگه منفی شی اونړی به دیی ثباتی ، انقباض اوپه پای کې دله مینځه تلو سره مخ شی. فزیک پوهان پوهیږی چې تبار انرژي کولای شی منفی شی اونړی به په یوه لرې راتلونکی کې مضمحله شی. اوس کیدای شی مور دنړی دژوندانه په پیل کې نه بلکې په منځنیو وختو کې واوسو. Big Crunch یا دستر انقباض نظریه وایی هغی نړی چې پراختیا موندلې په چټکی سره به مضمحله شی ترهغو چې خپله ټوله کتله له لاسه ورکړی اوپه یوه واحد ټکی به دلایتناهی کثافت سره واوری. دغه موضوع په پاک قرآن کې داسې راغلې:

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكُتُبِ كَمَا
بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

هغه ورځ چې آسمانونه دیوه طومار په شکل تاوراناکړو او هغه لومړنی حالت ته به یی راوگرځوو چې لومړی ځل مو پیداکړی وو دغه وعده ده چې سرته به یی ورسوو. (الانبیاء ۱۰۴).

وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

اوپه یو بل آیت کې داسې ویل شوی: دقیامت په ورځ به ځمکه دده په قبضه کی وی او آسمانونه به تاوراناکړو دده په ښی لاس کی وی. (الزمر ۶۷).

Big Crunch د فرضیې مطابق نړی، په تدریجی ډول اوپه کراره مضمحله کیږی اوشاته درومی. په پای کې به نړی دیوه لایتناهی کثافت درولودونکی شی اوپی حده به توده اوکوچنی شی. دساینس دغه فرضیه له قرانی توضیحاتو سره مطابقت لری.

له تاوده لوگی نه خلقت

نن پوهان کولای چې له سرو اوگرمو وریځونه دستورو جوړیدل وویښی. دغه راز نړۍ هم له دکازاتو له یوې گرمې کتلې څخه جوړه شوې چې قران کریم دپوهانو دغه کشف تاییدوی. اوکله یې چې آسمانونو ته پام وکړ لوگی و. (فصلت ۱۱).

لوگی ته په عربی کی دخان وایی چې په دغه آیت کی سور لوگی عالم ته ویل شوی. دغه مسأله په قرآن کی په یوه کلمه کی تشریح شوی ده ، ځکه چې لوگی دیوې حرارت لرونکی گاز کتله وی چې یوله بل سره تړلو کوچنیو ذرونه جوړشوی. په دغه ځای کی قرآن دعربی ډیره بڼه کلمه دکایناتو دهغه پړاو دجوړیدو لپاره کارولې. باید یادونه وشی چې یواځې په شلمه پیړۍ کی پوهان په دې

﴿سَمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾

و پوهیدل چې نړۍ له تودوخې لرونکو گازونو څخه دلوگی په شکل جوړه شوې. چې دغه معلومات دقرآن له معجزو څخه شمېرل کیږی.

دځمکې اوآسمانونو جلا کیدل

دآسمانونو دجوړیدو په هکله یو بل آیت داسې وایی:

﴿أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا فَنًّا فَفَنَّقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا
مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾

آیا کافرانو ونه لیدل چې آسمانونه اوځمکه سره تړلی وو ، هغه مو پرانستل اوسره جلاموکرل اوله اوبو نه مو هرڅه رازوندی کرل ، بیا نو ولی ایمان نه راوری.

(الانبیا ۳۰)

د "رتق" کلمه چې یوله بل سره دکنډلی مانا ورکوی په عربی سیمه یزه ژبه کی دگډ یا مخلوط په مانا هم کارېږی. فتقه چې عربی کلمه ده دیو له بله دشلیدو اودهغو څیزونو تخریب چې یو له بل سره کنډلی وی اویا هم له ځمکې څخه دخوانکی دسروهلو په مانا هم کارېږی.

اوس بیا که دی آیت ته څیر شو مانا داسی ده چې ځمکه او آسمانونه یو له بل سره تړلی یا کنډلی وو اوهغوی مو له یو بل نه بیل کرل. په همدغه ترتیب دپوهانو نظرداسې دی چې لومړی ټوله نړۍ یو ټکی وه ، یعنی چې ځمکه اوآسمانونه ټول په یوه حال یو په بل کی نغښتی وو اووروسته دغو ټکو ستره چاودنه وکړه اوتوتی یی یوله بله جلا شوې.

دهغه څه

په قرآن کریم کی ډیر داسې آیتونه شته چې دځمکې آسمانونو اوهغه څه. چې دهغو په مینځ کی دی هغه بیانوی.

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ﴾

(طه ۶).

هرڅه چې په آسمانونو اوځمکه اودهغوی په مینځ کی اودخاورو لاندی موجود دی ټول دهغه ملک دی. پوهان وایی چې لومړی دهغه گرم لوگی کتله مخ په زیاتیدوشوه. وروسته دغه کتله ټوټه ټوټه شوه چې آسمانی اجسام ، ستوری اوسیاری یی جوړې کړې. په بل عبارت ځمکه اوستوری ټول هغه ټوټې دی چې د گازونو له یو ی واحدې کتلې څخه مینخته راغلی. ځینې دغه ټوټې په لمر اوستورو بدل شول اوپه دی ترتیب سره شمسی منظومې اوکېکشانونه مینخته راغلل. دویش په بهیر کی یوشمېر اضافه ذرو چې نوي له دغو جسمونو نه جوړې شوې وې فضایی جوړه کړه. پوهانو دغه اضافی ذرې دستورو اوکېکشانو په مینځ کی ماده یاده کړه. دغه ماده له شپیتو په سلو کی هایدروجن ، اته ډیرش په سلو کی هلیوم اودوه په سلو کی نوروڅېړنونو جوړه شوې. نهه نوي په سلو کی دغه ماده گاز اویو په سلو کی هغه گرد دی چې دجامداتو له ورو زرو نه چې قطر یی یو پرزرو تر لس زروملی متره ده جوړشوی.

دغه درې دومره ورې دی چې د لوکي یا کازو په څیر لیدل کیږی. خو کله چې په بشپړه توګه ولیدل شی په فضا کې د ټولو کلهکشانونو د لویې کتلې استازیتوب کوی. دکلهکشانونو په مینځ کې ماده په کال ۱۹۲۰ کې کشف شوه خو موجودیت یې په سلګونو کاله مخکې عظیم الشان قران بیان کړی.

د داروین د تکامل د نظریې تیروتنه

قرانکریم د موجوداتو آنی خلقت له هېڅ نه په لاندې آیتونو کې روښانوی:

آل عمران 47، مریم 35، البقره 117، نحل 40، یس 82 و غافر 68:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

کله چې دیو شی اراده وکړی وایې چې وشه بیا کیږی. (یس ۸۲)

د داروین د فرضیې پربنا ، حیات د پرله پسې پېښو له کبله خود په خوده تکامل موندلی. اود ژونديو موجوداتو تکامل له ساده شکلونو نه پیچلو شکلونو ته صورت نیولی. اصلی پوښتنه دلته ده چې چې آیا ژوندی موجودات په اتفاقی توګه دیو ساده طبیعي بهیر له لارې مینځ ته راغلی اویا داچې دهغوی وجود دیو پوه اوباخبره خلقت له لوری شوی؟

د تکامل نظریه ادعا کوی چې بې سا شیان د ډیرو پېښو په پایله کې دیو بل ترڅنګ راټول شوی اویا په بل کام کې د تصادفاتو په پایله کې طبیعي پېښو تر اغیز لاندې لومړی د حیات یا ژوند اصلی اوبنسټیزې ستنې اویا خپله حیات یې مینځته راوړی. په دې ډول زمان یاوخت ، ماده اوانتفاعونه دجوړونکي ځواک په توګه پېژندل شوی. د تصادف اوانتفاق لید لوری چې د تکامل یا بشپړیدو په نظریه کې مطرح شوی د علم اویوې له خوا مردود کتل شوی. عملی موندنې له دغې ادعا سره په ښکاره تضاد کې دی چې وایې حیات د پرله پسې اتفاقاتو په نتیجه کې طبیعي عواملو تر اغیزې لاندې رامینځته شوی. ځکه نن د ژونديو موجوداتو په مینځ کې داسې بیلګې شته چې ډیر پیچلی جوړښت لری ، اوان چې یو حجره لرونکی موجودات هم حیرانوونکی اویچلی جوړښت لری چې دانتفاق له مفهوم سره په بشپړه توګه تناقض لری.

هغه څارګی العاده جوړښت او طراحي چې په ژونديو موجوداتو کې لیدل کیږی ، په ښکاره توګه داجوتوی چې ټول ژوند دیو ستر شعور له لوری چې همغه عالم اوکامل الله (ج) دی خلق شوی. آیا ژوندی موجودات په احتمالی توګه کیدای شی چې یو له بله مینځته راغلی وی؟ نه هېڅکله هم داسې نه ده. علمی معلومات په تیره بیا فوسیلی موندنې اوپرتلیزه اناتومی په بشپړه توګه ددې خبرې خلاف ده. په حقیقت کې هېڅ د ډاډ وړ دلیل ددې په اړه چې دبشپړتیا بهیر دځمکې په مخ اتفاقی ده وجود نه لری. فوسیلی موندنې داجوتوی چې دژوو بیلابیل ډولونه دتکامل له لارې قدم قدم په یو اوبل نه دی اوبنتی بلکې ټول دغه ډولونه په بشپړه توګه له یو بل څخه بیل اوپرتله له کومې ګډې لرغونتیا په یوځلې دخپلو ځانګړو جوړښتونو سره مینځته راغلی. نه الوتونکی له خوزیدونکو څخه مینځته راغلی اونه هم دوچې اوسیدونکی ژوی دکبانو دتکامل له لارې مینځته راغلی. هر یوژوی په بیل ډول اوله خپلو ځانګړو اوانفرادی نښانو او ځانګړتیاو سره پیدا شوی ، چې ان ددغې نظریې یعنی دتکامل دنظریې ډیرو نومیالیو پلویانو هم دغه علمی واقعیت منلی اودوی ارشوی چې هغه دخلقت لپاره د شاهد په توګه په رسمیت وپېژنی.

مارک چارنکی دتکامل دنظریې پلوی اولرغون پېژندوکی وایې چې : دتکامل دنظریې داثبات وړاندې ستره مانع فوسیلی موندنې دی. په دغو موندنو کې د داروین دنظریې هېڅ یوه تاییدونکی بیلګه نه لیدل کیږی. دژوو ډولونه په نابیره توګه مینځ ته راځی اوهم په نابیره توګه له مینځه ځی.

هغه پرمختګونه او اوموندنې چې په وروستيو ۵۰ کلونو کې په تیره بیا دلرغون پېژندنې ، میکرولوژی ، جنیتیک اودآناتومی په برخه کې شوی ددې څرګندویې کوی چې دتکامل په اصطلاح نظریه سمه نه ده. ژوندی موجودات په ننی بڼه او له یو بله څخه په جلا توګه دځمکې په سره څرګند شوی. الله (ج) هر یو دغه ژوندی موجودات د((کن فیکون)) په امر په جلا جلا توګه پیدا کړی اودایو قطعی او څرګند حقیقت دی.

په نړۍ کې مطلق تعادل

اللّٰهِ خَلَقَ سَبْعَ سَمَوٰتٍ طَبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِن تَفٰوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُوْرٍ

هغه چې اووه آسمانه يی له منظمو پورو سره پيدا کړل. په خیر سره ووينه چې آیا درحمن رب په خلقت کې به کومه بې نظمی اونقصان ومومي؟ (الملك ۳).

په میلیونونو ستوری اوکېکشانونه د دنیا دمطلق تعادل په حال کې په خپل تکلوری کې خوځنده دی. ستورې ، سیارې ، سپوږمې نه یواځې په خپل ځان راڅرخي بلکې یو ځای له یوبل سره دداسې یو سیستم په شاوخوا څرخي چې دهغه برخه گنل کیږي.

کله هم له سلونه تر درې سوو میلیارډو پوری ستوری په متقاطع مسیرونو کې په حرکت کې وی. خو سره له هغه هم د حیرانتیا خبره دا ده چې هیڅ ټکر ددوی په مینځ کې چې دعالم دتخریب سبب شی نه واقع کیږي. دا هغه ستره معجزه ده چې کولای شو مور یی بیان کړو.

په نړۍ کې دچټکتیا یا سرعت مفهوم ډیر له هغه څه نه پراخ دی چې دځمکنیو مقیاسونو په واسطه اندازه شی. ستورې ، سیارې اوکېکشانونه چې په زرگونو میلیارډه تنه دروندوالی لری په فوق العاده چټکتیا سره په فضا کې په خوځښت کې دی.

لکه ځمکه چې ۱۶۷۰ کیلومتره په ساعت کې راڅرخي. په داسې حال کې چې هغه ډیره چټکه مرمی چې تر دې دمه جوړه شوی ۱۸۰۰ کیلومتره په ساعت کې چټکوالی لری. دځمکې دحجم اوکتلی ډلوی والی سره سره وینو چې هغه په چټکۍ سره خوځښت لری.

دلهر په شاوخوا دځمکې راڅرخیدل شپینته ځلې دمرمی له چټکتیا نه زیات دی یعنی ۱۰۸۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې. که په دی چټکتیا سره مو کوم موټر جوړولای شوی په دوه ویشت دقیقو کې به دځمکې په شاوخوا راڅرخیده.

په لمر پوری تړلی ارقام لانور خارق العاده دی. دشمسې منظومې چټکتیا زموږ له تصور نه اوچته ده. هرڅومره چې یو ه منظومه لویه وی په همغه کچه ډیره چټکتیا لری. دشمسې منظومې چټکتیا دکېکشان په مدار کې ۷۲۰۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې ده. دشپږې لاری دکېکشان چې څه ناڅه له دوو سوو میلیارډو ستورو نه جوړشوی ۹۵۰۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې حرکت لری.

په داسې یوه مغلق اوچتک سیستم کې دتصادم اوټکر احتمال ډیر زیات دی ، خو هیڅ داسی ټکر چې ددوی د نه پاییدو سبب شی صورت نه دی نیولی اوپه اصطلاح خپل کرار ژوندته دوام ورکوی. ځکه په نړۍ کې هرڅه دمطلق تعادل په حال کې فعالیت کوی چې هغه الله (ج) تنظیم کړی دی. اوڅه ډول چې په مبارک آیت کې لولوپه خلقت کې هیڅ ډول اختلاف موجود نه دی.

په نړۍ کې لطیف میزان

بیا هم دالملك سورې ۳ آیت ته پام کوو چې وایی: هغه چې اووه آسمانه يی له منظمو پورو سره پيدا کړل. په خیر سره ووينه چې آیا درحمن رب په خلقت کې به کومه بې نظمی اونقصان ومومي؟

برسیره پردې:

وَحَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ مَقْدِيرًا

ټول موجودات يی پيدا کړل اوپه خپل کامل حکمت سره يی دهرڅه لپاره حد اوقدر ټاکلی(الفرقان ۲).

دماتریالیزم فلسفې ادعا وکړه چې ټول سیستمونه په طبیعت اونړۍ کې لکه اتومات ماشینونه کارکوی ودهغوی نظم یوه تصادفی پدیده ده. په داسې حال کې چې نن دماتریالیزم دروغجن طبیعت اودداریون فرضیه علماً ناسمه ثابته شوې ده.

دنجوم اوبیولوژی په علم کې دشلمې پېړۍ موندنو وښوده چې نړۍ اوحیات دواړه پیداشوی دی. دداریون فرضیه شاته ولاړه او دسترې چاودنې فرضیې ثابته کړه چې نړۍ له هیڅ نه پيدا شوې. وروستیو موندنو وښوده چې په مادی نړۍ کې یو لطیف توازن شته چې دماتریالیسم بې بنسټه طبیعت اوفلسفه ردوی.

دژوندانه لپاره دلازمو شرایطو دلیدو په خاطر وینو چې یواځې ځمکه ددی شرایطو درلودونکې ده. دحیات دبقا لپاره بیشماره شرایط ضروری دی چې په یو وخت کې اوپرته له وقفې نه صورت نیسی. په داسې حال کې چې په سل گونو میلیارډه کېکشانونه اوپه هریوه کې په منځنۍ توگه سل میلیارډه ستوری موجود دی اوپه احتمالی توگه په همدغه شمېر ستوری هم موجود دی. پس باید دې ته څیر شو چې ولی په استثنايي ډول یواځې په ځمکه کې دژوند شرایط چمتوشوی دی.

هرڅه چې په نړۍ کې شته زموږ دژوندانه شرایط یی برابر کړی ، له لومړنۍ یا سترې چاودنې نه دیوه اتم ترفزیکي ارزښتونو پوری ، داساسی قووله څلورمې سوپي نه دستوروپه مینځ کې تر کېپیاوی تعامله پوری ، دهغه نورنه نیولی چې له لمر څخه څېرپېری دابو دغلظت تر درجې پوری ، دسپوږمې اوځمکې په مینځ کې له واټنه تر هغو گازونو پوری چې دځمکې په سر شته ، دځمکې د مدارڅخه چې د لمر په شاوخوا راڅرخي تر هغې زاویې پوری چې هغه پرې راتاویږي ، دځمکې ددورانی سرعت څخه چې په خپل ځان راڅرخي دغرونو اوسمندرونو تر فعالیتته پوری ، اونورو ټولو زموږ دژوندانه شرایط برابر کړی دی.

نی ساینس دغه ټول دانسانی اصل اولطف میزان په توګه مطالعه کوی. دغه مفاهیم ددی ښکارندوی دی چې نړۍ دموادو یو تصادفی ، بې هدفه اوله کنټروله وتلی پدیده نه ده بلکې ټوله په یوه ځانګړی دقت سره دانسان دژوند لپاره جوړه شوی ده.

په پورته یاد شوی مبارک آیت کی دخلقت دهماهنکی اودقدر یا ټاکلې اندازې موضوع په هکله پاملرنه وکړی چې دتقدیر کلمه یعنې طرح ، اندازه اوله اندازه نیونې سره جوړونه په دغه آیت اوپه نورو آیتونو لکه دالفرقان دوهم آیت کې ذکرشوی.

دطباقا کلمه یعنی په نظم اوهماهنکی کې دالمملک دسورې په دریم اونوح دسورې په پنځلسمو آیتونو کې کارول شوی اودتفاوت کلمه یعنې دعدم توافق اوپې نظمی ، نقصان ، مخالفت اوتخریب په مانا ده.

دلطف میزان یا Fine Tuning چې دشلمې پېړۍ په پای کې کارول شوی داحقیقت لانورهم روښانوی. په دې وروستیو کې یو شمېر زیاتو پوهانو ، لیکوالانو اودنظرخواوندانو روښانه کړې چې نړۍ دتصادفاتو یو ه ټولګه نه ده. بلکې هرڅه دیوه منظمې طرحې له لارې کارکوی چې دانسان دژوند شرایط یې چمتو کړی.

داکتر کارل ګیرسن چې یو فزیکپوه دی وایی: په ۱۹۶۰ کال کې فزیک پوهان په دی پوه شول چې نړۍ دانسان دبقا لپاره په ډیرلطافت سره میزان شوی.

انګریزی ستوری پیژندونکې پروفیسور جورج ایس وایی: دقوانینو په مینځ کې حیرانونکی لطیف توازن ددې نړۍ مېنځته راتلل ممکن کړی دی. دډیرې پیچلتیا دګچې په پوهیدو سره هغه څه چې سرته رسیدلی ډیره ستونزمنه ده چې دنړۍ هستۍ ته یوه معجزه ونه واییو.

وَلِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَاِلٰی اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ

اوالله ته دی هغه څه چې په ځمکه اوآسمانونو کی دی. اوتولې چارې به الله ته وړاندې کېږی. (آل عمران ۱۰۹).

دسترې چاودنې چټکتیا

هغه توانمندی چې دسترې چاودنې نه رامینځته شوې او هم دنړۍ آنی جوړښت دثابتوې چې دعالم پیدایښت تصادفی نه دی. دنومیالی فزیکپوه پال دیویس دوینا مطابق که چیرې هغه اتساعی چټکتیا چې له سترې چاودنې څخه وروسته رامینځته شوه دیو پرمیلارد میلیارد په اندازه (۱/۱۰^{۱۸}) بدلون ومومی نړۍ به مینځته نه وای راغلی.

ستیفن هاګین وایی که دغه دقیقوالی دنړۍ په اتساعی چټکتیا کې که چیرې دیو په سلو زرومیلیونو په اندازه هم لږ وای نړۍ به مضمحل شوی وای اوخپل اوسنی جسامت ته به نه وای رسیدلی.

څلورګونی قوې:

په نړۍ کې ټول خوځښتونه دڅلورو قوو دتوازن اوکړنې مرهونه دی چې دمعاصر فزیک له خوا تثبیت شوی:

۱- دثقل قوه ۲-الکترومقناطیسی قوه ۳- ځواکمنه هستوی قوه

۴- کمزوری هستوی قوه چې دانول یوله بله جلا ارزښتونه لری. دبیولوژی نومیالی یوه مالیکولی ددې څلورو قوو په مینځ کې فوق العاده توازن په لاندې ډول بیانوی:

دبیلکې په ډول که دثقل قوه زر میلیارده واری قوی وای په هغه صورت کې به نړۍ ډیره کوچنۍ اودژوندانه موده به ډیره لنډه وای. په منځنۍ توګه به هرستوری زر میلیارده واری له لمر نه کوچنی وای اویواځې یو کال به یې عمر درلودلای. له بل پلوه که دثقل قوه کمزوری وای ، هیڅ یوکمکشانې ستوری به نه وای جوړشوی ، دغه راز نورې قوې هم ارزښتناکه دی ، که چیرې ځواکمنې قوې لږ کمزورې وای یواځنی ثابت موجود به هایدروجن وای اونورعنصرونه به موجود نه وای.که چیرې له الکترومقناطیسی قوې څخه لږ قوی وای ، په هغه صورت کې به داتومونو هستو یواځې دوه پروتونه درلودلای یعنې هایدروجن به په نړۍ کې وجود نه درلودلای. ستوری اوکېکشانونه به څه ډول چې اوس دی هسې به نه وای. په ښکاره توګه که چیرې یوې له دغو قوو څخه خپله دقیقه کچه نه درلودلای نه به کوم ستوری نه به کھکشان نه به اتوم اونه به ژوند وجود درلودلای.

دآسمانی جسمونو په مینځ کې واټن

په ځلاکي دآسماني جسمونو توزيع اوددوی په مینځ کې سترواتن دځمکې دوجود لپاره دیر اړین دی. دآسماني جسمونو په مینځ کې واټن داسې حساب شوی چې څو ځواکمني قوې دځمکې په سر ژوند تأمینوی. مایکل دنتن دستورو اوثواقبو په مینځ کې دواټن په هکله وایی:
 ((دثواقبو اوستورو ترمنځ واټن دیر ارزښتناک دی. زموږ په کهکشان کې دستورو ترمنځ واټن دیرش میلیونه میله دی، که دغه واټن لږ څه هم لږ څه هم لږ واټن دیرش میلیونه میله دی. اوکه دغه واټن لږ څه دیر واټن دیر داسې خپریدل چې دځمکې غونډې سیارې جوړیدلای نه شوې. نو دثواقبو وړانګې اوځلا په یوه دقیق نظم اوتاکلواوتونونو باید ترسره شی څوچې دژوند بهیر جاری پاتې شی.))

دثقل قوه:

که دثقل قوه لږ څه ځواکمنه وای، دځمکې په سربه دیر میتان اواونیا راټول شوی وای چې ژوند به یی ناممکن کړی وای.

دځمکې اولمر په مینځ کې واټن:

دغه واټن که لږ څه دیر وای ځمکه به ډیره سره وای، داوبو دوران به له مینځه تللی وای اوتولې به کنکل شوې وای. اوکه چېرې ځمکه په ډیره لږه کچه لمر ته نږدې وای نوهرڅه به سوزیدلی وای.

دځمکې دپوښ پرپړوالی:

که دځمکې باندنی پوښ لږ څه پریر وای له ځلانې به یی دیراکسیجن ځان ته جذب کړی وای. اوکه چېرې دځمکې باندنی پوښ لږ څه نازک وای نو اورغورځونې به ژوند دځمکې په سر ناممکنه کړی وای.

دځمکې دڅرخیدو چټکتیا:

که چېرې دځمکې پر ځان راڅرخیدنې چټکتیا لږ څه لږ وای دڅپې اوورڅې په مینځ کې به دتودوخې درجې دیر توپیر درلودلای اوکه چېرې لږ څه هم دغه چټکتیا ډیره وای نو دبادوونو چټکتیا به دومره ډیره وای چې توپانو اوبریوکبو به ژوند ناممکنه کړی وای.

دځمکې مقناطیسی ساحه:

که چېرې دځمکې مقناطیسی ساحه لږ څه ځواکمنه وای نو ستر الکترومقناطیسی توپانونه به رامینځته شوی وای. اوکه چېرې دغه ساحه لږ څه کمزورې وای ځمکې به دهغو مضره ذراتو په وړاندې چې له لمر څخه خپرېږي خپل محافظت له لاسه ورکړی وای. چې په دواړو صورتونو کې به ژوند ناممکنه شوی وای.

د البډو اغیزه Albedo Effect:

دالبډواغیزه دهغې روښنایی دکچې داندول یا تناسب څخه عبارت دی چې دځمکې له لاری جذبیږي اوانعکاس ورکول کیږي. که دغه تناسب لږ څه ډیر وی هرڅه به کنکل شوی وای اوکه یوڅه لږ وای نو هغه ټولې واواری اوپوښ چې پر ځمکه شته ویلی شوی به وای اوهرڅه به یی لاندې کړی وای اوروسته به هرڅه سوځیدلی وای.

پرځمکه داکسیجن او نایتروجن په مینځ کې اندول:

که دغه اندول ډیر وای نو دژوند فعالیت به ډیر چټک وای اوکه لږ وای دژوند فعالیت به ډیر سست وای.

دځمکې پر سر دکاربن ډای اکساید او اوبو په مینځ کې اندول:

که چېرې دغه اندول ډیر وای هوا به ډیره توده وای اوکه چېرې لږ وای نو هوا به ډیره سره وای.

داوزن دپوښ پرپړوالی:

که چېرې داوزن دپوښ پرپړوالی دیر وای دځمکې تودوخه به ډیر لږ وای، اوکه دغه پرپړوالی لږ وای نو دځمکې تودوخه به ډیره زیاته شوی وای اودلمر دزیان لرونکو وړانګوڅخه به هم مخنیوی نه شوی کیدلای.

زلزله:

که چېرې زلزلي اودځمکې بنويديني پېښې ډيرې وای ځمکه به تل دنېوریدو په حال کې وای اوکه چېرې لږې وای نو په سمندرونو کې به ژوړې له خوراکي نوکوڅخه محروومه پاتی شوی وای اوله مینځه به تللی وای اوله دی سره به دهغو ژوو لپاره دخوړو دتوکوکمېښت رامېنځته شوی وای چې هغوی له سمندری خوړو نه گټه اخلي.

دځمکې د انحنأ زاویه

ځمکه دخپل مدار پر سر د ۲۳ درجو زاویې په اندازه خمه شوی ده. چې داکروپوالي دموسومونو دجوړیدولامل گرځي. که چېرې دغې انحنأ لږ څه توپیر درلودلای ددوی تودوخه اودژمی ساره به له زغم څخه وتلی وای.

دلمر جسامت:

کوچنی لمر به دځمکې دننګل وهلو لامل گرځیدلای وای اوکه لوی وای دسوځیدولامل به گرځیدلای وای.

دلمر اوسپوړمی به مینځ کی دراکنسلوقوه

که دغه قوه لږ څه ډیره وای ، دځمکې پر حرکت اودسمندرونو په جزومد باندې به یی ژورې اغیزی اینې وای ، اوکه دغه قوه لږه وای دځمکې پر تودوخه به یی ژورې اغیزی کړی وای چې دانسان ژوند به کې ناممکنه وای.

دځمکې اوسپوړمی به مینځ کې واټن:

که دغه واټن لږ څه لږ وای سپوړمی به لمر ته جذبه شوی وای اوله ځمکې سره به یی ټکر کړی وای اوکه دغه واټن ډیر وای نو سپوړمی به په خلا کې سرگردانه وای اوله ځمکې څخه به بیله شوی وای. حتی که ډیر لږ هم دځمکې اوسپوړمی په مینځ کې واټن فرق کړی وای دډیرو خطرلرونکو جذراومد لامل به گرځیدلای وای اودځمکې ټولې ټیټې سطحې به تراوبو لاندې شوی وای . دسمندرونو دتودوخې درجه به لوړه شوې وای او هغه ژوی چې هلته دی هغه به له مینځه تللی وای.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ أَلْوَانِ السَّمَاءِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

دځمکې اواسمانونو په پیدایښت کې اودشپې اوورځې په تفاوت کې دپوهې دځاوندانو لپاره روښانه دلیلونه شته (آل عمران ۱۹۰).

دځمکې دتودوخې درجه اودکاربن له برکته ژوند:

دکاربن شته والی چې دټولو ژوو اساس یا بنسټ جوړوی دځمکې دتودوخې له ټاکل شوې درجې سره اړیکه لری ، کاربن دعضوی مالیکولونو لپاره حتمی برخه ده چې دژوندانه بنسټ جوړوی. نو له همدې کبله دځمکې تودوخه باید یواځې اویواځې همداوسنی حالت ولری.

هغه څه مو چې تراوسه وویل هغه یواځې یو لږ څه اړین توازونونه دی چې دژوندانه دوام لپاره اړین گڼل کیږی اوټول داجوتوی چې دایدایښت یا خلقت دتصادف پرینا نه دی.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

الله (ج) داسمانونو اوځمکې خاوند دی او الله (ج) پر هرڅه توان لری . (آل عمران ۱۸۹).

دستورو ، لمر اوسپوړمی په مینځ کې دجوړښت توپیر

اولمر مو لکه روښانه څراغ وگرځاوه (النباء ۱۳)

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا

خه ډول چې څرگنده ده په شمسي ټولګه کې يواځې روښانه سرچينه لهردی. دټکنالوژۍ په پرمختګ سره ستوری پېژندونکي په دې پوه شول چې سپوږمۍ دنورسرجينه نه ده اوخپله روښنايي له لمرڅخه ترلاسه کوي. اودسراج کلمه دڅراغ په مانا کنايه ده له لمرڅخه چې دروښنايي اوتودڅې سرچينه ده. الله (ج) په قرآنکریم کې دلهر، سپوږمۍ اوستورو لپاره بيلابيلې کلمې کارولي. اوپه دې توګه يې آسماني جوړښتونو کې توپير روښانه کړی.

اوسپوږمۍ يې نور اولمر يې روښانه څراغ وګرځاوه. (نوح ۱۶).

په دغه آيت کې د "نور" کلمه دسپوږمۍ لپاره کارول شوې اود "سراج" يا څراغ کلمه دلهر لپاره. دسپوږمۍ ستايل په روښانه نور انعکاس موندونکي اوبې حرکت شوی اولهر يې په داسې توګه ښوولي اوستايلي لکه چې يوڅه سوزی .

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا

اوتل د روښنايي سرچينه وي. برسیره پردې دستوری لپاره دنجم عربي لغت کارول شوی چې دظاهريدونکي يا ښکاره کيدونکي مانا لري. بل لغت چې دستوری لپاره

کارول شوی ثاقب دی چې په خپله د سوزيدونکي څيز مانا لري، چې دتبارو روښانوونکي اوخليدونکي هم کتل کيدای شي.

النَّجْمُ الثَّاقِبُ

هغه ځلیدونکی ستوری چې په تبارو کې ځلیری . (الطارق ۳).

په اوسني زمانه کې مور پوهيرو چې سپوږمۍ له ځانه نور نه لري اوخپل نور له لمر څخه اخلي چې دسپوږمۍ په سر لويږی اوبيا هغه ته انعکاس ورکوي. اوهم پوهيرو چې لمر اوستوری خپله له خپل ځانه نور ورکوي. دغه موضوع ګانې داسې وخت کې قرآن يادې کړی چې انسانانو ددې مسألي دپوهيدو لپاره څه په لاس کې نه درلودل.

مدارونه اوڅرخيدونکي نړۍ

دنړۍ دتعادل يو مهم دليل په ټاکل شوو لوړو دآسماني جسمونو خوځښت دی. ستوری اوسپوږمۍ ټول په خپل محور او له هغه سيستم سره چې دوی په کې قرار لري. راڅرخي. نړۍ له يوه لطيف توازن سره تل خوځښت لري، کټ مټ لکه ديو ماشين څرخ.

په نړۍ کې دليدو وړ له سلو ميليارديو ډير کهکشانونه شته چې هرکوچنی کهکشان په ځان کې ميلياردونه ستوری لري اولوی کهکشان له زرو ميليارديو زيات ستوری لري. ډيری دغه ستوری ځانته سياری لري اوسياری يې بيا سپوږمکي لري. آسماني جسمونه ډير دقيق محاسبه شوی مدارونه او لوری وهی. اوپه ميلويونو کلونو په دغه لاره کې له نقصانه پرته اوپرته له دې چې په توازن کې يې څه بدلون راشی خوځښت لري. برسیره پردې ډير شمېر لکي لرونکي ستوری هم په خپل ټاکلي لوړخوځنده دی.

مسېرونه يا تکلوری څو آسماني جسمونو ته نه وي محدود شوی، لمریزه منظومه اونورکهکشانونه دنورو کهکشانونو په شاوخواهم راڅرخي. هرکال لمریزه منظومه اونورکهکشانونه له ځمکې سره يوځای پنځه سوه کيلومتره له خپل پخوانی ځای نه بيځايه کېږی. له دې نه څرګنديږي چې له اصلی لوری نه ډير لږ اوښتون دنړۍ دپای سبب کيدای شي. ديبلکې په توګه که چېرې ځمکه له خپل اصلی تکلوری نه يواځې درې ملی متره انحراف وکړی ډيرې بدې پايلې به ولری. ځمکه دلهر په شاوخواکې دخوځښت په وخت کې وروسته له هرو اتلسو ميلو نه ۲،۸ ملی متره له مستقيمي کرښې نه انحراف کوی څو چې يو بيضوی تکلوری ووهی، که چېرې دغه انحراف ۳ ملی متره شی دتباهی لامل به شی. ان که دغه کوږوالی ددوه اعشاريه اتو پرځای دوه نیم ملی متره هم شی دځمکې دڅرخيدو مدار به ډير لوی شی او ټول به ساړه ووهی. که انحراف يا کوږوالی له درې ملی مترو نه ډير شی ټول ژوی به وسوځي اومره به شی. قرآن په خپل محور باندی دآسماني جسمونو خوځښت تاييدوی.

وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الرَّجْعِ

قسم پر هغه آسمان چې راګرځيدونکی دی. (الطارق ۱۱)

دقران دنالیدو په وخت کې خو ټکنالوژی دی حد کې نه وه چې ټول جسمونه چې یوله بل نه لری ول وویښی. اوڅوک نه توانیدل چې وپوهیږی خلا دمدارونو درلودونکی ده څه ډول چې په دې آیت کې راغلی:

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحَبِكَ

قسم په هغه آسمان چې په هغه کې کږی وږی لارې دی.

(الذاریات ۷).

دلهر تکلوری

په قرآن کی راغلی چې سپوږمی اولهرد ټاکلی تکلوری په خواحرکت کوی.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

اوهغه (الله)دی چې شپه اوورځ لهر اوسپوږمی یی پیداکړل چې هریو په خپل ټاکلی مدار باندي خوځښت لری. (الانبیاء ۳۳).

دلهر نه سکون او په ځانگړی لوری یی خوځښت په بل آیت کی هم بیان شوی:

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

اولهر په خپل مدار کی څرخیری. (یس ۳۸).

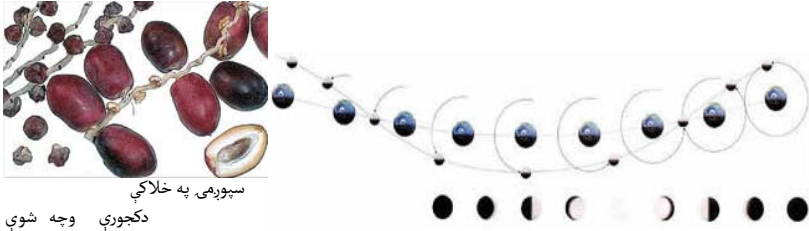
دغه یاد شوی حقیقتونه چې پخوا په قرآن کې ذکر شوی اوس اوس زمونږ په زمانه کی موندل شوی. دستورویژندونکو له شمېر سره سم لهر په یوه ډیر گړندی خوځښت سره یعنی اووسوه شل زره کیلومتره په یو ساعت کی په حرکت کی دی. یعنی چې دورځی داووه لسو میلیونو کیلومترو په شاوخواکی منزل وهی اوله لهر سره سم ټولې سیارې اوارونده سپوږمی یی هم دا لاره وهی.

دسپوږمی مدار

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَقِيَّةٍ عَادًا كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

اوهم مو دسپورمي خوځښت ټاکلو منزلونو ته مقررکړ څو چې دکجورې دنري اوزري بناخي په څير راوگرځي. نه لمر ته نيايي چې سپورمي ته ورسيري اوشپې اوورځي مخکي شي اوهر يو په خپل ټاکلي مدارکي حرکت کوي. (يس 39-40).

سپورمي لکه دستوروپه شان په يوه مستقيم مدارکي حرکت نه کوي. په داسې حال کې چې دخمکې په شاوخوا راخرځي ځينې وخت شاتګ کوي اوځينې وخت مخکې کيږي. ځکه چې په عين وخت کې له خمکې سره يوځای دلمر په شاوخوا هم راخرځي اوخوځښت يې په فضا کې لکه ديوه منظم مارپيچ په شان ده چې دسپورمي دادول حرکت په خلا کې قرآن دکجورې ياخرما زړې بناخي ته تشبیه کړی ده.

په خلاکي دسپورمي خوځښت

بناخه

له شک پرته چې دستوروپيژندونکولپاره هغه مهال کله چې قرآن نازلېده ناممکنه وه چې څوک دسپورمي په دغه حرکت باندې پوه شي. په پاک قرآن کې دسپورمي ددغه حرکت بيان چې دټکنالوژي له لاري اوس اوس کشف شوی يوه معجزه گنلي شو.

دقمری یا سپوږمېزکال محاسبه

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ اللَّيْلِ وَالنَّجْمَاتِ

هغه دی چې لمر یې خلیدونکی اوسپوږمې یې نورانی وگرځوله اودهغو لپاره یې

منزلونه وټاکل خوچې ددغو شمېرو له لاری په کلونو اووخت باندې پوه شی. (یونس ۱۰).

په دغه آیت کې الله (ج) روښانه کړی ده چې دسپوږمې خوځښت دکلونو دشمېرلو لپاره یو وسیله ده دغه راز داجوتوی چې دوخت شمېرنه دسپوږمې دخپل ټاکلی موقعیت په لوری په نکلوری کې صورت نیسی. اوداخکه چې دسپوږمې اوځمکې اوسپوږمې اولمر په مینځ کې زاویه تل په بدلون کی ده ، سپوږمې په بیلابیلو وختونو کې په ډول ډول څېرې سره گورو کله کوچنی اوکله هم غټه . برسیره پردې مور سپوږمې ځکه لیدلای شوچې دلهر روښنایی ته انعکاس ورکوی. په هغه کچه نور چې له سپوږمې نه مور ته رارسې هرشپه بدلون مومی دهمدی بدلونونو له مخې مور کولای شو په ښه توگه دمیاشتو ورځو اوکلونو حساب وکړای شو.

دقمری اوشمسی کلونو په مینځ کې توپیر تقریباً یوولس ورځی دی چې دغه توپیر ته دقرآن په یوه آیت کې اشاره شوی ده.

وَلْيَسْأَلِ كَافِرُهُمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

اوهغوی په سوری کې درې سوه کاله اونپه کاله نور ورزیات شوی پاتې شول.(الکھف ۲۵).

یوه قمری میاشت په منځنۍ توگه 29.55039 ورځی وی.

یو قمری کال 354.603948 ورځی وی .

یو شمسی کال 365.2411 ورځی وی .

$$309 \times 354.603948 = 109572 = 300 \times 365.2411$$

نو درې سوه شمسی کلونه برابردی له درې سوه نهو قمری کلونو سره .

څه ډول چې وینو قرآن په غار کې داصحاب کهف پاتې کیدل په دواړو شمی اوقمری کلونو

شمېرلی اوروښانه کړی اود(۹) کلونو توپیر یې هم شمیرلی دی (والله اعلم). له شک پرته قرآن چې داسې دقیق اوعلمی معلومات چې ان داوسنی پېړۍ دمعلوماتونو نه هم اوچت دی ستره معجزه ده.

دثقل قوه اوخوځښتونه په مدارونو کې

فَلَا أُقْسِمُ بِالْجَوَارِ الْكُنُوسِ

قسم دی په بیا راکرځیدونکو ستورو چې په کرځیدو راشی اوپه خپل منزل کې پټ شی. (التکویر ۱۶-۱۵)

دخنس کلمه یعنی انقباض اوییا راگرخیدل او له ډاره کرویدل چې جمع یی یو ټاکلی نکلوری دی (ننوتل خپلي خالي ته اویا خوځښت دیوکورپه لور اوپه هغه کې پتیدل). دالجوار کلمه جاريه جمع ده اومانایی دیوه خوځنده اوبهیدونکی څیز ده. ددې کلمو دمانا گانو په پام کې نیولو سره داسې اټکل کیږی چې پورتنی آیتونه دثقل دمرکز اوپه خپل مدار دحرکت لور ته اشاره کوی. دغه کلمې دایانوی چې په مدار کې خوځښت دثقل له مرکز نه منشا اخلی. دخنس کلمه خپل مرکز اوهم دلهر لوری ته دجدیدو بنکارندویي کوی. (والله اعلم) دثقل قوه چې په نړۍ کې شته دنیوتن له خوا په ۱۷ او ۱۸ پیړی کې محاسبه شو. دالجوار کلمه په مدارونو کې دحرکت لورته اشاره ده چې له مرکز نه دفرار دقوې اومرکز ته دجذب دقوې (دثقل قوه) دعمل په پایله کې منځته راځی. ددې درې کلمو کارونه په پورتنیو آیتونو کې ددې یادونه کوی چې سلگونه کاله مخکې په قران کې دهغی پراهمیت باندی ټینگار شوی دی.

کروی (گرده) ځمکه

يَكُوْرُ الْاَيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيَكُوْرُ النَّهَارَ عَلَى الْاَيْلِ ط

شپه په ورځ کې راتاووی اوورځ په شپه کې راتاووی. (الزمر ۵). هغه کلمې چې دنړې په هکله دمعوماتو لپاره په قران کې کارول شوی ډیرې مهمې دی. په دې آیت کې دتکویر کلمه راخرخیدل یا راتاوول ژباړل کیږی ، لکه دلنکی تاوول . ددغه آیت معلومات د ورځواوشپو په یو بل کې د را تاوولو یا راخرخولو دځمکی شکل یا بڼه روښانوی . داقضیه په هغه صورت کې دامکان ورده چې ځمکه کروی یا گرده بڼه ولری . قران کریم دځمکې گرد والی په اوومه میلادی پیړی کې بیان کړی په داسې حال کې چې ستورویپېژندونکو هغه وخت ځمکه اواره اومسطح کبله اوخپلې ټولې علمی شمېرنې یې داورای سطحی پر بنسټ کولې. اوپه پای کې دادی په دی ورستیو پیړیو کی ستوری پېژندونکی اوبوهان په دې مسأله پوه شوی دی.

دځمکې دخرخیدو لوری

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمَادًا وَهِيَ ثَمَرٌ مَّرْسُوحَاتٍ

اوغرونه وینی اوکومان کوی چې ولاړ دی خو هغوی لکه چټکې ورېځې خوځښت لری. (النمل ۸۸). دغه آیت نه یواځې دځمکې حرکت بلکې دحرکت لوری هم بیانوی. دوریځو ددرنو کتلو دخوځیدو لوری چې دری نیم څلورزه متره دځمکې له سطحې پورته وی تل دلویدیز له لوری نه دختیز لوری ته وی. له همدې کبله تل دهاو دحالاتو دپوهیدو لپاره لویدیز لوری ترمطالعې لاندی نیول کیږی. هغه مسأله چې په سلگونو کاله مخکې په قران کې یاده شوی اوس اوس کشف شوې چې ځمکه په خپل ځان له لویدیز نه دختیز لوری ته څرخیری.

دځمکې شکل Geoid

وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا

اوییا یی ځمکه خپره کړه(النازعات ۳۰).

د(دحا) کلمه په عربی کې دښویونکی مانا لری چې د "دحو" له ریښې څخه دخپریدو نه اخستل شوی. دغه راز دپوښونکی اوزینت (ښکلا) ورکونکی په مانا هم کارول شوی برسیره پردې دحو په یوه سوری کې دیوه غونډوسکی یا دیوه کاتی داچولو په مانا هم کارول کیږی . دغه راز بله کلمه لکه د اویښ مرغی (شتر مرغ)دخالی جوړولو ، دخای پاکول له ورو ډبرو نه اودهکې خای هم له دحو نه اخستل شوی.

په حقیقت کې ځمکه کرده بیضوی ده چې دغه دځمکې کینودل یا ننبیخل شوی کره د Geoid په نامه یادېږي. له دې کبله ددحا کلمه دځمکې دشکل په هکله مهم معلومات راکوي. په داسې حال کې چې په سل کونه کاله وروسته له اسلام نه هم خلکو ځمکه اواره انگېرله.

دځمکې قطرونه اوځلا

يَمْعَشَرِ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا

ای پېريانو اوانسانانو که کولای شی دځمکې اوآسمانونو په قطرونو کې لاره وکړی بیا ورننوخئ.

(الرحمن ۳۳).

په دغه آیت کې روښانه شوي چې ځمکه اوآسمانونه قطرونه لری. اوددغې موضوع شرح چې ځمکه اوآسمانونه دقطرونو درلودونکی دی یوه معجزه بلل کېږي. که یو جسم بشپړ کروي وی کولای شوی یواځې یو قطر ولری. یو جسم هغه وخت څو قطرونه درلودلای شی چې کره نامنظمه وی. چې دا دځمکې پر بیضوی والی یو دلیل گنل کېدای شی. برسیره پردې د انشتین دنسبیت د فرضیې مطابق نری تل د ودې په حال کې ده. مانا داچې ځلا پراخېږي اودکېکشانوونو ترمنځ واټن ډیرېږي. پس دځمکې اوآسمانونو قطرونه هم ثابت نه دی چې یو قطر ورته وکارول شی، بیا نو په قرآن عظیم الشان کې داقطار دکلمې کارونه په خپله یو حکمت دی..

دځمکې دچاپیریال پورونه Atmosphere

یوه مسأله چې په قرآن کې روښانه شوې هغه داده چې آسمان اووه پورونه یا طبقي لری:

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ

اوبیا یی آسمانونو ته پام وگرځاوه او هغه یی اووه ډوله آسمانونه تنظیم کړل. (البقره ۲۹).

دسماوات کلمه دځمکې په سر دآسمانونو اوهم دکایناتو په مانا کارول شوی. له پورتنی آیت نه داسې مطلب اخستل کېږي چې آسمان یا دځمکې چاپیریال له اوو پورونو جوړ شوی. ننی پوهې هم دآسمان یا دځمکې چاپیریال پورونه تثبیت کړی، چې هر یو پور د فزیکې ځانگړتیاو له اړخه اودکازونو اودندو دډول له کبله له یو بل نه توپیر لری. دځمکې دچاپیریال پورونه عبارت دی له:

- Troposphere تروپوسفر چې له ۸ نه تر ۱۵ کیلومتره پورته دځمکې له سطحې قرار لری اوزمور اودورېڅو دکتی وړ هوا په کې ده.
- Stratosphere ستراسوسفر چې له ۱۵ تر ۵۰ کیلومترو پورې پورته دځمکې له سطحې نه قرار لری اودېری داوزون کازلری چې دماورا بنفش له زیان لرونکو وړانکو څخه مخنیوی کوی. دتودخې درجه ددې پور په بیلابیلو ساحو کې ډیرتوپیر لری اودلوروالی په زیاتیدو سره تودوخه کمېږي.
- Mesosphere میستوسفر یا منځنی پور چې ۵۰ نه تر ۸۵ کیلومترو پورې دځمکې له سطحې پورته ساحه احتوا کوی اودارتفاع په زیاتیدو سره دحرارت درجه هم ټیټی اوتر منفی ۷۳ درجو پورې رسېږي.
- Thermosphere ترموسفر دغه پور چې ۸۵ تر ۶۴۰ کیلومترو پورې پورته دځمکې له سطحې نه ده، په دې پورکې دماورالبنفش وړانکې دآیونونو اومثبتو چارچونو دجوړیدولامل ګرځي.
- Ionosphere آیونوسفر چې دتودوخې درجه په هغه کې ډیره جکه ده اوتر ۲۵۰۰ دسانتی ګرید درجو پورې رسېږي. دغه پور ټول غږیږیسیکنالونه چې له ځمکې نه تښتی هغو ته انعکاس ورکوی اوبیایي ځمکې ته رالېږي.
- Exosphere ایکسپوسفر یا بهرنی پور چې له ۵۰۰ نه تر ۱۰۰۰ کیلومترو پورته دځمکې له سطحې نه قرار لری او وروستی برید یی تر لسوزروکیلومترو پورې رسېږي.

قرآن فرمایي:

وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا

هرآسمان ته یې دنده وروسپارله (۱۲ فصلت)

په ریښتیا سره هم څه ډول به یې چې په وروستیو مخونو کې ولولو هریو له دې پورونو نه د ځمکې دمخ دژوندانه لپاره ډیرې مهمې دندې په غاړه لری لکه دباران جوړول ، دزیان لرونکو وړانګو مخنیوی اونور.

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَمْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا

آیا نه ویني چې الله (ج) څه ډول آسمانونه په اوو پورونو کې پیداکړل. (نوح ۱۵).

دطباقا کلمه دطبقو یا پورونو په مانا داڅرګندوی چې هرپور په منظمه توګه یو پر بل باندی قرارلری. اودآسمان له اوو طبقو څخه هدف کیدای شی دځمکې دشاوخوا چاپیریال اوپورونو څخه وی اوننی علم دثابته کړی چې دغه شین آسمان هماغه دځمکې چاپیریال دی له بیلابیلو پورونو سره چې په سلګونو کاله مخکې قرآن ذکرکړی.

ساتونکی چت

په قرآن کې الله (ج) دآسمان یوه مهم صفت ته اشاره کوی.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَفِيفًا مَّحْفُوظًا

اواسمان مو ساتندوی چت وګرځاوه (الانبیاء ۳۲).

دشلمی پېړۍ څېړنو دآسمان دغه صفت موندلی: دځمکې چاپیریال دژوندانه دساتنې لپاره اساسی دنده لری. ځمکه دثاقب شهابونو نه ژغوری . دلهر وړانګې فلتر کوی او هغه برخی یې چې دژوند لپاره زیان لرونکی دی دفع کوی. په داسې حال کې چې دلهر هغه وړانګې چې دژوندانه لپاره لازمی اوګټورې دی هغو ته اجازه ورکوی. دماورای بنفش زیاتره وړانګې چې خطرلرونکی دی داووزون په پورکې جذبیږی اوپواڅې یو لږڅه چې دنباتاتو دفتو سنتیز عملیې اوتولو ژوو لپاره اړینې دی ځمکې ته رارسېږی. اوبله دنده یې له بی ساری یخنی. نه دځمکې دسطحې ساتنه ده چې په خلاکې منفی ۲۷۰ درجو ته رسېږی. برسیره پردې هوا Magnetosphere دځمکې مقناطیسی ساحه چې دون آلن بلت په نامه یادېږی هم دیوه ساتونکی پوښ په توګه دزیان لرونکی وړانګو په وړاندې عمل کوی. دغه زیان لرونکې وړانګې چې تل له لمر اوستورو څخه خپرېږی دژوو لپاره وژونکی دی.

دون آلن بت په هکله ډاکتر هوګ روسن وایی: په حقیقت کې ځمکه له ټولو هغو ستورونه چې په شمسی منظومه کې دی لوړ کثافت لری دځمکې په هسته کې داوسپنې اونکلو شته والی دځمکې په شاوخوا دیوې ځواکمنی مقناطیسی ساحې دجوړیدولامل ګرځیدلی. دغه مقناطیسی ساحه دون آلن په نامه یوه محفظه جوړوی چې ځمکې دزیان لرونکی وړانګو له بهاره ژغوری. که چېرې دغه محفظه نه وای دځمکې پرسر به حیات موجود نه وو. هغه یواځنی بله ستوری چې ډبرینه مقناطیسی محفظه لری مریخ دی. خو ځواکمنی یې سل ځلی دځمکې له ساحې څخه کوچنی ده. دزهرې ستوری مقناطیسی ساحه نه لری.

هغه انرژي چې په دې وروستیو کلونو کې د یوې آسمانی چاودنې په پایله کې منځته راغلی په دوهمه نړیواله جګړه کې په هیروشيما کې دکارول شوی بم سل میلیارده برابره اټکل شوی ده. لنډه داچې دځمکې پرسر یو بشپړسیستم په کاردی چې ځمکه یې چاپیره کړی او له باندنیو خطرونو څخه یې ساتی. اودغه موضوع قرآن څوارلس پېړۍ مخکې بیان کړی ده.

ستیندونکی آسمان

وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الرَّجْعِ

قسم دی په بیا راکرخیدونکی آسمان (الطارق ۱۱).

د "رجع" کلمه دراکرخیدو اویا لېرلوپه مانا ده. څه ډول چې پوهیږو دځمکې چاپیریال له پورونو یا طبقو څخه جوړشوی او هرپوردځمکې لپاره یوه مهمه دنده لری څیړنو بنودلې چې یو یی ځمکې ته دورانکو اونورو شیانو دراتلو مخنیوی کوی اویبیرته یی فضا ته لېری اوهغه څه چې له ځمکې څخه خپری هغه بیا ځمکې ته ستنوی. دیلکې په ډول:

- تروپوسفیر د ۱۵-۱۳ کیلومترو په واټن کې داوبو بخارچې دځمکې له سطحی نه هوا ته خپری جامدوی اویبیرته یی په اوبو بدلوی اودباران په توگه یی ځمکې ته راکړوی.

- د ۲۵ کیلومترو په جگوالی ستراتوسفیر یا داوزون پور دماورای بنفش وړانکې فضا ته بیرته گرځوی.

- د ایونوسفیر (Ionosphere) پور ټولې رادیوی څپې چې دځمکې له لوری خپریږی دځمکې بیلابیلو برخو ته لېردوی. یعنی درادیو لپاره لکه د یوې مصنوعی قمرپه څیر کارکوی. نو بیا داپور دیسیم، رادیو اوتلوویزیون اریکې په اوږدو واټنونو کې برابروی.

- Magnetosphere یا مقناطیسی پور زیان لرونکې وړانکې چې له لمر اونورو ستورو نه راځی هغه دفع کوی.

دغه حقیقتونه چې په شلمه پېړی کې موندل شوی د قرآن علمی معجزې دې.

دځمکې طبقې یا پورونه

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ

الله (ج) هغه ذات دی چی اووه آسمانه اوهغو غونډې اووه ځمکې یی پیداکړی. (الطلاق ۱۲).

دجیولوژی علم هم په دې باوردی چې ځمکه اووه پوره لری:

۱- داوبو کلک قشر Lithosphere (water)

۲- کلکه برخه یا وچه Lithosphere (land)

۳- پوکه برخه Asthenosphere

۴- پورتنی پوښ Upper Mantle

۵- کورنۍ پوښ Inner Mantle

۶- بهرنۍ هسته Outer core

۷- کورنۍ هسته Inner core

لیتو سفیرچې Lithos دډېری په مانا له کلکې څخه اخستل شوی دځمکې پوښ جوړوی. دغه پورونوروپورونو په پرتله ډیر نازک دی اوپروالی یی له سمندرونو لاندې ۸۰ کیلومترو ته رسېږی. دغه له نوروپورونو څخه کلک اوسوردی.

استنوسفیر چې د Asteno یا کمزوری له کلکې نه اخستل شوی دغه پور له نیمه جامداو ویلی شوواوسروموادو نه جوړشوی پوردی. فکر کبړی چې لتوسفیر پر همدې پور باندې خوځیږی.

له استنوسفیر لاندې ډیرې سرې نیمه جامد دډبرو پورونه شته چې ۲۹۰۰ کیلومتره پریروالی لری چې د (Mantle) منتال پوښ په نامه یادیری. اونظر دځمکې پوښ ته دډیرې اوسپنې اومگنیزیمو درلودونکی دی. دځمکې په مرکز کې دهغې هسته قرار لری چې دپوښ دوه برابره کثافت لری. چې دکثافت دلوروالی دلیل یی همغه داوسپنې اونکلودالیاژودیره اندازه ده. هسته له دوو پورونو څخه جوړه شوې. یوه یی بهرنی اوبلنه چې ۲۲۰۰ کیلومتره پریروالی لری اوبل یی داخلی یا کورنی پور چې جامد اوکلک دی اوپریروالی یی ۱۲۵۰ کیلومترو ته رسیږی. دهستې اوبلن پوردځمکې مقناطیسی ساحه جوړوی .

دځمکې دچارچونو کانکې

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

کله چې ځمکه په زلزلې سره ولرزیږی اوخپل درانه بارونه دباندې وغورځوی. (الزلزله ۲-۱).

داثقال کلمه یعنی چارچونه اودرانه بارونه. په دې ځای کې دزلزلې په هکله یوه مهمه مسأله بیان شوې. نوې څیړنې څرگندوی کله چې ځمکه سره شی کثافت لرونکی مواد په اوبلن پورکې غرقیری اوسپک مواد پورته راځی له دې کبله دځمکې پوښ لږ وزن لرونکی مواد لکه تورې اوکلکې ډبرې لری. په داسې حال کې چې دځمکې په هسته کې درانه مواد لکه اوسپنه اونکل ډیر دی له دې کبله دځمکې دپوښ لاندی چې له درنو اوبلنو فلزاتو نه جوړه شوې دځمکې له پورتنې سطحې څخه دروند وی. داروبنانه شوې هغه برخه چې دفلزاتو ډیرې زیرمې لری زیاتره زلزلې په کې بېسپیری. دزلزلې په مهال دځمکې دپوښ لاندې درانه مواد داوخت پیداکوی چې پورته راشی څه ډول چې قرآن عظیم الشان بیان کړی چې ځمکه خپل چارچونه دکانکو(استفراغ) په څیردباندي غورځوی.

دغرونو دندې

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ

اوپرځمکه مو غرونه ودرول چې له خوزیدواواضطرابه پاتې شی. (الانبیا ۳۱).

دغه آیت وایی چې غرونه دځمکې له لرزیدو څخه مخنیوی کوی چې داموضوع اوس اوس په جیولوژی علم کې پیژندل شوی ده. پوهانوموندلې چې هرغر دخپل جکوالی لس پنځلس برابره ریښې په ځمکه کې دننه لری. یعنی چې غر لکه یوه میخ غوندی دننه ځمکه کې ننوتې دی. دبېلکې په ډول دیوریست څوکه چې څه ناڅه ۹ کیلومتره دځمکې پرسدی ۱۲۵ کیلومتره په ځمکه کې دننه ریښه لری. غرونه دځمکې پوښ دخوځښتونو اوتکرونو په پایله کې مینخته راغلی. کله چې دوه صفحې یوله بل سره تکر وکړی ځواکمنه صفحه به بنکته لاره شی اوبله به پورته راشی اوپه دی توگه غرونه اودځمکې لوړې غونډې جوړوی. بنکتنې پور به دځمکې لاندې ځی اویوه بیخلنه ریښه به غرونو لپاره جوړوی. نو هرڅومره چې دځمکې یوه برخه اوچته اولوره وی په همغې کچې به دځمکې پوښ په هغه برخه کې پرېر وی اویبخلن به دپوښ یا Mantle په مینځ کې به مخکې تللی وی. پروفیسر سیاویدا دنړې وتلی جیولوجست وایی: " د وچې دغرونو اود سمندرونو د غرونو په مینځ کې توپیر د دوی د مواد په مینځ کې دې. خو دواړه داسې ریښې لری چی دوی استواره ساتی. "

أَلَمْ جَعَلْنَا لَآرْضِ مَهْدًا وَآلْجِبَالِ أَوْتَادًا

آیا ځمکه مو مهد یا بستره اوغرونه مو میخونه(مورې) جوړنه کړل. (النبا ۷-۶).

وَآلْجِبَالِ أَرْسِنَهَا

"ارسها" يعني ريښه لرونکي ، ثابت اوتکوهل شوی. غرونه دځمکې په پوښ کې غزول شوی اودځمکې لاندې کرښې یو له بله سره تړی. دځمکې دمخ په تثبیت سره غرونه دپورونو له ښویدو اوپه Magma باندې دصفحو له تویدو څخه مخنیوی کوی. عینا لکه دلرگبو تختې اودکډې چې یو پر بل میخ شوی وی. دغرونو په واسطه دغې د تثبیت عملیې ته په ساینس کې Isostasy وایي. ایزوستازی عبارت دی د پوښ د پور دقوی توازن پورته خواته اودځمکې دقشرلاندې لورته. هغه ډول چې غرونه ددبرو د ورستېدو ، دڅاروی دکمېدو اودکنکل دویلي کیدو له کبله کوچنی کیری په همدغه ډول کولای شی دکنکلخایونو دجوړیدو ، اوغورځونکو چاودونو اودڅاروو دتولیدو له کبله ستر شی.

بناپردې کله چې غرونه سپک شی دموجودې قوې له لارې په مایعاتو کې پورته خواته تېله کیری اوپه هغه صورت کې چې غردرونه شی دثقل قوی له لارې دپوښ دپور لورته ښکته ځی. نن پوهیرو چې دځمکې د مخې دبرین پورچاودو له کبله د لامبووهنکوصفحو په څیر داوبلني لاوا په مخ قرارلری. ځکه چې ځمکه په ډیری چټکتیا سره په خپل محور راڅرخي که چیری غرونه دثبات لامل نه وی دغه صفحې به تل دځای دبدلیدو په حال کې وای. په دې صورت کې به دځمکې په سر خاوره نه تولیدې او خاورې او اوبو به له یو بله سره تراکم نه کولای ، نباتات به نه راشنه کیدل . لارې اوکورونه به نه شواي جوړیدلای. لنډه داچې ځمکه به دژوندانه لپاره ناممکنه وای.

د الله (ج) په مهربانی سره غرونه لکه دمورپو په څیرعمل کوی اوتردیره بریده دځمکې دسطحې دڅوڅښتونو څخه مخنیوی کوی. اودغه دلورې پوهې بیلکه سلکونه کاله مخکې په قرآن کې بیان شوی ده.

دغرونو خوځښتونه

قرآن کریم فرمایي چې غرونه ولاړنه دی بلکې تل دڅوځښت په حال کې دی.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَمَلًا وَهِيَ كَالْعِزَّةِ الْمُرَّمَّةِ الْكَأْبِ

اوغرونه چې جامدويښي ، لکه دوریځو په شان په خوځښت کې دی. (النمل ۸۸).

دغرونو دغه خوځښت دځمکې دقشر دڅوځښت له کبله مینځ ته راځی. دځمکې قشر دپوښ په پورباندې خوځیږی. لومړی ځل یوه آلمانی یوه الفرد وگنر په شلمه پیړۍ کې روښانه کړه چې لویې وچې په لومړۍ سره کې یو له بل سره نښتې وې اووروسته بیا دڅوځښت له کبله یو له بله بیلې شوې اویو له بله لرې شوې. پنځوس کاله وروسته له ده نه په کال ۱۹۸۰ کې ځمکې پېژندونکی دده دنظریې په حقیقت پوه شوې. پنځه سوه میلیونه کاله وړاندې دځمکې لویې وچې یوله بل سره تړلې وې اوپه سویل قطب کې یې قرار درلود چې پوهانو ورته پانگیا نوم ورکړی. یوسلو اتیا میلیونه کاله مخکې دغه پانگیا په دوو برخو وویشل شوه ، چې ورته گوندوانا نوم ورکړشوی چې افریقا ، آسټرالیا ، انترکتیکا ، اوهند په کې شامل وو. اودوهې برخې ته یې لوریشیا نوم ورکړی شوی چې اروپا ، شمالي امریکا ، اوآسیا پرته له هنده په کې شامله وه. چې یوسلو پنځوس میلیونه کاله نور دغه دوه لویې وچې په ورو برخو وویشل شوی.

له پانگیا څخه جوړه شوې توتې په چټکۍ سره څوسانتي متره په کال کې خوځښت لرې چې دغه حرکت دځمکې پېژندوکو له خوا داسې تشریح شوی دی:

دځمکې قشر اودپوښ دپورپورتنۍ برخه چې سل کیلومتره پریوالی لری په داسې پاڼو وویشل شوې چې Plates پلاټس په نامه یادیږی. شپږ لوی پاڼې یا صفحې اودیرې نوری وروکې پاڼې دی. دپاڼودفرضیې له مخې دغه پاڼې دځمکې په سر حرکت کوی چې زیادتره یې لویې وچې له ځان سره وری. دلویو وچو خوځښت په کال کې له یوه نه ترپنځو سانتي مترو پوری اټکل شوی دی. اوڅکه چې داپاڼې تل په خوځښت کې دی دجغرافیایي بدلونونو سبب گرځي دبلکې په ډول داطلس بحر هرکال یوڅه پراخېږی.

مهم تکی دادی چې قرآن غرونه لامبو وهونکي اوڅوځیدونکي ښوولی اواوسنی پوهه هم لویې وچې خوځیدونکي جوتوی اودا خوځیدنه داسې نه ده چې په سترگو ولیدل شی پس آیا دامعجزه نه ده هغه څه چې په شلمه پیړۍ کې خلک پری پوه شول په اوومه پیړۍ کې بیان شوی وو په داسې حال کې چې هغه وخت به دومره خلک ددی آیتونو په اصلی مفهوم نه پوهیدل اودا بل دلیل دی دالهی کلام په اعجاز.

دلمرختو اولويدو بيلابيل خايونه

فَلَا أُقِيمُ بِرِّي الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ

قسم په خدای د مشرقونو اومغربونو چې مور قادر یو. (المعارج ۴۰).

دمشرق یا ختیز اوهم لویدیز لپاره د جمعې صیغې کارول داڅرگندوی چې لمر یواځې له یوه ځای نه نه راڅیژی اونه هم په یوه ټکی کې لویږی اودالله قسم په دی موضوع دهغه اهمیت باندې ټینګار کوی.

ځمکه په خپل ځان ۲۷-۳۰ درجه زاویې باندې راڅرخي. ددې زاوی له کبله اودځمکې د شکل دگرد والی له کبله دلمرورانګې تل په یوه زاویه پرځمکه نه لویږی ، بنا پردې کله چې څوک داستوا له کرښې نه لری واوسی کولای شی وویښی چې دکال په اوږدو کې دلمر ختل اولویدل په بیلابیلو ټکو کې واقع کیږی.

څوک چې داستواد کرښې پر سروی تل دلمر ختل اولویدل په یوه ځای دلویدیز اوختیز کې وینی. اوڅرنگه چې عربستان داستوا کرښې ته نږدی دی په بیلابیلو ټکو کې دلمرلویدل دلیدو ورنه دی اوداسی ښکاری چې لمر له همغې یوې نقطې راڅیژی اوپه یوه نقطه کې لویږی. خو ددې موضوع حقیقت قرآن څرگند کړی. (والله اعلم).

دپای له ټکونو نه دځمکې لندبول

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

آیا ویی نه لیدل چې مور دځمکې عزم کوو اودهغه له شاوخوا نه یی راندوو. (الرعد ۴۱).

ځمکه دالفا ، دذرو له لارې چې له لمر نه پروتون اوالکترونونه راځی تر یرغل لاندې نیول کیږی ، دغه لمریز بادونه ډیرڅواکمن وی اوکولای شی چې دځمکې اتوموسفیر دځمکې له کرې نه جلاکړی خودځمکې مقناطیسی ساحه یی نه پریردی چې ځمکې ته زیان ورسپړی. دغه راز یادشوی آیت کولای شی په قطبونو کې دځمکې نقصان ته اشاره وی . په اوس وخت کې دځمکې دقطبونو دکنګلونو د تدریجی ویلې کیدو له کبله دسمندرونو د اوبوکچه مخ په لوریدو ده . چې دغه داوبو زیاتیدنه به کراکرار دځمکې وچه راکمه کړی. د (نقصها من اطرافها) جمله ممکنه ده په سویل اوشمال کې دځمکې دساحلونو دنیولو په ماناوی.

نیویارک تایمز داسې رپوټ ورکوی:

" په وروستی پېړۍ کې دځمکې تودوخه دفارنهایت یوه درجه لوړه شوی اودقطبی کنګلونه دویلی کیدو چټکتیا ډیره شوې. دګاوارد دفضای انستیتیوت پوهان چې دامریکا دخلائی چارودموسسی NASA ناسا پورې اړوند دی لاسته راغلی رقمونه په ۱۹۵۰ ، ۱۹۶۰ و ۱۹۹۰ کلونو کې سره پرتله کړی چې پایلې یی دا جوتوی چې دقطبی کنګلونو پرپروالی پنځه څلوېښت په سلوکې کوچنی شوی.

دغه راز په مصنوعی اقماروکې اخستل شوی تصویرونه داڅرگندوی چې دځمکې دقطبونو کنګلونه په دې وروستیو کلونو کې ډیر لږ شوی دغه موندنې کیدای شی دغه آیتونه تفسیر کړی.

شریدل یا نقصان دځمکې په شاوخوا اویا دځمکې په وروستی برخه کې چې په قرآن کې یادشوی ممکنه ده یوې بلی علمی پېښې ته هم اشاره کړی وی.

دغه حقیقت چې ځمکه دخپل محور په شاوخوا راڅرخي اوبنه یی بشپړه کروی نه ده بلکې په دواړو قطبونو کې یوڅه کېکاکل شوی ده (شکل Geoid).

څېړنو ښوولی چې دځمکې قطر داستوا دلیکې په دوام کې په خپل محور دڅرخیدو دقوی له کبله مخ په زیاتیدودی اوله محور سره یی موازی قطر په دوو انجانونو یا دوو قطبونو کې مخ په کمیدو دی . اوڅکه چې ځمکه تل په خپل محور راڅرخي دغه بدلونونه به لاهم پېښېږی. د نقصها کلمه هم ناستهراری حالت لری اوپه دواړوانجانونو کې دوامداره کمښت جوتوی.

دآسمانی اجرامو مدورشکلونه په هغو کې دثقل دقوی داغېزې له کبله مینخته راغلی. په داسې حال کې چې کروی شکل مطلق نه وی بلکې په قطبونو کې یوڅه هوار اوداستواپه محیط کې وتلی وی. دناسا NASA دشمېرنو له مخې افی قطر یا داستوا دسطح قطر ۶۳۷۸۰۱ کیلومتره اومحوری قطر یا بین القطبی ۶۳۵۶۰۸ کیلومتر ه ده یعنی ۰.۳ فیصده فرق ددواړو په مینځ کې شته.

دځمکې د شکل دغه ماډل چې په کال ۱۶۸۷ زیږدیز کې دنیوتن له خوا وړاندې شوی ، سلکونه کاله مخکې له قرآنه اخیستل کیدای شوی.

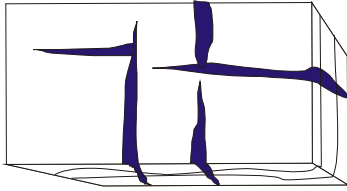
خیري کیدونکي یا چاودېدونکي ځمکه

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ

(قسم) په چاودیدونکي ځمکې (الطارق ۱۲).

د "صدع" کلمه د چاودیدلو څیرې کیدلو، اوبېلېدلو په ماناده دالله سوگند په دې موضوع دهغه اهمیت جوتوی. په ۱۹۴۵-۱۹۴۶ کلونو کې پوهان د سمندرونو تل ته د څیړنو لپاره ورغلل. یوه مهمه مسأله چې ددې څیړنو په ترڅ کې وموندل شوه دځمکې چاودلی جوړښت وو. دځمکې دبرین قشر دسترو چاودو له لارې چې لسکونه زره کیلومتره اوږدوالی لری توتو ته کپړی. دغه چاودونه له شمال نه دسویل لوری ته اوله ختیز نه لویدیز لوری ته ادامه لری. پوهان په دې هم پوه شول چې په سمندرونو کې ددغو توتو لاندې دمکما Magma پنډوالی سل نه تر یوسلو پنځوسو کیلومترو پوری رسپړی.

ددې چاودوله کبله لاوا دبحرونو مخ ته وځي ، اوپه دې ترتیب یوه زیاته اندازه تودوخه له لاسه ورکوي او د سمندری غرونو دډبرو توتې هم جوړیږي . که ځمکې دغه جوړښتونه نه درلودلای توله تودوخه به دځمکې دمخې له لاری ضایع شوی نه وای اوپه پایله کې به د ډبرې تودوخې له کبله دځمکې پر سر ژوند ناممکنه وای .
داسې یوې مغلفې مسألې توضیح چې په نوې ټکنالوژۍ سره مطالعه شوې څوارلس پېړۍ مخکې په قرآن کې بیان شوې . چې داهم دقرآن یوه معجزه بللی شو .

د اوسپنې معجزه

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ

اودغه راز اوسپنه مونازله کره چې په هغه کې شدید قوت اودډبرې گټې دی لپاره دخلکو . (الحديد ۲۵).

د انزلنا کلمه چې دښکته لیرلو په مانا ژباړل شوې کیدای شي داوسپنې لپاره داستعارې په ډول کارول شوی وی اوهدف په کې داوی چې یو گټورشي خلکو ته ورکړشوی . اوکه هغه کتب مټ د لاندې تویدلو په مفهوم لکه چې دباران لپاره کارول شوې په دې صورت کې دقرآن ستره علمی معجزه څرگندوی .
دستورویژندنې معاصره پوهه وایی هغه اوسپنه چې په ځمکه کې شته دپهرنې فضا له ډبرو سترو ستورو څخه راغلې . نه یواځې دځمکې اوسپنه بلکې دتولې شمسی منظومې اوسپنه له بهرنۍ فضا څخه راغلې ، ددې دلیل دادی چې دلهر تودوخه داوسپنې دجوړیدولپاره کافی نه ده . دلهر په سطح کې شپږزره سانتي گریده اودلهر دهستي تودوخه شل میلیویونه سانتي گریده ده . اوسپنه له لمر نه په ډبرو لویو ستوروچې دتودوخې درجه په هغو کې څو سوو میلیونو درجو دسانتي گریده نه رسیږي تولیدیږي . کله چې داوسپنې کچه په یوه ستوری کې له یوه ټاکلی بریده ډیره شي دیوه خلیدونکې ستوری غوندې چاودنه کوی اواوسپنه یی فضا ته آزادیږي .

دNoval په نامه دچاودنو مخکینې شواهد شته ، داوسپنې (Fe-60) ډیره اندازه دسمندرونو په تل کې دیوه ستري نوالا Supernova چاودنې ښودنه کوی چې ۹۰ نوری کاله مخکې چې له پنځومیلویونو کلونو سره برابرېږي واقع شوی . دجیولوژی په پورونو کې دډیرې اندازی ایزوتوپونو شته والی ددې ښودنه کوی چې په دې نږدی وختو کې په لنډه فضا کې دهغو ذرې جوړې شوی اووروسته ځمکې ته لېږدول شوی .

قرآن په اوومه زېږدیزه پېړۍ کې روښانه کړی چې اوسپنه په ځمکه کې نه ده جوړه شوې بلکې نازله شوې یا له پاسه راډېرل شوې . اویواځې الله (ج) دی چې پوهه یی په هرڅه رسیږي .
د "و" کلمه (دلته ددغه راز مانا ورکوی) هم په آیت کی اوهم دشلمې پېړۍ دنجوم په علم کې واضح شوې چې له اوسپنې برسیره نورمواد هم په نورو ستورو کې جوړیږي اویا ځمکې ته توپړي .
خو په دغه آیت کې داوسپنې په اهمیت ټینکارشوی . مایکل وټن وتلی مایکروبیولوژیست داوسپنې داهمیت په هلکه وایی :

" دژوند لپاره ډیر مهم فلز اوسپنه ده ، په غټوستوروکې همدغه داوسپنې زېرمې دی چې دناوا دچاودنو لامل گرځي اویا په خلاکې یی اتومونه خپریږي . ددرونوالی له کبله داوسپنې اتومونه دځمکې دمرکزورته ځی اودډیر لوړحرارت دجوړیدولامل گرځي چې دغه تودوخه دکیمیاوی تفریق زمینه مساعدوی اودځمکې داتوموسفیر گازونه اودهایدورسفر پورجوړوی .
دځمکې په هسته کې اوبلنه اوسپنه دیوې ستري ډاینمو په څیر کارکوي اودځمکې مقناطیسی ساحه جوړوی . دځمکې مقناطیسی ساحه دوان آلن مابلندونه جوړوی چې ځمکه له خلا څخه د وړانوونکووړانگو له شر څخه چې دفوق العاده انرژۍ درلودونکې وی ژغوری .

داوسپنې له شته والی پرته ژوند دکاربن په اساس ناممکنه دی ، اوهیڅ هغه څه چې پورته یاد شول نه شواي جوړیدلای . هیمو کلویین نه شواي جوړیدلای اوداسی کوم فلز به نه وای چې په میتابولیزم کې داحتراق سبب گرځیدلای وای .

د ژوندانه او اوسپنې په منځ کې ځواکمني اړیکې ، دویني سره کرویات او ځینې رنگینه ډیر لري ستوری نه یواځې دژوند اړیکې له فلزاتو سره بلکې د نړۍ دوجود لپاره څرگندوی . (Biocentricity) .
نو پراوسپنه دټینکار اهمیت په قرآن کې واضح شوی . دالحديد سوره دوه نور مهم ریاضیکي اړخونه هم لری: الحديدقرآن ۵۷ سوره ده ، د "ابجد" له نظره الحديد مساوی ده له ۵۷ سره

● اوحديد د ابجد له نظره ۲۶ ده اود اوسپنې اتومي نمبر هم ۲۶ دی .

یو آلمانی پوه د ډاکتر فرندریاس یوردن په نامه داوسپنې داکساید ذری دسرطان ناروغی ددرملنې لپاره هم کارولی .

د بطرولو جوړښت

الَّذِي خَلَقَ سَوَوِيَّ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ

شنه کباب

هغه چې هرڅه یې پیدا کړل اوسم یې کړل هغه چې اندازه یې کړل اولارښوونه یې وکړه هغه چې

یې راوویستله او هغه وخت یې وچ کړل اوتوریې کړل. (الاعلیٰ 2-5).

څه ډول چې څرگنده ده بطرول په سمندر کې د نباتاتو اونورو زوو له پاتې شونو څخه جوړیږي ، میلیونونه کاله وروسته کله چې دغه پاتې شوني په سمندرونو کې ورستې شوې په یوې غوړې مادې واوښتې. چې دغه مواد د خټو او ډبرو لاندې په پای کې په نفتواوکازو بدلیږي . دځمکې دقشر خوځښت ځینې وخت په سمندر کې دتجگر لامل ګرځي اودنفتو حجرې په زرګونو مترو لاندې ځنښیږي. ځینې وخت دغه نفت دډبروله سوربو څخه راوځي اوله څوکیلومترو لاندې نه ځان دځمکې سطحې ته رسوي چې دلته بیا تبخیريږي او قیر یې په ځای پاتې کیږي. درې دغه یادشوی ټکي په ۲ او ۴ پورتنیو یادوشوو آیتونو کې دنفتو دجوړښت له پړاوونو سره سمون خورلای شي . په ډیر ګمان د "المرعی" کلمه یعنې شنبلی کیدای شي دنفتو دجوړیدو لومړنی مادې ته اشاره وي. دوهمه کلمه چې دپام ورده د "احوی" کلمه ده چې دتوربخوند شنبلی لورته اشاره ده . دغه کلمه کولای شي چې له نباتاتو نه پاتې شوی د فاضله موادو ورستېدل توضیح کړي ، چې دځمکې لاندې لاهم توریږي. اوداکلمه په "غناء" ستایل کېږي چې ډیریکر شوی شنه وابنه په مانا ده. دغه راز کیدای شي دهغو موادو په مانا راشي چې داوبو له لاری راوړل شوی وی یا داسې چې داوبو سر ته له ځمکې رااڅستل شوی وی. په حقیقت کې نفت هم له ځمکې نه رابهریږي اودیوې تورې شني بخوندې ځک لرونکې مادې په څیر بهیږي نو وینو چې د"غناء احوی" کلمه څومره په مهارت اوپوهې سره په دغه آیت کې کارول شوې. څه ډول چې مو ولیدل د نباتاتو بدیلیدل په اوبلنوسرینسناکواوتورو موادو باندې ډیر مشابهت لری له نفتو سره ، ددغې موضوع بیانیدل په داسې وخت کې چې خلکو لا نفت او له هغو څخه لاسته راغلی مواد لکه بطرول نه پېژندل په خپله دقرآن کریم یوه معجزه ده.

د وخت نسبیت

د وخت دنسبیت حقیقت باندې پوهان اوس پوه شوی اوانیشتین دشلې پېړۍ په لومړیو کې دغه فرضیه بیان کړه . اوهغه ثابت کړه چې وخت له کتلې اوسرعت سره اړیکې لری. په داسې حال کې چې قرآن کریم ډیر مخکې دوخت دنسبیت مسأله بیان کړی ده.

وَلَا تَّوْمَأْتِدْ رَبِّكَ كَالْفِ سَنَةِ مِمَّا تَعُدُّونَ

هغه یوه ورځ دالله په وړاندې لکه زرکاله ستاسو په شمېر ده (الحج ۴۷).

تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

... هغه ورځ چې دپنځوس زروکلونو سره برابره ده (المعارج ۴).

له پورتنی آیت نه په روښانه توګه دوخت دنسبیت مسأله څرګندیږي.

په شپږو ورځو کې پیداکیدل

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

ستاسو هستونکی الله چې ځمکه اواسمانونه یې په شپږو ورځو کې پیداکړل (الاعراف ۵۴).

بله موضوع چې دقرآن اوننی ساینس په مینځکې همغږی جوتوی هغه دنړۍ عمر دی . پوهانو دنړۍ ټول عمر دشپاړسو نه تراولسومیلیاردو کلونو پوری اټکل کړی دی . قرآن وایی چې نړۍ په شپږو ورځو کې پیداشوې دغه دوه وخته سره له دې چې په ظاهره له یوېل سره په تضاد کې ښکاري خو په حیرانونکي ډول یوه له بل سره ورته والی لری په حقیقت کې دغه دواړه رقمونه صحیح دی یعنی چې نړۍ په شپږو ورځو کې چې زموږ له اووه لس میلیاردو کلونو سره معادله ده پیداشوی.

ابنیشتمین په کال ۱۹۱۵ کې روښانه کړه چې زمان نسبی دی یعنې دوخت بهیر د خلأ ، چټکوالی اودجاذبې قوې له نظره سره توپیرلری . په قرآن کې دښپرو ورځو یادونه کیدلای شی دښپرو پړاوونو په مانا وی

ځکه په ځمکه کې یوه ورځ څلیریشته ساعته وی په داسې حال کې چې دنړۍ په یوه بله برخه کې دیلو شرایطو لاندې یوه ورځ له دی نه ډیره لنډه یا هم اوږده وی . دیلیکې په ډول دنبتون دکړې یوه شپه اوورځ څوارلس ساعته اولس دقیقې ده اویو کال یی له ۸ ، ۱۶۴ ورځو سره برابر دی . برسیره پردې دیوم کلمه نه یواځې دورځې بلکې دعصر ، زمانې ، پړاو ، شپې اووخت په مانا هم ده .

دنړۍ په لومړی پړاو کې ، وخت ډیر ژر له هغه څه نه چې مور یی اوس وینو تیریده ، ځکه کله چې دسترې چاودنې په وخت کې ټوله نړۍ لکه دیوه زېښل شوی ټکی په شان ؤ . دنړۍ ارتېدل دسترې چاودنې په پایله کې دهغې بریدونه دمیلیونونو کلونو په کچه پراخ کړل په حقیقت کې هغه وخت په خلأ کې دنړۍ کش کیدل په نړۍ کې دسترو مهمو انشعابونو لامل شو. دسترې چاودنې دشبې انرژۍ دزمان یا دوخت چلند زمیلیارده واړې له نن څخه ورو کړ . کله چې نړۍ پیدا کیدله دوخت چټکتیا زمیلیارده برابره له نن څخه چټکه وه . یعنی چې زمیلیارده دقیقې زموږ معادلې دی دنړۍ دهستی له یوې دقیقې سره . که شپږ ورځې وشمېرومعادلې به وی له شپږ زره میلیارده ورځو سره ، ځکه دنسبیت دقانون په پام کې نیولو سره نړیوال وخت زر میلیارده برابره دځمکې دکړې له دوخت نه چټک دی . بیانو شپږ زره میلیارده ورځې مساوی دی له ۱۶۴۲۷ میلیونه کاله سره .

کاله 6000000000000 ورځې / $365, 25 = 16427104723$

له بل پلوه دخلقت هره ورځ مساوی ده دځمکې دکړې دیلابیلو له دورو اوپړاوونو سره . دلیل دادی چې هرڅومره نړۍ پراختیا موندلې وای دوخت بهیر به ورو شوی وای . ځکه چې دنړۍ جسامت له کله نه چې دیوه ټکی په شان وه دوه برابره شو نودوخت چټکتیا نیمایي ته راښکته شوه . که دخلقت هره ورځ دځمکې دکړې دوخت له مخې محاسبه کړو لاندې پایلې په لاس راځي :

● دخلقت پیل ته په پاملرنې سره دیدایښت لومړۍ ورځ چې ۲۴ ساعته کېږی برابرېږی دځمکې دکړې له اتومیلیاردو کلونو سره .

● دوهم څلیریشته ساعته چې دنړۍ جسامت دوه برابره شو اوچټکتیایي نیمایي شوه دځمکې دکړې له څلورو میلیاردو کلونو سره معادل دی .

● په همدی توگه دریمه ورځ دځمکې دکلونو له دوو میلیاردو کلونو سره معادل دی .

● څلورمه ورځ دځمکې له یو میلیاردو کلونو سره معادله ده .

● پنځمه ورځ دځمکې دکلونو له پنځه سوه میلیونو کلونو سره معادله ده .

● اوشپږمه ورځ دځمکې له دوه نیم سوه میلیونو کلونو سره معادلېږی .

نو د نړۍ ددې شپږو ورځو مجموعه دځمکې دنپخلس میلیارده اوووسوه پنځوس کلونو سره معادله ده . دغه موضوع په یوه ویشتمه پېړۍ کې روښانه شوه حال داچې څوارلس پېړۍ مخکې تردې په قرآن کې بیان شوې . چې داهم دقرآن اوساینس په مینځ کې دهمغری اومعجزی څرگندوی دی .

دتقدیر حقیقت

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

اوتاسو هېڅ هم نه غواړی پرته له هغه څه نه چې الله (ج) یی وغواړی او الله (ج) پهرڅه پوه اودحکمت درلودونکی ؤ اودی (الانسان ۳۰) .

پروفیسر بینامین لیبیت په کال ۱۹۷۳ دکلفورنیا په پوهنتون کې څېړنې وکړې چې داسې څرگندوی کوله چې زموږ تصمیمونه ټول مخکې له مخکې په دماغ کې تنظیم شوی . اوشعور نیمه ثانیه وروسته له هوډ اوتصمیم څخه په کارلویږی . داعصابو یوبل متخصص موضوع داسې روښانوی : " موږ اصلاً په ماضی کې ژوند کوو اوزموږ شعور لکه دیوه مونیتور (دتلویزیون ښیښه) غوندې دی چې هرڅه مور نیمه گړۍ وروسته ښکاروی .

بنا پردې زموږ هيڅ يوه تجربه داوسنی زمان سره تړاو نه لري اوهرڅه نيمه ثانيه وروسته له اصلي پېښې نه منځ ته راځي. داکتر ليبت خپلې څېړنې پرته له دې چې انستېزي ته اړتيا پيداشي په دماغ باندې دجراحی عملیاتو له لارې په داسې حال کې چې هغه کس بشپړ ويښ و ترسره کړي. ليبت ترعملیاتو لاندې شخص ددماغ ټاکلې برخه دبرېښنا په واسطه تحریک کړه داسې چې فکر وکړي له لاس سره یې یو څه لگیدلی. ترعملیاتو لاندې کس وویل نيمه ثانيه مخکې دده په لاس یو څه ولگیدل. له دې اندازه اخستني سره ليبت دې پایلې ته ورسید چې ټول ادراکونه دماغ ته لېږدول کېږي اوداچې هرادراک تر شعورلاندې تحلیل اوتعبيريږي زه يا Ego له هغه څخه نه خبریږي. ددې لپاره چې پرهغو معلوماتو چې مخکې زموږ له فکر کولووښانه شوی پوه شو، هغه له یوڅه څخه نه وروسته زموږ دماغ ته لېږدول کېږي. یعنی، د یوې عضلې دحرکت ورکولو لپاره تصمیم مخکې له هغه نیول کېږي چې زموږ شعور یې اړتیا ويښی. تل دعصبی ادراک اوله هغه فکر نه زموږ دخبریدو ترمینځ یوواتن اوورسته والی وجود لري. په بله وینا موږ هغه وخت له خپل تصمیم نه خبریږو چې له مخکې نه یې پریکړه شوی. داڅرگندوی چې هر فکر، عاطفه، احساس اوحرکت مخکې له دې چې زموږ شعور پرې پوه شي پېښیږي. اوله دې نه دااثبتېږي چې راتلونکی په پریکنده توګه زموږ له واک نه وتلی. په یوه بله تجربه کې همدغه فروبیسر تر تجربې لاندې خلک په خپل واک کې پریښودل شو چې خپلې ګوټې دیوبل په وړاندې جکې کړي، اوخپله یې دهغوی دماغ ترخپلې نظر لاندې ونیو. په واقعیت کې دعمل داجرا لپاره ددماغ دحجروفعالیت مخکې له دې چې هغه شخص تصمیم ونیسي پیل شو. په بله وینا د(وکره یا مه کړه) قوماندې شخص ته ورسیده، وروسته له هغه دشخص دتصمیم نیولو قوماندې دماغ ولوستله اوشخص وروسته له نیسې ټاټې څخه پرهغه خبر شوی. شخص تصمیم نه نیسي چې څه وکړي اوڅه ونه کړي بلکې له مخکې نیول شوی تصمیم عملی کوي. البته دماغ یو بدلون راولی او هغه دادی چې هرډول داسې شواهد چې داسې څرګنده کړي چې ګواکې داهرڅه له مخکې نه پیس شوی هغه له مینځه وړي. په همدې دلیل هغه وخت ته چې موږ اوس وایو په حقیقت کې داسې ژوند کوو چې له مخکې نه ټاکلی شوی. داتجربه جوتوی چې هرڅه دالله دغوښتنې مطابق ترسره کېږي.

د زوجونو یا جوړو پیدایښت

سُبْحٰنَ الَّذِيْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُوْنَ

لی دی هغه الله چې ټول یې جفت پیدا کړل، هغه څه چې په ځمکه شنه کیږي، اوله دوی نه (راپیدا کیږي) اوپه هغه څه چې نه پوهیږي دوی. (یس ۳۶).

زوج یا جفت دښځې اونر په مانا کارول کیږي په داسې حال کې چې دهغه څه په هکله چې خلک نه پوهیدل لاستره مانا لري. په ریښتیا هم هغه وخت یواځې ددې کلمې یوه مانا باندې خلک پوهیدل. دپال دیرک په نامه یو انگریز فزیکپوه په دې موندنې سره چې ماده په جفت ډول پیداشوې، په کال ۱۹۳۳ زیږدیز کې یې دنوبل جایزه خپله کړه. هغه په ماده کې دزوجیت اودمخالفو ځانګړتیاو درلودنکو پدیده ښکاره کړه لکه دمثبت چارج درلودنکی پروتون اودمنفی چارج درلودونکی الکترون. هره ذره خپله مخالفه ذره چې دمخالف چارج درلودونکی وی دفع کوي. د (Uncertainty Rotation) نظریه وایي چې هرچېرې اوهر وخت دجفتونو خلقت اوله مینځه تلل یې په خلا کې واقع کیږي. دجفتونوبله بلکله نباتات دی، نبات پېژندونکی سل کاله وړاندې په نباتاتو کې دجنسونو په توپیر پوه شول. په داسې حال کې چې الله (ج) څوارلس پیړۍ مخکې دغه موضوع په خپل کتاب کې روښانه کړې:

وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَانْتَبْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيْمٍ

اوله آسمانه مو اوبه راولېږلې اوپه هغومو ډیرګټه لرونکی زوجونه راشنه کړل (لقمان ۱۰).

د اتومونو ذرې

له پخوا څخه پوهانو داموندلې وه چې دماډې کوچنی ذره اتوم ده اواتوم دتجزیې وړنه دی خو اوس اوس ساینس په دې پوه شو چې اتوم هم تجزیه کیږي.

لَا يَعْزِبُ عَنْهُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ وَلَا اَكْثَرُ اِلَّا فِيْ كِتَابٍ مُّبِيْنٍ، وَلَا اَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ

پټ نه پاتې کېږي له هغه نه په اندازه د ذرې په آسمانونو اوځمکه کې اوهرڅه چې کوچنۍ يا لوی له ذرې نه وی اوهرڅه په کتاب کې ښکاره دی (سبا ۳).

دا آیت اتوم اوله هغه نه کوچنیو ذروته اشاره لری. ترڅه باندې دوه لسیزو وړاندې (ددې کتاب ترلیکلو) پروتون او نیوترون داتوم کوچنۍ ذرې پېژندل کیدې په دې وروستیو کې ان هغه کوچنۍ ذرې موندل شوی چې پروتون او الکترون ترې جوړشوی. په دې اړوند یوه ځانگړی څانگه چې دپراکتیکال فزیکس په نامه یادېږی جوړه شوې څو چې دغه ذرې ترڅېړنې لاندې ونیسی. دذرو فزیک مطالعې ښودلې چې پروتونونه او نیوترونونه له نورو ذرو چې دکوارک په نامه یادېږی جوړشوی. ددې ذرولوی والی دانسان له پوهې نه بهر دی یعنې 10^{-18} متره (یو پر 10000000000000000 برخه د متر). دپام وړ بل نکې په دې آیت کې داتوم وزن دی. دمثال کلمه داتوم وزن ته اشاره کوی. داهم موندل شوې چې الکترونونه ، پروتونونه او نیوترونونه یو ځای شوی اواتوم یی جوړکړی او هغه ته وزن ورکوی. اودا دقرآن یوه بله معجزه ده چې داتوم له تجزیې او اوله وزن نه یی بحث کوی. (اتومی وزن ډیر کوچنی وی چې دمنډلف په جدول کې د عناصرو وزن یادشوی اوکله چې قرآن نازلیده اتوم لا چا نه پېژانده وزن خو یی لاپریږده خو قرآن په صراحت سره په پورتنی آیت کې دمثال له کلمې نه چې له ثقلت نه اخستل شوې یادونه کوی اود ذری لپاره دروند والی ته گوته نیسی. پښتوزباړونکی)

تیاره یا تور سوری

په شلمه زېږدیزه پېړۍ کې دخلاپه هکله ډیرې موندنې وشوې. چې له هغې ډلې نه یوه یی په دې وروستیو کې څرگنده شوې او هغه تیاره سوری دی. دغه سوری هغه وخت جوړېږی چې یو ستوری خپل ټول دسونگ توکې مصرف کړی ، دغه ستوری انقباض کوی او په یوه تورسوری په لایتناهی کثافت سره چې حجم یی له صفر سره مساوی کېږی چې یوه ډیره زوروره مقناطیسی ساحه لری بدلیږی. دغه تورسوری په ډیرو ځواکمنو تلسکوپونو سره هم دلیدو وړنه دی. ځکه چې دهغه دثقل قوه دومره ځواکمنه ده چې نور یا روښنایی نه شی کولای له هغه نه وتښتی ، خو تورسوری دهغې مقناطیسی قوې چې په خپل شاوخواکې یی جوړوی موندل کیدای شی. دتورسوری اصطلاح Black hole لومړی ځل په کال ۱۹۶۹ میلادی کې دیوه امریکایی فزیکپوه جان هوپلر په نامه وکارول شوه. مخکې داسې انکیرل کیده چې ټول ستوری لیدلای شو ، په داسې حال کې چې وروسته څرگنده شوه چې داسې ستوری هم شته چې مور هغه لیدلای نه شو ځکه دهغو ی رڼا ختمه شوې او له مینځه تللی (Collapsed) ده. له داسې یوه سوری نه چې فوق العاده کثافت ولری اویو کوچنی ځای په خلا کې ونیسی نور نه شی کولای تیر شی ، دهغه لایتناهی دثقل قوه ډیر چټک شیان حتی دنور کوچنۍ ذرې (Photon) ځان ته جذبوی. دبلکې په ډول دیوه ستوری دسوځیدو پړاو چې دری ځلې له لمر نه ستر وی اوتر پایه وسوځیږی ، دیوه تورسوری (سورې) د ۲۰ کیلومترو په قطر شی په هره توگه به دیوې تورې سورې په څیر شی اودلیدو وړ به نه وی ، خو په نامستقیم ډول به خپله اغیزه هرورمرو په نورو آسمانی جسمونو څرگندوی او په دی توگه به خپل شتون ثابتوی. کیدای شی دامبارک آیت همدې موضوع ته اشاره کوی:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ النُّجُومُ الثَّاقِبُ

اوڅه ډول پوهیدلای شی چې طارق څه دی ، هغه ستوری چې نفوذکوی (په تیاره کې) (الطارق ۲-۳).

برسېره پردې ډیر لوی ستوری هم دخلا یوه برخه په ځان کې رانغاړی. تورسوری نه یواځې دخلا دتاوراتاویدو لامل گرځی بلکې دیوې توتې کیدو لامل هم گرځی. دغې موضوع ته په قران کې اشاره داڅرگندوی چې داکتاب یواځې د الله (ج) کلام دی.

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

هرکله چې ستوری یی نوره اومحوه شی (المرسلات ۸).

نبضانی ستوری

دالطارق دسورې په لومړیو آیتونو کې د "طارق" کلمه دطرق له رېښې نه دکلک وهلو په مانا چې غږ جوړکړی اخستل شوی دی . که په دې آیت کې په احتمالي توګه دنبض الوتلو یعنې همغه له غږ سره دوهلو په مانا وی په یوه مهم علمی خبره باندې دلالت کوی . په وروستی آیت کې وایی چې طارق هغه ستوری دی چې په شپه یا په تیاره کې نفوذ کوی . په شپه کې پیداکړی مخکې ځی ، نبضان لری چټک اوپریکونکی دی. اوقسم یی یاد کړی اوپه هغه باندی سوګند کول دیوې مهمې علمی موضوع په اهمیت باندې دلالت کوی.

هغه څیړنې چې جوسلین بل بورنل په کال ۱۹۶۷ کې دکامبریج په پوهنتون کې کړی د یوه منظم راډیوی زیکنال له لارې یی داخبره تایید کړه. مخکې له هغه څرګنده نه وه چې آسمانی جسمونه دزره په شان دنبض وهلو ځانګړنه لری . په کال ۱۹۶۷ کې ستورپېژندونکو روښانه کړه کله چې یوه ماده په خپله هسته کې متکاښه شی ، دخپل ځان په شاوخوا په څرخیدو راځی اودهغه مقناطیسی ساحه هم په څرخیدو راځی اودیره قوی کیږی. دبلګې په ډول زرمیلیارده یا یو ترلیون ځلې دځمکې دمقناطیسی قوی څخه ځواکمنه کیږی. هغوی داسی جسمونه وموندل چې په ډیره چټکۍ سره تاویری اوقوی راډیویې څپې دیوه مخروط په شان له خپل ځانه خپروی.

وروسته ډیر ژر څرګنده شوه چې ددغه زیکنال سرچینه دنبوترونی ستورو ګرځیدل دی . دغه نیوترونی ستوری نوی موندل شوی چې دنبضانی Pulsar په نامه یادیږی. دغه نبضانی ستوری چې د روښانه ستورو دچاودنې په پایله کې مینځ ته راځی دډیری کتلې اوروښنایی اوچټک خوځښت درلودونکی وی. ځینې دهغوی ۶۰۰ ځلې په یوه ثانيه کې په ځان راڅرخي. دنبضانی کلمه چی له نبض څخه اخستل شوې دخوځښت کولو یا منظم ښوریدو په مانا ده چې په هرځل ښوریدو کې منظم انقباض اوانبساط ښکاره کړی. اودغه موضوع مخکې له دې چې دغه نبض وهونکی ستوری وموندل شی په قرآن کریم کې یاده شوې ده.

نیوترونی ستوری په خپل ځان یا خپله هسته کې دراغونډیدو په پایله کې له ډیرو سترو ستورو څخه مینځته راځی. یو فوق العاده متراکمه کتله دڅرخیدو په بې ساری خوځښت سره دستوری دوزن اومقناطیسی ساحې په اخستو سره هغه ته فشار ورکوی اوپه ځان کې یی راغونډوی . ددغو نیوترونی ستورو بې ساری مقناطیسی ساحه چې چټک څرخېږی درادیوی څپو دلېرلو لامل ګرځی چې په ځمکه کې دستجولو جوګه دی. دطارق دسورې په دریم آیت کې دثاقب کلمه یعنې نفوذ کوونکی ، مخکې تلونکی اوسوری کونکی مانالری دانښکاروی چې ستوری په تیاره کې یو سوری جوړوی . له داسې ستورونه چې څو برابره له لمر څخه غټ دی جوړشوی نبض وهونکی ستوری داسې آسمانی جرمونه دی چې پوهیدل پری څه آسانه کارنه دی ، له همدې امله سوال شوی چې څه ډول به پوه شي؟
(و ما ادراک؟).

د شعری ستوری Sirius

دقرآن یوه بله معجزه دشعری ستوری یادونه ده چې په یوویشتمه پېړۍ کې پېژندل شوی. دنجم سوری په ۴۹ آیت کې دشعری ستوری یادونه دپام وړ ده . دشعری ستوری په شپه کې ستر اوخلیدونکی ستوری دی چې دپوهانو دڅیړنو له مخې په اصل کې دوه ستوری دی . لوی ستوری یی شعری . الف یا Sirius-A چې ځمکې ته نږدی دی اوروښانه دی ، دوهم یی کوچنی دی اوله تلسکوپ پرته دلیدو وړنه دی دشعری ب یا Sirius-B په نامه یاد یږی . دشعری د ستوری مدار بیضوی دی اویو دور چې دیوه واحد مدارپه شاوخوا راڅرخي ۹ ، ۴۹ کاله موده نیسی. دغه موضوع د هاروارد ، اوتاوا و لینستر دپوهنتونو له لوری ثابته شوه په داسې حال کې چې دنجم دسورې ۴۹ و ۹ آیتونو څوارلس سوه کاله مخکې له هغی نه یادونه کړې وه .

وَأَنذَرُ هَوْرَبُ الشَّعْرَى

اوهغه دی دشعری دستوری رب(النجم 49).

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ

ددولیندیوپه شان یا هم له هغه نه نردی وو (النجم 9).

د نجم سوری نهم آیت (دستوری په مانا) ممکنه ده چې په خپل مدارکې ددغو ددو ستور تقارب شرح کړی وی.

تیاره اوروینایي

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ

تیاره اوروینایي یی جوړه کړه (الانعام ۱).

له روینایي پرته څه نه شو لیدلای په داسې حال کې هغه نور چې مور لیدلای شو هغه یوه برخه دهغی انرژي وی چې چې له سرچینې نه خپور شوی وی. دنور بیلابیل ډولونه لکه د X وړانګه ، ماورای بنفش ، رادیویی څپې اونورې لیدلای نه شو. په زړه پوری خو لاداده چې دتیاره کلمه تل دجمعې په ډول په قرآن کې یاده شوې (ظلمات د ظلمت جمع) د ظلمات کلمه په قرآن کې ۲۳ ځلې یاده شوې او یوځل هم په مفرد ډول نه دی کارول شوی.

په قرآن کې دتیارې دکلمې یادونه داروینانوی برسیره پرهغو ډولونو دنورونو چې مور یی لیدلای شو نور هم شته. دهرنور دڅپو اوردوالی دهغه دانرژي له مخې چې دالکترومقناطیې خلا په نامه یادیرې فرق کوی. دالکترومقناطیسی وړانګوتول ډولونه دانرژي دموجونو په څیر په خلاکې عمل کوی. ددې موضوع دلا روینانتیا لپاره په ولاړو اوبو کې دیوې ډبرې دغورځیدو له امله دڅپو له جوړیدو څخه یادونه کولای شو. هغه ډول چې مینځ ته راغلی څپې په ابوکې ددبری دغورځیدو په چټکتیا اوشدت له مخې مختلفې وی دالکترو مقناطیسی څپو اوردوالی هم مختلف وی. ټول ستوری له خانه یو ډول وړانګه نه خپروی . دغه وړانګې ددوی دڅپو داوروالی له مخې په ډلو ویشل کیږی. دنوری څپو دطیف اوردوالی ډیر پراخ دی. دکاما دورانګې دڅپې داوردوالی توپیر 10^{25} دی. دلهر ټوله وړانګه یواځې یوه برخه ددغه (10^{25}) طیف جوړوی. اویا په سلو کې هغه وړانګې یا بیلابیلې څپې چې له لمر نه خپریږی ۳ ، ۵ ، ۱ مایکرونه دی چې درې ډوله نور لری: هغه نور چې مور یی وینو ، له سره رنګ نه لاندی نور اود ماوراء بنفش وړانګې ، دلیدو وړ نور یواځې ۱۱ په سلوکې دلهر نورجوړوی. نو وینو چې هغه الکترومقناطیسی څپې چې دانسان دسترګور لپاره دلیدو وړ نور جوړوی دنور دطیف یوه وړوکې برخه ده. اونورځایونه چې دنور څپې یی د انسان دسترګو دلیدو وړنه دی ټول تیاره پاته کیږی له همدې کبله ډیره تیاره له هغې تیارې نه هم شته چې مور یی پیژنو.

پرته له اورنه احتراق یا سوزیدنه

لَا شَرَفٌ لَّوْاْغَرِبْتُمْ يَكَادِرُ يَتَهَايَضُ وَيَلْوُلُو تَمْسَسُهُ نَارٌ

نه لری (النور ۳۵).

نه ختیزواله ده نه لویدیز واله ، هغه بلیدونکې غوردی چې نور بڼی په داسې حال کې چې له اورسره تماس

دغه آیت هغه څه ته اشاره لری چې نور خپروی ، په داسې حال کې چې نه په ختیز کې ده اونه په لویدیز کې . یعنی فزیکي ابعاد نه لری اونه د اور له لاری روینانه شوی دی. که داسې فرض شی چې ددې سرچینه یواځې انرژي ده ، نو په ډیر اټکل سره به منظور له برېښنا نه وی . دتیلی اوکازی څراغونو په خلاف په برېښنایي څراغ کې نه څه شی سوزول کیږی اونه هم داور له لاری روینانه کیږی. که فرض شی چې سرچینه انرژي ده نو هغه به برېښنا وی. دتنگستن فلز دنری تار دتودوخې درجه کله چې دبرېښنا دتېریدو له کبله دوه زرو سانتي کیږیدو ته ورسېږی. دغه رڼا رامینځته کیږی ، په دغه درجه دحرارت کې ډیر شمېر فلزات ویلې کیږی خو د تنگستن فلز نه ویلې کیږی. خو سره له دغې ډیرې تودوخې هیڅ شی نه سوزیږی ځکه چې دکروپ په مینځ کې اکسیجن نه شته اودتنگستن تار هم نه کمېږی. څه ډول چې په قرآن کې یادشوی دغه حالت دیوه روینانه ستوری سره ورته والی لری.

باید دا وویل شی چې برېښنا دبشریت دتاریخ یوه ډیره ستره موندنه ده اوټوله نړی یی په اصطلاح روینانه کړی ده. نو ډیر احتمال شته چې دغه آیت برېښنایي رڼا ته اشاره وی.

موضوع داسې هم روښانولی شو: نور په ستوری کې دهستوی تعاملاتو له کبله جوړیږي. ستوری هغه روښانه اوسره څرخېدونکي کتلې دی چې دهستوی تعاملاتو له کبله په ډیره کچه روښنایي اوتودوخه خپروي. دیر غټ ستوری دخپل ځان دخواکمني جاذبې قوې له کبله انقباض کوي یعنې چې مرکز یې تراکم کوي اوسورکيږي. کله چې دستوری دمنځ دتودوخې درجه ډیره شي اولسومیلیونو سانتي گریډو ته ورسېږي، هستوی تعاملات پیلېږي. دهاپدروجن دهستوی ذرو دیوځای کېدو له کبله هغه په هیلېوم بدلیږي. له څلوراتمومو هایدروجنونه یو اتم هیلېوم جوړیږي. ددې لپاره چې پروتونونه اونیوترونونه یوځای شي اودهیلېوم هسته جوړه کړي زیاته انرژي آزادېږي. دغه آزاده شوي انرژي دستوری له سطحې نه دنور اوحرارته په شان خپریږي. کله چې هایدروجن ختم شي، ستوری دهیلېوم په سوزیدو سره مخکې ځي اوپه همدې توگه درانه اودرانه اتمومونه جوړیږي. دغه حالت ترڅو پوري چې دستوری کتله ټوله وسوزیږي دوام مومي. په داسې حال کې چې په دغو تعاملاتو کې اکسیجن کومه برخه نه لري، نو دغو تعاملاتو ته احتراق نه شوویلاي، نو هغه وړانکې چې دستورو په سطح کې لیدل کیږي له اوره نه وي. په دې توگه دستوری سوزیدل اودنور خپریدل داور له شتون پرته صورت نیسي.

د وریځو دروند والی

د وریځو دروندوالی په بې ساری توگه ډیریدلای شي. لکه د تالندې اوبرېښنا جوړونکې وریځې چې د درې سووزرو ټنو اوبو څخه جوړې شوې دي. اوداحقیقت چې درې سوه ټنه کتله دې په هوا کې معلقه پاتې شي دحیرانتیا خبره ده. دوریځو دروندوالی ته پاملرنه په دغه مبارک آیت کې شوې ده.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

هغه دی چې برېښنا ددار اوهیلې په توگه (درحمت باران) تاسو ته درښيي اودرې وریځې رااوچتوي. (الرعد ۱۲).

کله چې قرآن نازلیده ناممکه وه چې دوریځو دوزن یا دروندوالی په هکله څېړنه وشي اوددغه حقیقت بیان په قرآن کې بله داسې معجزه ده چې یوازې همدا ستر کتاب یې بیانولی شي اوبس.

د باران اندول

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْشُرَ نَابِهَ بَلَدَةً مَيِّتًا

هغه څوک چې له آسمانه یې باران په ټاکلې کچه نازل کړ اووچه ځمکه یې پرې ژوندی کړه (الزخرف ۱۱)

نورمعلومات په قرآن کې په ټاکلې کچه دباران کوزیدل دی لکه په پورتنی آیت کې. دغه ټاکلې اورښت دنویو څېړنو په پایله کې وموندل شو. اټکل شوی چې په یوه ثانیه کې نږدې شپاړس میلیونه ټنه اوبه دځمکې له سره تبخیريږي. دغه اندازه په یوه کال کې پنځوسوودیارلسو میلیارډو ټنو ته رسیږي چې دغه شمېره معادله ده له هغو اوبو سره چې هرکال دباران له لاری اوریري، مانا داچې اوبه دیوه اندول له مخې دځمکې اوهوا په مینځ کې دڅرخېدو په حال کې دی. اوژوند په ځمکه کې همدې دوران پوري تړلی دی. که د اوسني وخت ټوله ټکنالوژي په لاره واچول شي دغه ډول منظم دوران په مصنوعی توگه نشي جوړولای. له دغه تعادل نه ډیر کوچنی انحراف به داورښت په کچه او دژوندانه چاپیریال کې ژور بدلون رامنځته کړي اودژوند دختمیدو سبب به شي. خوداسې نه دی شوی اوباران په ټاکلې کچه څه ډول چې په قرآن کې راغلی راکوزیږي.

ټاکلې کچه یواځې دهغه شمیر نه وي بلکې دکوزیدو چټکتیا یې هم ده، دباران دکوزید چټکتیا له یو ټاکلې حد نه تیري نه کوي.

یو آلمانی فزیکپوه فلیپ لینارد چې په کال ۱۹۰۵ کې یی دنوبل جایزه هم ترلاسه کړې ومونده چې دباران دڅاڅکی دحجم په ډیریدو سره دهغه چټکتیا هم ډیریری ترهغو چې څلورنیم ملی مترو ته ورسیری. اوکه له دې نه دباران دڅاڅکی دحجم کچه ډیره شی چټکتیا یی په ثانیه کې له اتومتروډیریری. دلیل دادی چې دسترو څاڅکو شکل دهوا دبهیر له کبله بدلون مومی اودا بدلون دهوا دمقاومت شکل بدلوی اوهغه زیاتوی اوپه پایله کې دڅاڅکی دلویدو چټکتیا راکموی.

د باران جوړښت

داچې باران څه ډول جوړیری یوه ستره پوښتنه وه چې پیری، پیری، بی ځوابه پاتې وه. کله چې د هواپېژندنې رادار جوړشو انسانان دباران دجوړیدو په پړاوونو پوه شول. دباران جوړښت درې پړاووکې صورت نیسی: لومړی اومه ماده (اوبه) تبخیریری اوهوانه پورته کیږی بیا ورپخې جوړیری اودریم دباران څاڅکی جوړیری. په قرآن کې دغه موضوع په دقیقه توګه روښانه شوی:

اللَّهُ الَّذِي رَسَّلَ الرِّيحَ فَنَثَرَ سَحَابًا مَبْسُوطَةً
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَيَنزِلُ الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِهِ

الله (ج) هغه ذات دی چې بادونه رالېږی څو چې ورپخې پورته کړی اوهرډول چې وغواړی په آسمانونو کې یی منبسطوی اوتری یی اوبیای سره بیلوی اوباران به وویښی چې څاڅکی له هغه تویږی. (الروم ۴۸).

راځی چې وګورو دغه درې پړاوونه څه ډول له پورتنی آیت سره اړیکې مومی:

لومړی پړاو: الله (ج) هغه څوک دی چې بادونه رالېږی:

ډیر شمېر حبابونه دسمنډرونو دمخې له ځک نه جوړیری چاودی اودهغه درې پورته هواته ځی. دغه زرې چې دمالکې درلودونکې وی دباد په واسطه پورته کیږی اوورپخې جوړوی، ورپخې داوبو دورو څاڅکواودسمنډر دمخ داوبودتبخیر څخه جوړیری.

دوهم پړاو: څوچې ورپخې راپورته کړی:

ورپخې داوبو دبخارنه چې دمالکې دتوتو شاوخوا راغونډیږی (یو پرسلو ملی مترو قطر لری) ورپخې په آسمان کې معلقې پاتې کیږی اوبیا خوړیری. اوپه دې توګه آسمان له ورپخو پوښل کیږی.

دریم پړاو: اوباران وینی

داوبو هغه درې چې دمالکې دورو توتو په شاوخوا کې په هو اګې ځای نیسی یوبل سره یو ځای کیږی، پندیږی اودباران څاڅکی جوړوی. اوهغه څاڅکی چې نظر وهواته درنېری ورپخې پرېږدی اولاندې راتویږی.

څه ډول مو چې ولیدل دباران دجوړیدو هرپړاو په دې مبارک آیت کې یادشوی. په یوه بل آیت کې دباران دجوړیدو په هلکه داسې معلومات ورکړشوی:

الَّذِينَ اللَّهُ يُرِيحُ

سَعَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ يَجْعَلُهُمُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدَّعَ يُخْرَجُ مِنْ

خَلْلِهِ وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ

وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ

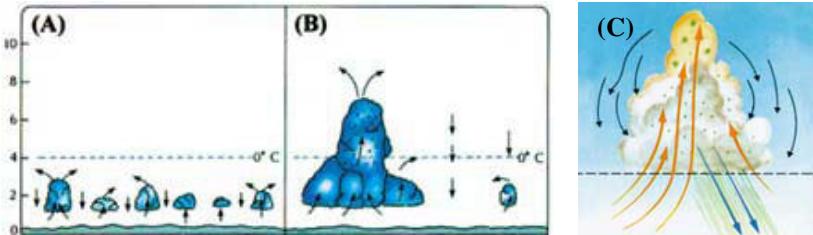
آيا ودى نه ليدل چې الله وربځي له هرلورى نه وشړي خو چې يوبل سره يې وتړي ، راتولي اومتراکي يې کړي ، هغه وخت به وويښي چې دباران څاڅکي دوربخو له مېنځ نه لاندې توي شي اودآسمان له غرونو نه پلي راتوي کړي خوچې هرجاته خدای وغواړي ولپريري اوپر هرجا يې چې وغواړي ونه لپري او دبرېښنا روښنايي داسې ولپري چې سترگي يوسي (النور ۴۳).

دپوهانو څېړنې دوربخو دډولونو په برخه کې حيرانوونکي پايلې درلودې ، باراني وربځي دټاکلي سيستم اوپړاوونو پربنسټ جوړي چې عبارت دى له :

۱. ديو بل په لور دراتوليدو پړاو: کوچنۍ وربځي يوځای کيږي يوه ستره وربځ جوړوي.

۲. دتوييدوپړاو: کله چې کوچنۍ وربځي سرپه سرشي اوستري وربځي جوړې کړي ، دهغه تراکم په منځنۍ برخه کې له څلورخواووڅخه ډير وي ، چې دغه سرپه سرکيدل په عمودي ډول دوربخو دکتلي دلويديو لامل گرځي لکه (غر) . دغه عمودي لويدل دورځي له خوا دکتلي دستريديو لامل دخمکې سرې برخې ته کېږي . سره سيمه کې داوبو څاڅکي جوړيږي اوکرارکرالاندې توپري . کله چې دغه څاڅکي دومره لوی اودرانه شول چې دوربخو کتله هغه معلقه ونه شي ساتلی دخمکې لورته دباران اورلي په څير راکوزيږي .

بايد په ياد ولرو چې هواپېژندونکي په دې وروستيو کې دټکنالوژي لکه کمپيوټر ، الوتکې ، مصنوعي سپوږمکي اونورو له لارې ددې خبرې په پوهيدو بريالي شوي دي په داسې حال کې چې دغه موضوع څوارلس پېړۍ مخکې په قرآن کې روښانه شوې.

باران مړه ځمکه راژوندى کوي

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ مُشْرًا بَنَاتٍ يُدْعَى رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا

لِنَحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْسَابًا كَثِيرًا

اوله آسمانه مو پاکې اوبه راولېږلي خو په هغه باندې مړه ځمکه راژوندى کړو او هغه څه چې له څارويو اوانسانانو مو پيدا کړي ، هغوى پرې اوبه کړو (الفرقان ۴۹-۴۸).

باران نه يواځې داچې دژوو بنسټيزه اړتيا ده دسرې په څير دشنه کيدو اوتقويه کيدو ځانگړتيا هم لري . باران چې دسمندر له سطحې نه تبخيريږي اووربخو ته رسېږي دداسې موادو درلودونکي دى چې ځمکه پرې ددوهم ځل لپاره ژوندى کيږي . دغه څاڅکي دداسې يوډول سرې له ځانگړنې نه برخمن دي چې دسطحي راکتبل کيدونکو وروڅاڅکو په نامه ياديږي . دغه څاڅکي دسمندر

دپورتی. سطحی څخه جوړیږي چې بیولوژیستان ورته میکروسکوپي پور وایي. دغه پور دملي متر له لسمې برخې نه هم کوچنی پریوالی لری، ددیرو عضوی موادو چې دالجي اونورو ژوندیو میکروسکوپي موجوداتو څخه په لاس راتلای شی جوړیږي. دغه مواد سره یوځای کیږي اوفاسفورس، مگنیزیم اوپوتاشیم چې دسمندریه اوبو کې دیر لږوی اودغه راز داسی فلزونه لکه مس، جست، کوبالت اوسرب هم ځان ته جذبوی. په دې توگه دځمکې نباتات دپرهغه موادو چې دخپلې ودی لپاره ورته اړتیا لری دباران له څاڅکو څخه په لاس راوړی. هغه مالکې چې دباران له څاڅکو سره راځی دسرې دجوړیدو لپاره یی یوه بیلگه گنلی شو چې حاصل پرې زیاتېږي. په Aerosol ايرسول کې شته درانه فلزات دنبات وده زیاتوی. لنده داچې باران یوډول سره هم ده. یوه پېړۍ دباران په اوریدوسره یوه څاره ځمکه کیدای شی دکینت وروگرځی. ځنگلونه هم په همدې توگه خپل دارتیا ورتوکی له سمندرونو څخه په لاس راوړی. په دې توگه هرکال یوسلو پنځوس میلیونه تنه دسرې ذرې پرځمکه اورېږي. که دباران دغه ځانگړنه نه وای دځمکې پر سر دنباتاتو کچه به دیره لږ ه وای، اودځمکې پرسربه دژوند امکان له مینځه تللی وای. په قرآن کریم کې دباران ددغې ځانگړتیا په اړه معلوما ت ددې کتاب له بی شمېره معجزو څخه یوه معجزه ده.

د ږلې، تالندې او برېښنا جوړیدل

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَرْجِي
سَعَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ يَجْعَلُهُمُ رَكَمًا فَفَرَى الْوَدْقَ يَخْرِجُ مِنْ
خَلْقِهِ. وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

آیا ودي نه لیدل چې الله وربځي له هرلوري نه وشري څو چې یوبل سره یی وتړی، راتولي اومتراکې یی کری، هغه وخت به وویښی چې دباران څاڅکی دوریځو له مینځ نه لاندې توی شی اودآسمان له غرونو نه ږلې راتوی کری څوچې هرجاته خدای وغواړی ولږیږی اوپر هرجا یی چې وغواړی ونه لږیږی اودبرېښنا روښنایی داسې ولږیږی چې سترگې یووسی (ویبی برېښوی) (النور ۲۳). په دغه آیت کې ږلې او برېښنا ته اشاره شوې. او ددې اړوندې له اړخه هم موضوع په همدې توگه روښانه شوې ده. کله چې ږلې دیوې دیرې سرې اوکنکل شوی برخې نه تویږی، وربځي برېښنایی کیږی. اوبلن څاڅکی په دغه برخه کې کنکل کیږی اوکله چې دږلې دانه یا کندرکی جوړیږی، پته تودوخه ترې آزادېږی. دغه تودوخه دږلې سطح له دهغو کنکلونو نه چې دږلې په شاوخواکې شته توده ساتی. کله چې دږلې دانه دکنکلونو سره تماس مومی یوه مهمه پېښه مینځته راځی. الکترونونه دیوه ساره شی نه دتاوده شی په لوری ځی. په دې توگه دږلې دانه منفی چارج نیسی. دغه اغېزه دسرو څاڅکو اوږلې ددانو له تماس څخه پېښېږی او دکنکل توتې چې مثبت چارج لری پرې ماتېږی. دغه مثبتې توتې چې سپکې دی ددې ددهېر له لارې هوا ته پورته کیږی. اوس چې ږلې منفی چارج لری دوربځي لاندینی برخې ته لوړیږی نو له همدې امله دوریځو لاندینی برخه منفی چارج اخلی اوددغه بهیر دبرېښنا دجوړید لامل گرځی نو له دې څخه څرگندیږی چې ږلې دبرېښنا دجوړیدو لامل دی. لاندینی آیت دبارانی ورېځیو او برېښنا په مینځ کې داریکو، اود برېښنا دجوړیدو څرنگوالی روښانوی.

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُورٌ

لکه دتوپان په څیر وربځي په آسمان کې چې په هغو کې تیاره اوتالنده او برېښنا وی. (البقره ۱۹).

بارانی وربځي ددېر حجم اوزن درلودونکی وی چې پراخوالی یی تردوسو شپېتو کیلومترو پورې اوچکوالی یی تر دولسو کیلومترو پورې رسېږی. له دې کبله یی لاندینی برخه تیاره وی او داوبو اوکنکل دزیاتوالی له کبله دلهر وړانکې نه شی کولای له هغو تېرې شی. نو له همدې کبله دلهر لږه انرژي ځمکې ته رسېږی. په دغه آیت کې دتالندې او برېښنا دجوړیدو پړاوونه دوربځي دتیارې نه وروسته یاد شوی. په ورېځو کې یو برېښنایی چارج جوړیږی، کله چې هوا ونه شی کولای دعايق په څیر عمل وکړی ددغو چارجونو تولیدل دیوې شارتي اولمبې لامل گرځی چې دمثبتو اومنفی چارجونو دیوځای کیدلو له کبله مینځته راځی او دبرېښنا ولتاژ ان تر یو میلیاردو ولتو ته رسېږی. دغه لمبه یا چې مور ورته برېښنا وایو ددوو ورېځو دکتلی یاهم دوریځو دمثبتو چارجونو اودځمکې دمنفی چارجونو دتکر له امله مینځ ته راځی. (کله چې دوریځو مثبت چارجونه دځمکې له منفی چارج سره یوځای شی نو په ځمکه کې دتندر دلویدولامل همدای) "ژباړن.

ددغو چارجونو نابيره زياتيدل دبرينينا دخط په تكلوري كي تر لسوزرو سانتي كريدو پوري د تودوخي لامل گرځي چې په پايله كي بي هوا په چټكي سره پرسپري چې دتالندي دغبر لامل گرځي.

وَيَسْبِحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ

اوتالنده دده تسبيح وايي (الرعد ۱۳).

بار(حمل) وركوونكي بادونه

دقرآن كريم په يوه آيت كي دباروركوونكو بادونو اودباران جوړيدل يادشوي :

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَافِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ

موږ بار(حمل) وركوونكي بادونه راوليږل اودهغو په اثر مو باران له آسمانه واوراوه خوچي ټولوته اوبه وركوي (الحجر ۲۲).

دغه آيت څرگندوي چې دباران دجوړيدو لومړي پړاو باد دي . له شلمې زيږديزې پيړۍ څخه مخكې داسې انكيړل كيده چې دباد يواځيني دنده دورپځو راولي دي. په داسې حال كي چې دهوا پيژندني موندنو دباد ونډه دبارانونو په باروركونه كي روښانه كړه.

څه ډول چې مو مخكې وويل دسمنډر په سطح كي بي شمېره حبابونه جوړيږي كله چې دغه حبابونه وچوي بېشمېره دملي متر په سلمه برخه كوچني ذري هواته پورته كيږي. دغه ايرسولونه Aerosol چې له ځمكي نه پورته شويودورو اولرو سره له باد سره يوځای راځي اوسره گډيږي دځمكي پورتنۍ برخي ته اوچتېږي اوخوځښت كوي ، په پای كي دبادونو له لارې پورته اوپورته وړل كېږي خوچي دابودبخارونو سره تماس مومي . داوبو بخار ددغو ذروپه شاوخوا تراكم كوي اوداوبو څاڅكي جوړوي چې ټول يوځای وربځي جوړوي اوپرځمكه دباران په څېر اورپيږي. نو وينو چې څه ډول باد تبخير شوې اوبه دهغو ذروله لارې چې دسمنډر له مخې څخه يي اخلي باروركوي اودورپځو اوباران په جوړيدو كي مرسته كوي. دباد له لارې دباران اوورپځو په جوړيدو كي دغه ارزښتناك ټكي سلكونه كاله مخكې كله چې دطبيعي پديدو په هكله پوهې ډير لږ پرمختك كړي و په قرآن كي بيان شوي. بله مهمه مسأله په دې آيت كي دگلانو په تلقیح اوباروركونه كي دباد ونډه ده.

ډير گلان خپل كردونه يا Pollen دباد له لارې شپندي اودخپل ډول بقا ته ادامه وركوي. ډير نباتات له پرانستو(دخپريدوور) تخمونو سره لکه دصبردونو ، دكجورو دونو ، هغه هكي لرونكي نباتات چې گل كوي اودشني كياه په څيرنباتات ټول دباد له لارې القاح كېږي. باد د نبات له يوه بوټي نه بل همغه ډول بوټي ته گرد لېږدوي اودالقاح عمليه ترسه كېږي. تردې وروستيو پوري دغه حمل وركونكي ميكانيزم څرگند نه وو ، كله چې څرگند شوچي نباتات هم دنارينه اوينځينه جنس درلودونكي دي دباد دغه عمل هم وموندل شو . په داسې حال كي چې قرآن له مخكې دا مسأله څرگنده كړې وه.

دباد دجوړېدو پړاوونه

يَعْقِلُونَ

وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ ءَأَبْتُ لِقَوْمٍ

اوباد ته په لوري ورکولو کې د عقل د خاوندانو لپاره نښانې دي (الجاهیه ۵).

باد د دوو مرکزونو په مینځ کې د بېلابېلي تودوخې د خوځښت څخه عبارت دی. توپیر لرونکې د تودوخې درجې ، د هوا توپیر لرونکې فشارونه جوړوي او تل له پورته نه له لور فشار څخه ښکته تیت فشار خواته جاري وي. هرڅومره چې د تودوخې درجې توپیر او په پایله کې یې د فشار توپیر زیات وي ځواکمن بادونه جوړوي. حیرانوونکې مسأله داده چې د ځمکې گردچاپېره د تودوخې درجې اوفشار د ډیر توپیر سره سره لکه داستوا د کرنې تودوخه او د قطبونو سره هوا بیا د خدای په فضل ډیر وژونکې او وړانوونکې بادونه نه جوړیږي. اوکه چېرې داستوا او قطبونو په مینځ کې بادونه کرار نه وای د ځمکې پر سره د ژوند امکان موجود نه وای. او تل به ځواکمنو بړيوکېو او توپانونو دوام درلود.

د تصريف لغت يعنی څوواره راتاوول ، لوری ورکول ، بڼه ورکول تنظیمول او اوڅپړول دی . د دغه لغت انتخاب د باد لپاره په خپله دهغه د بهیر ډول څرگندوي. او همدا رنگه دا رسوی چې بادونه تصادفي نه دي بلکې تل داسې د الله (ج) له خوا تنظیمېږي چې د ژوند بقا په ځمکه کې تامینېږي.

فوتو سنتیزه ډول سهار مهال پیلېږي

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ

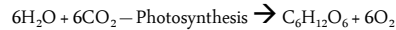
قسم په شپه چې تیاره کېږي او په سهار چې سا اخلي. (التکویر ۱۸-۱۷).

د نباتاتو فوتو سنتیز Photosynthesis هغه کاربن دای اکساید چې دانسانانو لپاره زیان لری جذبی او پرځای یې اکسیجن آزادوي. دیرش په سلوکې د ځمکې دسر اکسیجن د ځمکې دوچې د نباتاتو او اویا په سلوکې د سمندرونو لاندې نباتاتو له لاری جوړیږي . فوتو سنتیز یوه مغلغه عملیه ده چې تراوسه په سمه توګه څوک پرې نه دی پوهیدلی . ځکه چې تعاملونه د مالیکولونو ، اتومونو او الکترونونو په سطح صورت نیسي . نو دغه عملیه په سترګو نه شو لیدلای . خواغېزه او پایلې یې د اکسیجن او هغو خوراکی توکو کې چې مور ترې ګټه اخلو وینو.

د فوتو سنتیز ګټه دهغه اکسیجن له مخې چې جوړوي یې اندازه کېږي. سهارمهال کله چې دلهر وړانګې ډیرې متراکمې وي ډیرې تولیدېږي . دلهرختو په وخت پانې په خوله کولو پیل کوي او په همغه انډول د فوتو سنتیز عملیه ګړندی کېږي. ماسپښین مهال فوتو سنتیز ورو کېږي اوساخستنه زیاتېږي ځکه تودوخه ډېرېږي او خوله هم زیاتېږي . د شپې مهال کله چې تودوخه کمېږي نو خوله هم کمېږي او نبات آرام کوي.

د اذاتفس کلمه په سهار کې اوږدې سا اخستلو ته اشاره ده . ځکه چې د اکسیجن تولید چې د ساخستنې اساسی توکی دی پیلېږي او ډیره کچه یې په همدې وخت کې وي . کله چې الله (ج) په هغه سوګند یادوي ، د موضوع پر اهمیت ټینګار کوي. دغه مسأله چې په قرآن کې یاده شوی د شلمې پېړۍ مهمه موندنه بلل کېږي.

شیر مالیکوله اکسیجن + شیر مالیکوله قند → فوتو سنتیز → شیر مالیکوله کاربن دای اکساید + شیر مالیکوله اوبه

سمندرونه یو له بله سره نه گډېږي

دسمندرونو یوه خانګړنه چې اوس اوس خلک پرې پوه شوی دې آیت پوری تړاولری:

دوه سمندرونه یی یوبل ته نږدې اومخامخ کړی خو ددوی په مینځ کې یو حد شته چې یو پر بل تیری

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ

نه کوی (الرحمن ۱۹-۲۰).

سمندرپېژندونکی په نږدې وختو کې پوه شوی چې دسمندرونو اوبه سره له دې چې یو بل ته دېرې نږدی دی اویو له بله سره تماس لری خو سره نه مخلوطېږی . ددغو اوبو دکنافت توپیر اودسطحې راکښنې توپیر یی داسې عمل کوی چې کواکې ددوې په مینځ کې یو نری دیوال شته دی. دېبلکې په ډول دمديترانې سمندرکې اوداطلس سمندرکې تل جذر اومدونه پېښېږی اوخواکمنې خپې لری او اوبه یی یو په بل کې ننوځی خو هېڅکله هم دهریوه دتودوځې درجه ، کثافت او دمالکې اندازه بدلون نه مومی. ځکه چې داسې یوه مانع شته چې دوی یوله بله بېل ساتی.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلْ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجِجْرًا مَحْجُورًا

تریو

اوهغه دی چې دوه سیندونه یی یوپه بل کې ننویستل یو یی خونډور اوخوږ کړ اوبل یی

اوتریخ اوددوی په مینځ کې یی داسې یوه پرده ونیوه چې یوله بله بېل واوسی (الفرقان 53).

ددغې موضوع شرح په قرآن کې خپله یوه ستره معجزه دی اوهغه وخت بیان شوې چې دفریک علم دسطحې راکښنې په هکله په څه نه و خبر.

په سمندرونه کې تیاره اوکورنۍ خپې

أَوْ كَظَلَمْتَ فِي بَحْرِ لَيْلِي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَعَابٌ

ورېځې دی

یا لکه د ژورسمندر تیارې چې دڅپو له لارې پوښل شوی چې برسېره یی بله څپه وی اوپرسرېږی

(النور 40).

په ژوروسمندرونو کې ددوسومترو په ژورتیا تیاره وی . اودزرومترو په ژورتیا کې هېڅ رڼا نشته .

نن موږ دسمندرونو دڅېرې ، په هغو کې دژوو ، دمالکې دکچې دلورې اوژورې په هکله یی معلومات لرو ، داوبتلونو اونورو وسیلوله لارې پوهانو زیات معلومات لاسته راوړی . په داسې حال کې چې انسان دځانګړو وسایلو نه پرته نه شی کولای تر اویا مترو ژورو اوبو کې ولامی اوددوسوومترونه ژور ځای کې خو ژوندی نه پاتې کېدو له دې کبله دا قرآنی معجزه ده چې څوارلس سوه کاله مخکې دسمندرونو په ژورتیا کې یی تیاره بیان کړې وه چې پوهان ایله اوس پرې پوه شوی.

برسېره پرتیارې یوه بله موضوع هم په دې آیت کې یاده شوی: اوس پوهانو موندلې چې ترسطحې لاندې خپې (sub-surface waves) هم په سمندرونو کې شته چې دسمندر دژورو پورونو اوبه چې لوړ کثافت لری په ځان کې رانغاړی. دغه خپې کت مټ دسطحې څپو په څېر وی اوپه همغه توګه له مېنځه ځی . دغه کورنۍ خپې په هېڅ توګه نه لیدل کېږی بلکې دډېرې مطالعې اوڅېړنې نه وروسته پر هغه پوهیدلای شو چې دادقرآن عظیم الشان بله معجزه ګڼل کېدای شی.

هغه ځای چې زموږ خوځښت کنترولوی

كَلَّا لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهَ لِنَسْفَعَا بِالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

نه ، که هغه ونه درید ، مور به یی دتندې له وېښتو ونیسو ، یوه دروغجنه خطاکاره وچولی . (العلق ۱۵-۱۴)

د "ناصیة کاذبة خاطئة" کلمه په دې آیت کې ډیر عجیب دی . ننیوڅېړنو ښوولی چې دماغ دوچولی په برخه کې دځانګړو دندو دتنظیم مسؤلیت لری . دغه دندې چې څوارلس سوه کاله مخکې په قرآن کې ورته اشاره شوې یواځې شپېته کاله مخکې یوهان پرې پوه شوې . یو کتاب چې داناتومی اوفیزیولوژی بنسټونه نوم لری داسې لیکي:

"دیوه هود لپاره وړاندوینه اوهڅونه ددماغ په مخکینی برخه کې چې په انګرېزی کې ورته (Prefrontal area, frontal lobe) وایی صورت نیسی اوددماغ په همدغه ځای کې دیرغل کوونکو کړونو مرکز هم قرار لری . نو همدا وچولی دی چې دښې یا بدې کړنې یا درینستیا اودروغو ویلو دپلان جوړونې ځای دی .

په ډاډ سره ویلو شو چې پورتنی آیت ددماغ همدغې برخې ته اشاره کوی چې په دې وروستيو شپېتو کلونو کې موندل شوی دی .

دالله (ج) په یاد سره زړونه آرام مومی

د امریکې د خپرونو په ملی مرکز کې د داوید لارسن خپرنې دملحدو او مؤمنو خلکو تر مېنځ په پرتله کولو کې حیرانوونکې پایلې ترلاسه کړې: دبېلګې په توګه بالیمانې اودینداره خلک شپېته په سلو کې تر بی دینه خلکو لږ دزړه په ناروغی اخته شوی وو ، دوینې لورفشار اودځان وژنی پېښې هم په مؤمنو کسانو کې ترملحدینو اوبی دینو خلکو ډېرې لږې وې .
دعقلی طب یوه نړیواله مجله رپوټ ورکوي چې بې عقیدې خلک زیات ناروغه کېږي اودژوند اوږدوالی یی کم دی. دمعدي او تنفسی سیستم ناروغی شپېته په سلو کې ترپرخدای باورلرونکو خلکو نه په هغوی کې ډېره ده.

ارواپېژندونکې هم ورته پایلو ته رسېدلی ، یعنی چې عقیده دانسان اروا ځواکمنوی اوروغتیا ښه کوی. دغه توضیح به کفایت وکړی خو مسأله هغه وخت لا روښانه کېږي چې عملی تجربه سرته ورسېږي .

ایمان په الله (ج) له هرې بلې روانې انګېزې نه ځواکمن وی. دهربرت هنس دڅېړنو مرکز چې دامرېکې دهارواد پوهنتون کې دی په دې هکله په زړه پورې اوحیرانوونکې څېړنې اویايلې لری. سره له دې چې ډاکتر هربرت خپله عقیده نه لری اویو ملحد دی ،خو دې پایلې ته رسېدلی چې دالله (ج) عبادت دانسان په روغتیا کې له هر بل څه نه ډیره اغېزه لری. ده ثابتې کړه چې هېڅ عقیده دومره اروایی آرامښت انسان ته نه ورپه برخه کوی لکه پر الله (ج) ایمان یی چې ورپه برخه کوی.
دانسان دجسم اوروح اوايمان په مېنځ کې داریکوپه هکله څه دلیل موجود دې؟ دی وایی: چې جسم اوروح داسې تنظیم شوی چې باید پرالله (ج) عقیده ولری.

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

اودغه حقیقت چې دطب ننی پوهه پرهغه اعتراف کوی په قرآن کې یاد شوی :

پوه شی چې یواځې دالله (ج) یاد زړونو ته داد وربښی(الرعد ۲۸).

ولې هغه کسان چې پرالله ایمان لری اودهغه عبادت کوی جسماً اوروحاً روغ دی. ځکه چې هغوی دخلقت دموخې مطابق عمل کوی. هغه فلسفې اوسیستمونه چې دخلقت دحقیقت خلاف وی تل درد لرونکي اوغم راورونکي وی.

معاصر طب نوی پرمختګونه په دې هکله لری . څه ډول چې پاتریک ګلاین وایی: "په وروستیو پنځه ویشو کلونو کې علمی څېړنې اوارواپوهنه څرګندوی چې دینی اعتقاد ددماغی روغتیا لپاره منطقی اوجورونکې عامله اړتیا ده.

په اسلام کې بخښنه اودهغه روغتیا یی ګټه

خُذِ الْعَفْوَ

په قرآن کې یادشوی یو اخلاقی صفت عفو اوبخښنه ده.

عفو ونیسه(وکره)(الاعراف ۱۹۹).

وَجَزْءٌ مِّنْ رَّوْحِيَّاتِهِ سَيِّئَةٌ مِّثْلَهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

اوددې جزا دهغه په مثل بدی ده خو که چا عفو وکړه هغه اصلاح وکړه. اجرېی الله(ج) ورکوی (الشوری ۴۰).

څوک چې دغه الهی امر ونه منی عفو به ورته ستونزمنه وی ځکه چې ډیر ژر به عصبی شی اوپه خطا به اخته شی. په داسې حال کې چې قرآن وایی: چې عفو له انتقام یا کساد نه بهتره ده. ځکه بالیمانې کسان بخښونکي اوصبرناکه وی.

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

په ایمان لرونکو کې د بخښنې خصلت له بې ایمانو څخه ډیر توپیر لری . ځکه که یو څوک ادعا وکړی چې یو څوک یی بخښلی خو بیا هم تریو خته پوری غصه ناک او خپه وی اوزبار باسی چې خپل قار کېږی. په داسې حال کې چې د باایمانه اومسلمان بخښنه مخلصانه وی ، ځکه هغوی پوهېږی چې انسانان په دې نړۍ کې تل زیار باسی اوله خپلو تېروتنو څخه زده کړه کوی ځکه هغوی بخښونکی او صبرناکه وی. اوايمان لرونکی کله چې عفو کوی نو مقابل لوری یی خطا کاروی اودی په حقه وی اوکیدای شی چې ستر زیان هم دمقابل لور له گناه نه ورته رسیدلی وی خو دی دخدای لپاره بخښنه کوی اووایی چې هرڅه دالله له لوری وی.

دنویو څېړنو پربنسټ چې امریکایانو تره سره کړی ، هغه کسان چې د بخښنې قدرت لری له روحی اوجسمی اړخه له روغتیا څخه برخمن وی. داکتر فریدریک لوسکین چې خپله دوکتورایی دارواپوهنې په څانگه کې داستانفورد له پوهنتون څخه ترلاسه کړې په سانفرانسسکو کې یی په دووسو درې پنځوسو تنو باندې څېړنه کړې. ده دغه خلک شپږو مجلسونو ته چې هریو یی یونیم ساعت وخت درلود وغوښتل اوعفو اوبخښنه یی ورته توصیه کړه. دغو کسانو وروسته له بخښنې ډیر لږ زیان ولید اوهم له جسمی اړخه ښه ول. د بېلگې په ډول پردوی باندې روحی فشار دملا درونه ، بې خوښی ، د سردرد ، دکېډې درد ترپخوا لږ وو.

د فریدریک لوسکن د ((ښه توب لپاره عفو)) کتاب کې بخښنه دخوښی اوروغتیا لپاره ډېره ښه نخسه گنل شوې. دی په دې کتاب کې لیکلی چې عفو پر هیله ، صبر اوپرځان باور باندې ډېره مثبتې اغېزه کوی ، هغه زیاتوی چې غصه پرجسم باندې ښکاره اغېزه لری ، پرله پسې غصه دوجود دتودوخې پرنظام یا Thermostat باندې ناوړه اغېزه کوی. کله چې یو څوک په لږځپکان یا غصې سره هم چې دوامداره وی عادت وکړی دنارمل اوغیرنارمل سم توپیر نه شی کولای. په دې حالت کې دادرنا لاین کچه تل لوړه وی اوله هغه سره دی عادت کوی . دوجود اضافه ادرنالین سوزوی اومنطقی فکر کول ستونزوسره مخ کوی ، چې داپه خپله دوضعی دخرابیدو لامل گرځی.

برسېره پردې داکتر لوسکن وایی چې دقار اوغصې په وخت کې دخپنو انزایمونو لوړیدل دونې فشار لوروی.

په یوه بله څېړنه کې چې په یوزرو پنځه سوو کسانو کې معلومه شوې په دینداره اوابایمانه کسانو کې روانې ستونزې اواروایی ناروغی لږې دی. داکتر هربرت هنسن چې دغه څېړنې یې سرته رسولی وایی: عفو دفیزيولوژی یوه برخه ده ... که عفو ونه کړې هغه مساله به تا وخوری. دهاروارد په مجله کې یوه خپره شوي مقاله کې لیکل شوی چې قار اوغصه دزړه لپاره ډېره زیان رسوونکې ده . ایچر کواچي دغه موضوع علماً جوته کړې. دده څېړنو ښوولې چې دډېر عمر بدخویه اوقارجن سړی له خپلو معادل عمر لرونکو سړو څخه ډېر ژر زړېږي اودزړه په ناروغی درې برابره له هغوی څخه ډېر اخته کېږی. کواچي وایی چې دغه درې برابره دزړه دناروغی خطر نېغ په نېغه اریکه لری له ډېر قار ، کسات غوښتنې ، دجکړې غوښتنې اوسزاورکولو له حس سره.

څېړونکې پردې باور دی چې دروحی فشارونو له کبله داکسیجن مصرف دزړه عضلې غټوی ، دویږې دټینکیدواوپه پای کې دزړه دحملي لامل گرځی.

دغه راز قار اوغصه بیرحمی رامېنځته کوی اوپه وینه کې دپروتینونو دپرسوب سبب گرځی. دغه پروتینونه درگونو دیوالونه کلکوی دزړه دناروغیو امکان ډیروی.

تولې څېړنې ښیې چې قار اوغصه دانسان روغتیا ته زیان رسوی. په داسې حال کې چې عفو اوبخښنه خوندوره اودروغتیا لپاره گټوره ده. دعقوې اساسی موخه باید دالله (ج) رضا وی. دغه علمی حقیقت په قرآن کې له زرگونو بېلکو څخه یوه بېلکه ده چې په قرآن کې نغښتې حکمت راسپړی.

عبادت شفا موندنه چټکوی

الله (ج) وویل ما وغواړی څو ستاسو دعا قبوله کړم (غافر ۶۰).

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ

دقرآن له نظره صلوة یعنی غږ کول ، غوښتل ښکارول اومرسته غوښتل دی. نو دعا اوعبادت عبارت دی له الله (ج) ته رجوع کول گرځېدنه ، دعا اوله هغه نه مرسته غوښتنه ده . ناروغی یوه هغه بېلکه ده چې څوک خان اړ وپولی اوهغه د الله (ج) لورته راکاږی. له بل لوری ناروغی د الله (ج) له لوری یوه آزمېښت دی چې انسان خپلو تېروتنو ته متوجه کوی اوداچې نړۍ کې ژوند فانی ښه لری. چې دایبا داجراو ثواب لپاره یوه لاره اودگناه لپاره دبخښنې یوه وسیله کیدای شی.

هغوی چې سم ایمان نه لری داسې فکر کوی چې شفا دطیبب اومعاصرې طبی ټکنالوژی په لاس کې ده . هغوی فکر نه کوی چې الله (ج) ددوی دجسم سیستمو نه روغ پیداکړی اوهغه دی چې درمل اوطیبب یی پیداکړی دی. ډیر کسان هغه وخت الله (ج) ته راگرځی چې له طیبب اودرملو څخې ناهیلی شی. په دې وخت کې یواځې له الله نه مرسته غواړی. څه ډول چې په لاندې مبارک آیت کې بیان شوې:

وَإِذَا مَسَّ

الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَا لِحِثِّهِ أَثَرًا أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّكَانَ لِمُرِيدِعْنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ

کله چې انسان په زیان کې شی په هرحالت کې چې وی ، ناست ، ولاړ ، یا غزېدلی مور ته دعا کوی او هغه وخت چې رنځ یی لرې شی داسې دغفلت په لور ځی چې کواکې مور یی هیڅ دخپل زیان ددفعې لپاره نه ووغوښتی. (یونس ۱۲).

یعنی په هرحال کې حتی دروغتیا اود ستونزو د نه لرولو په حالت کې هم باید انسان لمونځ وکړی اوله الله (ج) نه دهغې هوساینې لپاره چې ورکړی یی ده مننه وکړی. ددعا اولمانځه ډیر مهم اړخ عبارت له دې نه دی چې شخص باید زیار وباسې چې دده دعا له عمله سره یوځای وی. دعا اولمونځ له عمل سره یعنی دهرڅه سرته رسول چې دسرته رسېدو امکان یی وی. لکه ناروغ چې دعا کوی برسېره پردې چې دعا کوی باید طبیب ته هم ورشی اودرمل هم باید واخلي. ځکه الله (ج) هرڅه په دنیا کې یوله بل سره تړلی اودهرڅه لپاره یی سببونه پیدا کړی اوهرڅه دټاکلو اسبابو له لاری واقع کېږی. نو هرڅوک له الله نه باید په داسې حال کې چې صبر اومتانت به لری دنېوپایلو انتظار دې ولری. داکتران ددعا اولمانځه په مثبتو اغېزو اوله دې لارې چټکې روغتیا موندني ته موجه شوی دی او هغه ټولو ته توصیه کوی.

د نیوزویک Newsweek مجلې د "الله (ج) اوروغتیا ترسربلک لاندې ، چې په کې لیکل شوی آیا دین سمه درملنه ده اوولې ساینس ایمان راوړی؟ د ۲۰۰۳ کال دنومبر په لسمه گڼه کې یو شمېر مقالې خپرې کړې. په هغو کې ویل شوی چې عقیده دناروغ مورال اوچتوی اودروغتیاموندني دگړنډیتوب لامل یی گرځی. ساینس منلې چې ایمان دچټکې اواسانه شفا موندني لامل کېږی. دمجیگن پوهنتون څېړنو هم ښودلې چې روانی فشارونه اوروحی انحطاط په ایمانداره خلکو کې لږ دی . دشیکاگو پوهنتون په څېړنو کې ښوول شوی چې بې وخته مړینه په هغو خلکو کې چې لمونځ کوی ترنورو ۲۵ په سلوکې لږه ده په هغو نورو اوه سوه پنځوسو تنوکې چې دزړه رگونه یی معاینه شوی وو دلمانځه اودعا اغېزه کې علماً ثابت شوې. اوڅرگنده شوه دهغو کسانو مړینه چې لمونځ یی کاوه په کال کې دیرش په سلوکې لږه وه. لمونځ نباید یواځې ددې لپاره وی چې ناروغی. اوستونزې له چا لری شی. یوایمانه اومخلص مسلمان باید تل لمونځ وکړی اویواځی د الله (ج)

وَإِذَا سَأَلَكَ

عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

درضا غوښتونکی دی وی.

اوکله چې بنده کان له مانه وپوښتی ، ووايه چې زه هغوی ته نږدې یم اودهردعاکوونکی دعاقلبوم. نو باید زما دعوت ومنی اوايمان راوړی خوچې نېکمرغی. ته ورسېږی (البقره ۱۸۶).

د دین دنه مراعات له کبله روانی فشار اوڅپکان

هَمَّ آتَمَّ ضَرَعًا زَكَاةً فَأَنَّهُ لَمُعِدَّةٌ ضَنْكًا
وَمَنْ يَرِدْ أَنْ يَضْلَهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ صَبَقًا حَرَجًا

هرڅوک چې زما له ياده غافله شی معيشت به یی تنک شی اوهر چاته چې وغواړی لارورگی یی کړی دهغه زړه تنک اوکلکوی (طه ۱۲۴).

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ صَبَقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
 اوهرخوک که وغازی چې لارورکی یی کری دهغه زره به تنک اوکلک وگرخوی (الانعام ۱۲۵).

هغه څوک چې په الله (ج) ایمان نه راوړی تل به داندېنې ، دار اواروایی ناروغیو لپاره زمينه مساعدوی چې په پای کې جسمی ناروغی هم رامېنځته کوی اوژر زېږی . ایمان لرونکی خلک داچې له اروایی پلوه ځواکمن دی نو له همدې کبله لږ په اروایی ستونزو اخته کېږی . د الله (ج) رضا ، ایمان اودخوشبینی مثبتی اغېزی اوددې قبول چې هرڅه پېښېږی هغه د الله (ج) له لوری دی ددوی په روحی اوجسمی روغتیا کې څرگند وی . البته دغه یواځې دهغو کسانو په هکله صدق کوی چې له قرآنی احکامو پیروی کوی اوپه ریښتیا هم په خپل دین باندی کلک دی نه داچې یواځې دمسلمانی ادعا ولری . پرته له شک څخه ایمان لرونکی هم ناروغه کېږی اوژرېږی خو زړښت یی هېڅکله هم ددوی داروایی خپلتیا اومراویتوب لامل نه کړی . اروایی ستونزی یا مراویتوب زموږ دزمانې له ډیرو څېروشوو ناروغیو څخه گڼل کېږی چې جسمی اواروایی ضررونه لری اوجسمی ناروغی هم رامېنځته کوی . دمراویتوب عامې ستونزی عبارت دی له عقلی ناروغی ، اعتیاد ، بی خوبی ، دپوستکی ناروغی ، دکېډې ناروغی ، دویښی لورفشار ، حساسیت یا الرژی ، نیم سری ، ددهوکو ناروغی ، دپښتورگو ناروغی ، دزړه حملې اوتفسی ستونزی . داثابته شوې چې دټولو دغوناروغیو عامل روانی ستونزی دی .

روانی فشار Stress دعقل یو اضطرابی حالت دی چې احساسات لکه دار ، نامنی ، گڼی ، اندېښنه اونور چې دعضویت دتوازن دگډوډیدو لامل کړی مېنځته راوړی . دادرنالین کچه لوړېږی ، دانرژي مصرف اوغبرگونونه لوړې کچې ته رسېږی ، شکر کلسترول اودوینې غور ډیږی اودوینې فشار هم اوچتېږی اونبض چټکېږی . دکورټېزول زیاتېدل دشکر ، دزړه ، لورفشار ، سرطان ، ټپونو ، تفسی ، اودپوستکو دناروغیو لامل کړی اوان چې ددماغ دحجرو دله مېنځه تلو زمينه برابری .

ددرد اواروایی فشار تر مېنځ یوه نېغ په نېغه اړیکه شته ، چې دغه فشار درگونو دتنگیدو او ددماغ ځېنو برخو ته دنه رسېدولامل کړی . دجسم یوې برخې ته دویښی نه رسېدل په هغه ځای کې ددرد لامل کړی ، په عین وخت کې دادرنالین کچه لوړېږی چې خپله درگونو دانتقباض اودعضلو دتقلص لامل کړی . نو دغه درد مېنځته راځی داضطراب سبب کړی اودغه اضطراب درد لاپسې زیاتوی .

څېړنو ښوولی چې مضطرب ، نارآمې ، عصبي ، بی صبره او بی رحمې کسان زیات دزړه دحملولاندې راځی . ځکه چې سمپاتیک اعصاب تحریکېږی اوپه زیاته کچه انسولین تولیدوی چې دانسولینو زیاتېدل دزړه لپاره ډیر زیان ښونکی وی .

هرڅومره چې دناروغ اروایی حالت بد وی دویښو دسروکرویاتو فعالیت لږوی . دغه راز لېندانايلر داکسفورد پوهنتون دټکنالوژی دلېږدولو دکمپنی رییس دمعاذیت په سیستم باندې هم دهغه بده اغېزه ثابته کړی ده . دمراویتوب (افسرده کې یادېږیښن) په وخت کې دماغ زیات کورټېزول آزادوی چې دا په خپله دوجود دمعاذیت سیستم له کمزوری سره مخامخ کوی . ثابته شوې چې دډېرو ناروغیواریکه لکه سرطان له اروایی فشارونو سره شته . لنډه داچې مراویتوب ، زره تنکی اواروایی فشارونه دعضویت نورمال توازن له مېنځه وری روغتیا خرابوی اوبلابیلې ستونزی مېنځته راوستلای شی .

پاک رب په یوه بل آیت کې داسې فرمایي:

حَتَّىٰ إِذَا صَافَّتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَرَحَبَتٍ وَصَافَّتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّمْ يَلْحَاقَ مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ

ترهغو چې ځمکه پرهغو تنکه شوه او ان چې له ځانه زره تنکی شول اوپوه شول چې پرته له الله (ج) نه هېڅ پناه ځای ددوی لپاره نشته . (التوبه ۱۸) .

دزړه تنکوالی اوداروایی فشارونو دغه حالت دې عقیدې اوضعیف الايمانې خلکو په برخه وی . اوبله هېڅ چاره پرته له دې چې الله (ج) ته پناه یووسی نه لری . نن ډاکتران عقیده لری چې ددغو حالاتو یواځینې درملنه دزړه کرار والی اوارام چاپېریال دی . اودغه حالت یواځې دقرآنی ارشاداتو څخه په پیروی کې لاسته راوړلای شو .

فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

هرچا چې دهدایتونو پیروی وکړه دده لپاره دارنشته اوځپکان به پرې رانه شی (البقره ۳۸) .

د انسان پیدایښت

پرالله (ج) باندې ایمان دانسان پام په قرآن کې دخلقت بیلابیلو بېلګو ته راګرځوی لکه آسمانونه ، ژوی ، نباتات ، انسان اونور اوله انسان نه غوښتل شوی چې په دې هلکه خیرنه وکړی.

لَعْنُ خَلْقِنَا فَلَوْلَا تَصَدَّقُونَ

مورتاسو پیداکړی بیا ولی تصدیق نه کوی ؟ (الواقعه ۵۷)

دقرآن اعجاز په بیلابیلو آیتونو کې ښکاره دی ځینو آیتونو داسې شیان یاد کړی چې په اوومه میلادی پېړۍ کې ناممکن ووو خو چې انسان پرهغو پوه شی. لکه: انسان له ټولې منی څخه نه بلکه له یوې برخې نه یې جوړشوی.

۱- دزنطفه دماشوم دجنسیت ټاکونکی دی.

۲- دماشوم رشیم دیوې غواړی (حلزون) په څېر دمور پرحم نښلی.

۳- جنین په رحم کې دننه په درې تیاروکې وده کوی.

د منی څاڅکی :-

منی د مور دوجود په دننه کې خوځښت لری څو تخمې ته ورسېږی. ددوسوویځوس میلیونو سپرمونو له ډلی څخه چې په منی کې شته یواځی یوزریی دښځې تخمې ته چې دنهې مالکې په کچه وی ځان رسوی. دغه موضوع دقیامت په سورې کې یاده شوې ده.

آیا یوه نطفه له انزال شوی منی څخه نه وه (القیامه ۳۷).

په دې ځای کې وینو چې الله (ج) روښانوی چې انسان له ټولې منی څخه نه بلکې دمنی له یوې لړې برخې نه جوړشوی. اودا هغه موضوع ده چې په شلمه پېړۍ کې روښانه شوي.

أَلَمْ يَكُنْ مِنْ مَّنِيَّيْنِ

د منی مخلوط:

دمنی مایع یواځې دسپرمو درلودونکی نه وی بلکې دبېلابېلو مایعاتو یو مخلوط وی چې په ځصیو اودپروستات دغدې په منوی کیسواودبولی مجرا په نورغدو کې موجود وی. چې تجزیه یی جوتوی چې هغو کې سپرم ، ویتامین سی ، کلسترول ، فلاوین ، شکر ، دلیمجوهر ، پروستاګلادین ، فاسفولیپید فاسفیت ، جست ، هیالورنیدیز اونورې اجزای وی. دغه مایع بیلابېلې دندې لکه سپرموته دانرژۍ جوړول ، درحم دخولې دسیمې دتیزای چاپیریال خنثی کول ، دسپرم دحرکت لپاره دیوه ښویدونکې تکلوری جوړول اونورې لری. چې دغه موضوع په سلگونه کاله مخکې قرآن یاده کړې.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ

مور انسان دمختلطي نطفي له اوبو نه خلق کړ (الانسان ۲).

اوپه یوه بل آیت کې دمخلوط جوهر نه دانسان پرخلقت ټینکار کوی:

ثُمَّ جَعَلْنَا نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

هغه وخت مو دهغه نسل د یوې بیقدرې مایع له لنډیز یا جوهر څخه جوړکړ (السجده ۸).

دسلالی کلمه یعنی دیوه شی اساسی اومههمه برخه یعنی دهغه جوهر.

دماشوم جنسیت:

تردې نژدی وختو پوری خلکو فکر کاوه چې دماشوم جنس دښځې له لوری ټاکل کېږي (اوزمورپوشمېرخلک اوس هم په همدې باوردی) اوکله هم فکر کېده چې دواړه هم مور هم پلار دماشوم په جنسیت اغېزه لری. خو قرآن مجید روښانه کړې چې جنسیت دنارینه دمنی له څاڅکي نه نشأت کوی.

وَأَنۡمُحۡلِقِ الزَّوۡجِیۡنَ الذَّکَرِ وَالۡاُنثٰی مِنْ نُّطْفَۃٍ اِذَا تَمَنٰی

اوهغه دنارینه اوبښځینه جفتونه پیداکړل دنارینه له نطفې نه چې توپری. (النجم ۴۶-۴۵).

اَلۡمَرِیۡكَ نُّطْفَۃً مِّنۡ مَّیۡمِیۡمِنِیۡ ثُمَّ كَانَ عُلُقَۃً فَاخۡلَقَ فَاَسۡوٰیۡ فَعَمَلَ مِّنۡهُ الزَّوۡجِیۡنَ الذَّکَرِ وَالۡاُنثٰی

آیا په لومړی سر کې یوه نطفه دمنی له جنسه نه وه. بیا هغه نطفه ترلې وینه شوه اوپه پای کې یې جوړه اوپیداکړه اوله هغه نه یې دوه جنسه تر اوبښځه مېنځته راوړل (القیامه ۳۹-۳۷).

دمالیکولیر بیولوژی اوجنتیک علم پرمختګ ددغو معلوماتو پریښتینوالی داعتراض جوګه شوی دی. په شمله پېړۍ کې دا پوهه لاسته راغله چې دماشوم جنسیت دتر دسپرمو د حجرو له مخې ټاکل کېږي. دجنسیت دټاکلو عامل کروموزونه وی. شپږ څلوېښت کروموزونه دانسان دجوړښت ټاکونکی وی چې له هغو ډلې نه یې دوه عدده دجنسی کروموزونو په نامه یادېږي. دغه جنسی کروموزونه په نارینه وو کې X او Y او په ښځو کې X او X دی (چې دشکل دورته والی په خاطر په دې حرفونو نومول شوی) د X کروموزوم ښځینه او د Y کروموزوم دنارینه ځانګړتیاوې لېږدوی. دیوه انسان یا یوه ماشوم نوی جوړیدل ددغو کروموزونو ددوو دانو له یوځای کیدو نه چې په نارینه اوبښځو کې دجوړې په توګه وجود لری صورت نیسی. دښځې جنسی حجره په دوو حجروویشل شوې چې هر یوه یې یواځې ښځینه ځانګړنې لری. په داسې حال کې چې د نارینه جنسی حجره کله چې ویشل کېږي دوه ډوله بېلابېل سپرمونه جوړوی چې یو یې د X کروموزوم اوبل یې د Y کروموزوم لری. کله چې دښځې هکې چې د X کروموزوم لری د X کروموزوم درلودونکی سپرم سره یوځای شی ماشوم د XX کروموزومونه لری یعنی چې نجلی به وی. اوکله چې دښځې تخمه چې یواځې د X کروموزوم لری کولای شی د Y کروموزوم درلودونکی سپرم سره یوځای شی چې ماشوم به دې توګه YX کروموزومونه وی یعنی هلک به وی. نو دماشوم جنسیت دنارینه دسپرموله لارې ټاکل کېږي. په داسې حال کې چې په زیاتو ټولنو کې فکر کېده چې دجنسیت ټاکل دښځې له لوری وی. اوبښځې دنجونو په زېږولو ملامتېدلې. څوارلس سوه کاله مخکې قرآن دغه ناوړه دود رد کړی اوداسې موضوع یې بیان کړه چې مور یې ابله اوس په حقیقت باندې پوه شوی یو.

هغه عقله چې په رحم پورې نښلی:

که هغو موضوعاتو ته چې په قرآن کې یادشوی ښه خبر شو ډیرو مهمو موضوعگانو باندې به پوه شو. کله چې دنارینه سپرم دښځې له تخمې سره یوځای شی دیوه ماشوم دجوړیدو بنسټ ایښودل کېږی . دغه واحد حجره دزایگوت Zygote په نامه یادېږی چې په دوام داره توگه تکثیر کوی اودغوښې په یوه توڼه چې درشیم Embryo په نامه یادېږی بدلېږی چې دغه پړاوونه دمایکروسکوپ له لارې لیدل کېږی. دغه رشیم آزاده نه پاتې کېږی بلکې ځان درحم پردیوال نښلوی اوپه هغه کې رېښې ځغلوی چې ښه کلک شی. اودهمدغو رېښوله لارې خوراکی مواد چې د ودې لپاره ډیرارین وی دمور له وینې نه اخلی. بیا نو دا دقرآن یوه بله معجزه ده چې په رحم باندې د رشیم سرېښېدوته اشاره کوی.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ.

انسان یی له علق (ترول شوې وینې) نه جوړکړ. (العلق ۲).
د "علق" کلمه کله چې یو شی په بل شی ونښلی مانا لری دغه کلمه غواگی یا حلزون چې په نورو ژوو ځان نښلوی اودهغو وینه زېښی په مانا هم راغلی. په دادمنه توگه د مور د رحم دتوضیح لپاره ددې کلمې کارونه یواځې دالله کلام کیدلای شی چې خالق دتولو کلمو دی.

پرهډوکو دعضلو پوښونه:

هغه مهم معلومات چې قرآن برابر کړی ، دمورپه رحم کې دودې پړاوونه دی.

فَرُّخَلَقْنَا التُّفْطَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا

الْوَظْمَ لِحَمَاءٍ ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ وَيُؤْنَبِلِي أُوْبِيَا مَوْ بِلْ خَلَقْت
بیا مو نطفه علقه کړه اوله علقې نه مو شلېدلې غوښه جوړه کړه اوله هغې شلېدلې غوښې مو هډوکي اوبیا مو پرهډوکو عضلي رامېنځ ته کړ(المؤمنون ۱۴).

امبریولوژی Embryology داسې علم دی چې دمورپه رحم کې دماشوم دودې پړاوونه ترخپرنې لاندې نیسی. تردې نږدې وختو پورې دامبریولوژی پوهانو فکر کاوه چې هډوکي اوعضلي یوځای جوړېږی ، په داسې حال کې چې میکروسکوپیکوڅېړنو وښودله چې په قرآن کې شرح شوی پړاوونه بشپړدقیق اوسم ویل شوی اووروسته له ډېرې مودې پوهه وتوانیده چې دقرآن دا ویل شوی حقیقت درک کړی. لومړی له غوښې نه چې دتولو نسجونو یو مخلوط وی یو غضروف جوړېږی چې وروسته بیا په هډوکي بدلېږی ، بیا وروسته دعضلو حجری جوړېږی اوپه هډوکو خورېږی اوهغه پوښوی.

یوه پوهنېزه خپرونه دانسان دتکامل په نامه داسې وایی:

"درشیم عمومي اسکلیت په اوومه اوونۍ کې دهډوکو په جوړښت سره څېره مومې اوبیا وروسته ډېر ژر دعضلو جوړښت پیلېږی. عضلي بیا خپل سم حالت غوره کوی . دعضلو جوړیدل په اتمه اوونۍ کې واقع کېږی " . لنډه داچې دانسان د ودې پړاوونه څه ډول چې په قرآن کې روښانه شوی د ننی امبریولوژی موندنو باندی دتایید مهر ږدی.

د مورپه رحم کې پړاوونه اوتبارې:

قرآن وایی چې ماشوم ددرې گونو تیارو په پړاوونوکې پیداکېږی.

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

تاسو یی پړاوپه پړاو دمور په رحم کې پیداکړی په درې گونو تیاروکې (الزمر 6).

درې گونې تبارې یا(ظلمات ثلاث) درشیم دودې په بهیر کې عبارت دی له : دبطن یا نس په جوف کې تیاره
1. درحم دننه تیاره

ننۍ بيولوژي بنکاره کړه چې درشيم اوماشوم وده څه ډول چې په مبارک آيت کې ياد ه شوي په درې پوښونو کې کېږي. برسېره پردې پوهې جوته کړې چې هر يو له هغو نه له درې پوښونو پوښونو نه جوړشوی. د بطن يا نس پوښ دپوستکې ، دپوستکې لاندې اوعضلو پوښونه دی .

1. درحم پوښ دپهږنۍ برخې دعضلاتي برخې اودرحم دکورنۍ برخې چې رشيم په کې ځای په ځای کېږي جوړشوی دی. هغه پوښ چې ماشوم درحم په مېنځ کې په کې ځای په ځای شوی هم درې پوره لری چې د Amnion ، Chorion و Decidua په نومونو سره يادېږي.

برسېره پردې پورتنی آيت کولای شي درحم په مېنځ کې دژوندانه درې پړاونوته اشاره ولری. چې دغه درې پړاونونه عبارت دی له : دوه نیمې لومړنۍ اونۍ يا درشيم دجوړيدو نه مخکينی پړاو ، تراټو اوونيوپوری درشيم پړاو اوپیا تر زېږيدنې پورې جنينی پړاو.

۱- درشيم نه مخکې پړاو Pre-embryonic : چې دزايکوت په لومړی پړاو کې تقسيمېږي اودحجروپه يوه څانگه بدلېږي چې ځان درحم ديوال باندې نښلوی چې داحجرې په تدريجی توگه درې پوره جوړوی.

۲- رشيمی پړاو Embryonic: دغه پړاو پېنځه نیمې اوونۍ وی چې انساج اودعضويت بېلابېل غړی په مېنځته راتلو پيل کوی.

۳- جنينی پړاو Foetal: وروسته له اتمې اوونۍ نه وی چې په بشپړه توگه ديوه انسان له شکل سره ورته وی په داسې حال کې چې لومړی سر کې يواځې درې سانتي متره اوږدوالی لری دغه پړاو تر درې اوونيو پوری او دولدات ترروخته پورې دوام مومی.

دمورپه نس کې دماشوم دودې په اړوند معلومات يواځې دمدرنو وسايلو له لاری په څېړونو امکان وموند خو قرآن لکه نورې په سلگونه موضوع کانې دغه معلومات دپروړاندې روښانه کړی.

د نطفې د صدور لومړنی موقیعت:

اوپه بل آیت کې دنطفې د جوړیدو په هله فرمایي:

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ يُخْرَجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

له خوځېدونکو او بو څخه خلق شوی چې دملاتیراوپونښتو له مېنځ نه راوځي (الطارق ۷-۶).

څوارلس پېړۍ مخکې دامبریولوژی علم نه وو اوددغو آیتونو په هدف سم څوک نه پوهېدل . کله چې ماشوم دمورپه رحم کې وی خصیې دهلهک په جنین کې اوتخمدان دنجلۍ په جنین کې هلته چې پښتورکې موقیعت لری ځای پرځای وی یعنی د ملا د تیر اود پونښتو په تقاطع کې چې وروسته بیا خپل اصلی موقیعت ته یعنی لږڅه لاندې راځی . خصیې د ملا د تیر اویونښتو له مېنځ نه درحم په مینځ کې په دریمه میاشت لاندې خواته خوځښت کوی اوپه حوصله کی ځای نیسی . بیا له اوومې میاشتې وروسته لاندې راځی اودنس لاندینی جدار ته رسېږی اوپه نهمه میاشت دزېږېدنې وخت ته نږدې له نس نه دباندې په خپل اصلی ځای کی ځای نیسی . دقرآن دغه حکمت بله یوه معجزه ده .

له اوبونه د انسان پیدایښت

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا

الله (ع) ټول ژوی له اوبو نه خلق کړی (النور ۴۵).

هغه داسې ذات دی چې بشر یی له اوبو پیداکړ (الفرقان ۵۴).

کله چې په دې آیت کې دانسان اونورژوو د پیدایښت ډول گورو د قرآن په اعجاز به اعتراف وکړو . انسانان سلکونه کاله وروسته دمیکروسکوپ دجوړیدوله لارې پر دې پوه شول چې هرژوندی موجود له اوبو نه پیداشوی .

دژوندیو موجوداتو له پنځوسو نه تر نوی په سلوکې جوړښت له ابوشوی دی . بیولوژی روښانوی چې اتیا په سلو کې سائیتوپلازم چې د هرحیوان دحجرې اساسی جز دی له اوبو جوړشوی اوسائیتوپلازم په سلکونه کاله وروسته د قرآن له نزول څخه پېژندل شوی دی .

له خټې نه جوړښت

الله (ع) په قرآن کې فرمایي چې انسان یی له خټې جوړکړی اوروح یی په هغه کې پوکړی دی .

مونږ داله سرینښناکې خټې څخه پیداکړل(الصافات ۱۱) .

إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

کله چې دانسان جسم ترمطالعې لاندې ونیول شی دا روښانېږی چې ټول عنصرونه چې په خاوره کې شته دانسان په بدن کې هم شته . ژوندی انساج پنځه نوی په سلوکې له کاربن ، هایدروجن ، اکسیجن ، ناپتروجن ، فاسفورس اوشپروېشست نوروعنصرونو نه جوړشوی .

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ

انسان مو دخټې له جوهر یا خلاصی څخه پیداکړ (المومنون ۱۲) .

د "ساللة" کلمه یعنی دیوشی بنسټیزه یا خلاصه برخه یعنی دهغه جوهر. دغه معلومات خوارلس پیړۍ مخکې قرآن کې ویل شوی چې اوسنی پوهه ابله اوس پرې پوه شوی ده.

د جنینو تنظیم Gene

مِنْ نَظْفٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ

له نطفې نه مو پیدا کړ او انډول مو ورته سم کړ. بیا مو تکلوری ورته آسان کړ (عبس ۱۹-۲۰).

د "قدره" کلمه چې متناسب ژباړل شوی دی د قدر له فعل څخه اخستل شوی. دغه کلمه د تنظیمولو، پلانونو، طرحې اچولو، وړاندوینې او په پای کې د هرڅه لیکل په تقدیر کې دی. کله چې سپرم د تخمې پلار مور القاح کړه دواړه جینونه یوځای کېږي او د ماشوم د جسم ټولې ځانګړنې جوتهېږي. هریو د دې زرګونو جینو څخه ځانته ځانګړې دنده لري. دسترګو درنګ، دویښتو، ونې، څېرې او نورو جین ټاکل کېږي. برسېره پردې دعضویت په دننه کې د زرګونو بیلابیلو فعالیتونو فزیکي ځانګړنې مشخصېږي چې کنټرول یې په جینو کې لیکل شوی دی. لکه دویښی د فشار لوړیدل چې به جینو کې حک کېږي.

هغه لومړنی جین چې د سپرم او مور له یوځای کېدو څخه مېنځته راځي د دی. ان. ای. DNA مالیکول جوړوي چې د یوه چا ټولې نښې له لومړی سر نه تر مړینې پورې دګودنو په توګه کې خاپول کېږي. دغه مالیکول د داسې جینونو درلودونکی وی چې د حجرو په هسته کې ځای لري. لومړنۍ حجره د یادو شویو معلوماتو له مخې د DNA په ویشل کېدو پیل کوي. په دې توګه یو انسان جوړېږي. د یوه انسان د جوړښت تنظیم د یوه مالیکول یا DNA له لارې صورت نیسي. دغه مالیکول له کاربن، هایډروجن، نایتروجن او فاسفورس نه جوړ شوی دی. د معلوماتو هغه ظرفیت چې په DNA کې ثبت وی، پوهان یې حیران کړي. په یوه مالیکول کې شته معلومات دومره پراخ دی چې کولای شی یو میلیون دایرة المعارفونه چې هریو یې په زرګونه مخه ولري ډک کړي.

د پرتلي لپاره کولای شو ووايو چې دنړۍ ستر اوډیر معلومات لرونکی دایرة المعارف بریتانیکا Britannica دی چې درویشته توګه او پنځه ویشته زره مخه دی. په داسې حال کې چې یو مالیکول چې د حجرو په هسته کې له خپله حجرو نه هم کوچنی وی دنړۍ له ستر دایرة المعارف Encyclopedia نه څلوېښت برابره ډیر معلومات په کې ځای شوی. یعنې چې دغه دایرة المعارف به زر توګه ولري چې تراوسه د دنیا په هېڅ ځای کې نشته دا دانسانی بدن یوه بله معجزه ده چې ماتریالیستان او هغه کسان چې دکایناتو خالق نه مني دروغجن غلط اوډیر نادانه ثابتوي. DNA جوړښت په کال ۱۹۵۳ میلادی کې د فرانسيس کریک له خوا کشف شوی په داسې حال کې چې په سلوګونه کاله مخکې قرآن هغه ته اشاره کړې وه.

حيض Menstruation

دحيض دوران هغه وخت وي چې ديوې ښځې له عضويت نه القاح شوې تخمه او له مېنځه تللی نسج درحم له مېنځه دباندي وشړل شي. دغه پېښه دويښي درگونو له څېړيدو سره ملګري وي چې له پای ته رسيدو وروسته يې د تخمې د پخيدو لپاره يوه بله دوره پيلېږي. دهرې ښځې لپاره ځانګړی وخت يوه مياشت ټاکل کېږي. هره مياشت ټاکل شوی هورمونونه آزادېږي او يوه پخه شوی تخمه آزادېږي. نو دښځې وجود په هره مياشت کې يوځل دالقاح لپاره چمتو کېږي. خو دسپرم مداخله يا عدم مداخله وروستی بدلونونه ټاکي. په دې پړاو کې درحم په جوف کې بدلونونه يواځې کيدلای شي چې داناتومي اونسایي کتنو له لارې ښکاره شي. په داسې حال کې مخکې له دې چې پوهان په دې بهير يوه شی قرآن يادکړي:

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامَ وَمَا تَزِدُّنَّ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

الله (ج) پوهېږي چې دهرې ښځې دحمل بار څه دی اوهرکمی اوزياتی په رحم کې. اوهرڅه په مناسبه کچه ټاکل شوی دی. (الرعد ۸).

دحيض دبهير په پيل کې درحم دکورنۍ غشا پندوالی. نږدې نيم ملی متره وي. دتخمدان له لارې دازادو شوو هورمونونو تراغېزې لاندې دغه غشا نوره هم پندېږي تر پنځو او شپږو ملی مترو پورې رسېږي اودزايګوت دخښيدولپاره چمتو کېږي. دعدم القاء په صورت کې دغه پوردياندي توپړي. بيا نو په هره مياشت کې په رحم کې زياتوالی او کموالی راځي.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدْنَىٰ فَعَزَّزُوا نِسَاءَ فِي الْمَحِيضِ
وَلَا تُقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ

اوپوښتنه کوي له تانه دحيض له دورې نه ، ووايه په هغه کې دښځو لپاره درد شته نو په دې حال کې له هغوی سره مه يوځای کېږي اوترې لري والی وکړی ترهغو چې له حيضه پاکې نه شي له هغو سره مقاربت مه کوي (البقره ۲۲۲).

دطب ننی پوهې ثابته کړې چې دحيض په دوره کې جنسی مقاربت دمیکروبي ناروغيو اودرحم دسرطان لامل ګرځي.

د ماشوم د غړو د ودې ترتيب

انسان مو له مختلطي نطفې څخه پيداګر اوترآزمويښي لاندې مو راووست اوبامو هغه اوريدونکی اوليدونکی وګرځاوه (الانسان ۲).

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

د قرآن په ټولو آيتونو کې د انسان دحواسو د يادښت يو ترتيب شته تل لومړی اورېدل ، بيا ليدل اوبيا حس کول ياد شوی دی .
داکتر کيت مور وايي: په دوه ويشتمه ورځ د رحم په دننه کې لومړی د غوږنو جوړښت پيلېږي بيا سترګې جوړېږي اوبيا دفاعی مرکزونه چې د درک اوحس کولو توان لري جوړېږي . ماشوم په څلورمه مياشت کولای شي ټول غوږونه واورى. چې د داډول وضاحت ذکر په قرآن کې خپله يوه معجزه ده.

د شېدو جوړښت

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لَتُعَلِّمَنَّكُم مِمَّا فِي بُطُونِهِ. مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبْنَاخٍ خَالِصًا سَائِبًا لِلشَّرِيبِينَ

ستاسو لپاره په څارويو کې هم يوعبرت دی چې تاسوته ددوی دنس نه له هضم شويوخورونه اوله وينو نه پاکې شېدې درکووچې دټولو څښونکو لپاره خوندوړې وي (النحل ۶۶).

لومړنی غذايي مواد دپړاوونو له وهلو اوکېهاوی تعاملاتونه وروسته دهضم په جهاز کې بدلون مومی اودوينو بهير ته نوځی ، بيا دويښي دبهير له لارې بيلا بيلو نسجونو اوغړوته رسېږي.

د نوروامساجووندي د شېدووندي هم لومړنی خوراکی توکی د وینو له دوران څخه لاسته راوړی. جوړې شوي شېدې د شېدووندي لارې افزایږي چې ډیر لوړخوراکي ارزښت لري. ځکه چې د ټولو خوراکی توکو له خلاصې نه چې هضم شوی وی اود وینو د بهیر له لارې لېږدول کېږي لاسته راځي. نو شېدې له وینو اونیم هضم شويو موادوچې دواړه دخورو وړنه دی جوړېږي. هغه ډول چې وینو ددغې موضوع بیان هغه وخت چې د تی لرونکوژوو د اناتومی اوفزیولوژی په هکله پوره معلومات لانه وویوه فوق العاده امر دی.

د مور شېدې یوه معجزه زېږونکی مخلوط

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ

اوانسان ته مو وصیت وکړ په نیکۍ دخپلو والدینو په حق کې په تېره بیا مور چې د حمل باری پورته کړی اوله دوو کلو وروسته یی ماشوم له شېدو بېل کړ (القمان 14).

د مور شېدې د ماشوم لپاره نه بدلېدونکی غذا وی چې د ماشوم د ودې لامل گرځي اوهم ماشوم د ناروغیونه ژغوری. د مور په شېدو کې غذایی اندول په بشپړه توګه د ماشوم د اړتیا مطابق وی. د مور شېدې دکافی غذایی موادودرلودونکی وی چې د عصبي سیستم د ودې لپاره کافی وی. مصنوعي خوراګونه د شېدې خورونکو ماشومانو لپاره هیڅ وخت هم د مور د شېدو ځای نه شی نیولی. د مور د شېدو دکټو لست د انساني پوهې په پراختیا او زیاتیدو سره لاهم اوږدېږي. څېړنو ښودلې هغه ماشومان چې د مور د شېدو له لارې تغذیه کېږي د انتاناتو اوهضمی اوتفسی مکروبی ناروغیو په وړاندې مقاومت لري. ځکه هغه انتی بادی چې د مور په شېدو کې شته ماشوم د میکروبونو په وړاندې ساتي. د مور شېدې دکټورو مکروبونو دتکثر لپاره ښه زمینه مساعدوی، چې دا په خپله د ناروغیو د باکتريا، ویروسونو اوپارازیتونو په وړاندې مجادله کوی.

د مور شېدې په آسانی سره هضمېږي اوځکه چې د شېدې خورنکې ماشوم مصرف لږ وی نو په دغو شېدو کې دقوی غذایی موادو دشته والی له کبله دغه مواد دماشوم ودې ته ډیر کټور وی. د هغو میندو شېدې چې له مودې مخکې یی ماشوم دنیا ته راوړای وی یعنی مخکې له نهو میاشتو نو د دغو میندو شېدې د غورو، پروتینو، سوډیم کلورایدو او اوسپنې درلودونکی وی. څوچې دهغه ماشوم اړتیا پوره کړی چې له مودې مخکې زېږېدلی وی. کله چې دغه ماشومان د مور په شېدو لوی شی نو د ښې پوهې درلودونکی به وی. د مور د شېدو بله ځانګړنه د اوميگا 3 ماده وی. دغه شېدې دغه راز د دماغ اوسترګود پراختیا لپاره ښه ماده وی. Omega-3 اوميگا 3 د شېدې خورونکې ماشوم دژوند په لومړیو پړاوونو کې ځانګړی اهمیت لري څو چې دماغ اوعصبی رشتې په نورماله توګه وده وکړي. پوهانو د مور شېدې د اوميگا 3 د ډېرې ښې سرچینې په توګه پیژندلی. دبريستول پوهنتون څېړنو ثابتې کړې چې دمور شېدې د وینې په فشار باندې اوږد مهالې اغېزې لري. هغه ماشومان چې د مور له شېدو څخه یی ګټه اخستې وی د زړه په ناروغۍ لږ اخته کېږي ځکه چې د هغو نامشروع شحمي تېزابو موجودیت دمور په شېدو کې د رګونو جدار پوست ساتي. دغه راز هغه ماشومان چې د مور شېدې خوری په لږه کچه سوډیم اخلی اولږ پندېږي چې دا دویني د فشار په لږېدو کې ډیر اهمیت لري.

داکتر لیزا مارتین اوهمکاران یی د امریکا د سینسناتي روغتون کې زیات پروتیني هورمونونه د ادیپونکتین Adiponectin په نامه په شېدو کې وموندل. چې دا هورمونونه دزړه له حملو نه مخنیوی کوی. ددغو هورمونونو لږوالی په پېښوکسانو کې لیدل شوی چې دزړه په ناروغیو اخته شوی. نوځکه څرګنده شوی چې ماشومانو کې دلږپندوالی عامل همدغه هورمونونه دی. دغه راز یو بل هورمون دلپتین په نامه کشف شوی چې دشحمو په میتابولیسیم کې بنسټیز رول لري. لپتین دماغ دخبرداري لپاره غبرګون نیسی کله چې دشحمو کچه ډیره شی. دغه هورمون دمور د شېدو له لارې ماشوم ته لږدول کېږي اوهغه له بې کتې پندوالی، د دیابت له ناروغی او د زړه درګونو له ناروغی څخه ساتي.

د تل تازه خورو په هکله حقیقتونه:

یوشمېر نورې کتې هم د مور په شېدو کې شته. ماشوم دخپلې ودې په بېلابېلو پړاوونو کې بېلابېلو موادو ته اړتیا لري، اود مور شېدې تل د دغو اړتیاوو پرنسب خپل مواد بدلوی. د مور شېدې تل د خورلو لپاره چمتووی اود تودوخي مناسبه درجه لري. په دغو شېدو کې شته غور اوشکر د دماغ دپراختیا لپاره ښه زمینه برابروي اوکلسیم یی دماشوم دودې لپاره بنسټیز رول لري. سره له دې چې د شېدو په نامه یادېږي خو ددغو بې ساری خورو په جوړښت کې تر ډېره بریده اوبه ونډه لري، اودغه ټکی ډیر مهم دی ځکه چې شېدې خورونکی هم له شېدو پرته اوبو ته اړتیا لري. هغه روغتیاساتنه چې دمور په شېدو کې شته په اوبو اونورو خورو کې نه شی مراعاتیدلی.

د مور شېدې او ذکاوت:

څېړنو ښوولې چې د ذکاوت پراختیا په هغو ماشومانو کې چې د مور له شېدونه کټه اخلی له نوروماشومانو نه ډیره وی . جیمز اندرسن دکتوکي له پوهنتون څخه دا تجربه وکړه چې د مور د شېدو خورونکو د ذکاوت ضریب IQ دهغو ماشومانو څخه چې پودری شېدې خوری ۵ نمرې زیات دی . تجربې ښوولې چه دغه اغېزې په هغو ماشومانو کې شته چې لږترلږه شپږ میاشتې یې د مور شېدې رودلې وی . او هغو کسانو چې له اتو اونيو لږ د مور شېدې رودلې دهغوی په ذکاوت کې کوم ځانګړی بدلون نه لیدل کېږي .

آیا د مور شېدې له سرطان سره مقابله کولای شی؟

د هغو څېړنو په پایله کې چې ترسره شوی دا ثابت شوي چې د مور شېدې ماشوم له سرطان څخه ژغوری . پروفیسر لوند کاترینا سونبورګ دسویډن له پوهنتون نه د مور په شېدو کې یوه معجزه لرونکې اغېزه ومونده . د مور په شېدو کې یو پروتین شته چې سرطاني حجرې وژنی ، په داسې حال کې چې نارملو حجرو ته کوم ضرر نه رسوی . ددې پروتین داغېزې په میکانیزم تراوسه څوک نه دی پوه شوی .

پوهانود نوې زېږېدلی ماشوم کولمې چې د مور شېدې یې رودلې تر مطالعې لاندې ونیولې . په دې پوه شول چې د مور شېدې دپنوموکوک میکروب چې په ماشوم کې دسېنې دناروغی لامل ګرځي له مېنځه وړی . برسېره پردې هغه ماشومان چې د مور له شېدو نه کټه اخلی ډیر لږ داورېدو په ستونزو اوسېني په اتاناتو اخته کېږي . د مور شېدې ماشوم دسرطان په وړاندې حمایه کوی او پوهان دی ته هم متوجه شول هغه ماشومان چې له پودری شېدونه کټه پورته کوی نهه ځلې ډېر له نورو نه دسرطان په ناروغی اخته کېږي . د مور په شېدو کې پروتین په دقیقه توګه سرطاني حجره مومی او هغه له مېنځه وړی . دغه پروتین د Alpha-Lac یا Alphalactalbumin په نامه یادېږي . الفالک دداسې پروتینو له لارې تولیدېږي چې په شېدو کې د قند لکتوز په جوړیدو کې مرسته کوی .

دا د الله (ج) یوه لورېنه ده :

دمورد شېدو دکتو یوه بل اړخ دادی چې ماشوم باید له هغه نه دوه کاله کټه واخلي . دغه معلومات چې په دا وروستیو وختو کې پوهان پرې پوه شوی څوارلس پېړۍ مخکې قرآن تبلیغ کړی .

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِئَ الرِّضَاعَةَ

مېنډې باید ماشومانوته پوره دوه کاله شېدې ورکړي که غواړي چې د شېدې ورکولو وخت بشپړکړي (البقره ۲۳۳).

مورکله هم د شېدو جوړولو لپاره هود نه کوی اونه هم په شېدو کې د موجودومغذی موادو دجوړیدو لپاره هود کولای شی چې ماشوم ته ډېر اړین دی .. الله (ج) دهرچا په اړتیا پوهېږي اوله خپل رحمت نه یې برخمن کوی اود مور شېدې هم دماشوم د اړتیا مطابق په مور کې پیداکوی .

دګوتې د نښې له مخې پیژندنه

په قرآن کې راغلی چې الله (ج) انسانان له مړېني وروسته بیا ژوندی کوی او ټینګار شوی چې ګوتې به یې بیا تنظیم کړي .

بَلْ قَدَرِينَا عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُمْ

هوګي مور کولای شو چې دګوتو سرونه په منظم ډول جوړکړو (القیامه ۴).

دګوتو پرسرونو دغه ټینګارډیر مهم دی ځکه چې دهرشخص دګوتی دسر نښې اوتفصیلات ځانګړی وی . ان دوه ګونی چې DNA یې یوله بل سره مشابه وی خو دګوتې نښې یې یوله بله سره توپیر لری .

دګوتې نښه چې مخکې له زېږېدلو بشپړېږي اوپه ټول ژوند کې له بدلون پرته پاتې کېږي له همدې کبله دکسانو دھویت پیژندنې مهم مدرک ګنل کېږي . اوپه هغه کې هېڅ ډول تېروتنه نه کېږي . دګوتې دنښې اهمیت دنولسمې پېړۍ په پای کې وموندل شو په داسې حال کې چې قرآن ډیر مخکې زمور پام هغه ته راګرځولی ؤ .

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

کله چې داسې وخت راشي چې غوږونه ، سترګې او پوستکي يې پرهغه څه چې کړي يې دی شهادت ورکړي (فصلت ۲۰).

د انگبڼو موجي

وَأَوْحِي رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
أَنِ اتَّخِذِي مِنَ اللَّبَالِ مَبِيتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ
مِمَّ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا
شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ

اوستا رب دشاتو بنځبڼه موجي. ته وحی وکړه چې په لوړو غرونوونو کې کورونه جوړکړي له ټولو میووونه وخورې اودالله (ج) پرلار روان شی . دهغوی له مېنځه به دڅښولو دېلابېلو رنگو درلودونکي توکي راووی چې په هغو کې به د انسانانو لپاره شفا وی اوپه هغو کې د هغو لپاره هم نښې شته چې فکرکوي . (النحل ۶۹-۶۸).

دشاتو دموجيو په ټولنه کې دهریوه دنده ځانګړې ده . نارینه موجي . دملکې دالقاح پرته بل کارنه کوي . اوبنځبڼه موجي . ټول کارونه لکه دکوراود انگبڼو دکندوجورول پاکونه ، دخورو دتوکو راټولول ، دانگبڼو جورول اونورې چارې په غاړه لري . دغه موجي . سره له دې چې بنځي دی خو زېږول نه کوي یعنې دتخمې دپخېدو ظرفیت نه لري اویواځي یوه یې دانوان لري چې هغه ملکه ده .

د "نحل" کلمه یا دشاتو موجي. په دې آیت کې ورته دبنځبڼه موجي. خطاب شوی ځکه د"ان تخذي" فعل مؤنثي صیغې لپاره کارول شوی بیا نو قرآن داروښانه کوي چې دشاتو جورونکي بنځبڼه موجي دی .
ددغې موضوع وضاحت په داسې حال کې چې دپوهې کچه ډېره ټیټه په خپله دقرآن یوه معجزه ده .

د انگبڼو معجزه

بیا هم پورته یادوشویو آیتونو ته پام اړوو (شات دانسانانو لپاره شفا ده) په نۍ ساینس کې دانگبڼو دخواصو مطالعې یوه نوې علمی شعبه پرانستې ده .
دشاتو یو شمېرځانګړنې یاددو:

داچې کاربوهایدرونه یا په شاتو کې موجود قند سره له دې چې دتېزابو ډېره کچه لري په آسانی سره کلوکوز ته اوريدلای شی ، خو په ډیرو حساسو معدو کې هم په آسانی سره هضمېدلای شی .
شات دپښتورګو او کولمو دندې ښې کولای شی .

کله چې شات له شېدو او اوبو سره وخورل شی د دوو دقیقو په ترڅ کې یعنی په ډېرې چټکۍ سره دویني بهیر ته نڅوځي . دشاتو قند ددماغ دندې ښې کوي ، اوشات دکلوکوز اوقندونو ښه طبیعي فرکتوزشمېرل کېږي . نوې څېړنې جوتوی چې دغه ماده دستر یا دله مېنځه وړلو اودسپورتي ځواکمنۍ لپاره ښه مخلوط دی .

شات دویني دجوړیدولپاره ښه غذایی مواد برابروی ، برسېره پردې دویني په تصفیه کې هم مرسته کوي . اودویني پردوران یې مثبتې اغېزې جوتې شوی . درګونو دکلکوالی مخنیوی کوي . شات دمکروبوونو دوژلو ځانګړتیا لري اودلیل یې هم دادی چې شات ډیر قند لري اودغه قند دهغو اوبو دله مېنځه تلو لامل دی چې دمکروبوونو وده مساعدوی ، دشاتو تیزابیت اودناپتروجنو نه درلودل چې دمکروبوونو دتکثر لپاره مهم عنصر دی دهغو بله ځانګړنه ده . په شاتو کې دهایدروجن پراکساید شتون هم دمکروبوونو له تکثر نه مخنیوی کوي .

انتی اوکسیدانت Antioxidan مواد دروغ ژوندانه لپاره ډیر اړین دی . هغه زیان لرونکی مواد چې د حجرو په میتابولیزم کې شته له مېنځه وړی . انتی اکسیدانتونه دخوسا خوړو له تخریبی اغېزې نه مخنیوی کوی اوله مزمنوناروغونه هم مخنیوی کوی .
شات د بی او سی له ویتامینونو برسېره مگنیزیم ، کلسیم ، سوډیم ، کلورین ، سلفر ، اوسپنه ، فاسفورس، آیودین او جست هم په ډیره کچه لری .

په شاتو کې د تېونو شفا بخښونکې اغېزې:

کله چې په تېونو باندې شات کېښودل شی ، د هوا لېږدېل خان ته راکاږی دجوړیدو بهیر چټکوی ، ځکه چې شات دپوستکې دمخ دحجروکتکر تحریکوی چې دتپ دپوش لامل گرځی اوان چې په سترو تېونو کې هم کتور ثابت شوی .

– شات دانساجو بیا وده چې دروغتیا لپاره اړینه ده خوځوی

– شات د التهاب ضد ځانګړتیا لری یعنی چې د تپ دشاوخوا پرسوب کموی ، د وینی بهیر یی سموی

– اورغونه چټکوی .

– شات دتپ په ځای کې پرانساجو نه نښلی ، له همدې کبله دپانسما دبدلېدوپه وخت کې ناروغ

– درد نه احساسوی اونوی انساج جوړېری اویا نه تخریبېری .

– شات دتپ له منتن یا میکروبی کیدونه نه مخنیوی کوی . او تپ په ریم کې له شته مکروبونو نه ژر

– پاکوی . ان پر هغو مکروبونو چې دانتی بیوتیک په وړاندې یی مقاومت موندلی وی هم اغېزه کوی .

– ډاکتر پیتر مولن دنیزویلانډ دپوهنتون دبیوشیمی پوهاند وایی: تجربو ښودلې چې شات دسپینوزرو

– دمرکباتو نه چې دسوزیدو په درملنه کې کتور وی هم اغیزمن وی .

– نووینو چې شات داسې کتورې ځانګړنې لری چې له شک پرته ویلای شو ډېرې عجیبې دی اودالله دصنعت داعجاز یوه بېلګه ده .

کجوره (خرما) اوګټې بې

دقران آیتونو کجوره دجنت له بڼونونه یوه ډالی کېلې . کله چې دغه میوه مطالعه شوه په هغه کې ډیرې مهمې ځانګړنې وموندل شوی اوهره ورځ یی نوې ځانګړنې موندل کېږی . له کجورو نه هم دخورو اوهم ددرملو په ځای ګټه اخستل کېږی .

(مریمه) دماشوم راورلو د درد له زوره دکجورې دونې لاندې ولاړه وه اوویی ویل کشکې مخکې له دې نه مړه شوې وای اوپوره هېره شوې وای . دهغې دپښو لاندې غږ وشو چې مه غمجنه کېږه چې الله ستا له پښو لاندې داوبو یوه چپنه روانه کړې . اود ونې بناخ دخان لورته وځنډه چې تاته تازه کجورې راتوې شی . (مریم 23 – 25).

په دې توګه الله مریمې ته توصیه وکړه څوچې کجورې وخورى ، ننی پوهې داښایته کړې چې کجوره د امیندوارو میندو لپاره بڼه خواره دی دغه راز دمېندو لپاره وروسته له ماشوم راورلو هم بڼه

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جَنَعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّسِيًّا ﴿٢٤﴾

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٥﴾

وَهُزِي إِلَيْكَ بِجَنَعِ النَّخْلَةِ سَقَطَ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

خواړه گڼل کېږي . مريمې ته دا هدايت وشو څو چې ماشوم راوړنه ورته آسانه شي . کجوره دشکر ډيره کچه لري (له شپېتو تر پنځه شپېتو په سلوکي) د امېندوار بنځو لپاره ددې خوروتوصيه ددوی به وجود کې دډېری انرژي دجوړيدو اودمور دشبډو دهورمونونو دتحريك لپاره شوي .

کجورې دهغو مېندولپاره چې دناروغې اووېني بهيدو له کبله کمزورې شوي وي ډيره انرژي جوړوي .

په کجوره کې دډېرو ډولونو بنسټيز دخورو توکي شته ، پوهان په دې باوردي چې يو انسان کولای شي يواځې داوبو اوکجورو په خورلو سره کلونه ژوند وکړي . داوسنی دخورو يو پوه وايي چې دروغی ديوې کجورې خورل اوديوې پيالې اوبوځښل دشخص ټوله غذاي اړتيا پوره کوي .

Oxytocin ماده چې په کجورو کې شته په طبابت کې ددرملوپه توگه دماشوم راوړلو دبهير دچټکتيا لپاره کارول کېږي . برسېره پردې دغه ماده دمورشېدې هم ډيروی . اوکسی توسين داسې يو هورمون دی چې دنخاميه په نامه ددماغ له منځنۍ برخې څخه افرازېږي . دغه ماده دمور په رحم کې دتقلصونو دجوړيدو لامل گرځي چې ماشوم دزېږېدو په وخت کې دباندې لورته خوځوي . په کجورو کې ددغې مادې شتون په يواځې توگه دقرآن اعجاز اوددغې مادې ارزښت څرگندوي . برسېره پردې په کجورو کې دشکر شته والی کلوکوز نه دی بلکې فرکتوز دی ، له همدې کبله دهغو ناروغانو په وينه کې چې شکر شته په چټکۍ سره هغه نه اوچتوي .

کجوره د ډيرو ویتامينونو ، منرالونو ، غوړو ، پروټينو ، دنه جذبېدونکو قندو اوفايبرودرلودونکې ده . سوډيم ، پتاشيم ، کلسيم ، مگنيزم ، اوسپنه ، سلفر ، فاسفورس ، کلورين ، د A او B ویتامينونه په کجوروکې شته .

کجوره دوينې جوړيدل په عضويت کې زياتوی دحمل په دوران کې له زړه بدوالی مخنيوی کوي . دوجود له ودې سره مرسته کوي ، دسترگود ليدلو ځواک اواعصاب ځواکمنه کوي .

کجوره يواځېني ميوه ده چې پروټين لري ، غوښه هم يوه بشپړه غذا ده خو دغوښې زيات خورل دحمل په بهير کې دمسموميدو اويا زهرجنېدو لامل گرځي .

دکجورپه اړوند دا ټولې خبرې چې په دې وروستيو کې موندل شوي دانسان په وړاندې دالله (ج) حکمت اومهرباني څرگندوي .

اینځر یوه فوق العاده مېوه

وَاللَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ

قسم په اینځر اوزیتون (التین 1)

په دغو ددو میوو قسم دهغوی دخورلو ارزښت ښکاروی. اینځر ترنورو میوو او سبو ډیر فایبر لری. یو دانه وچ اینځر دیوتن دفايبرو ورځنی اړتیا شل په سلو کې بشپړوی. څېړنو ښودلې چې فایبر دهضم لپاره ډیره مرسته کوی. اوهم له یو شمېر سرطانونو څخه مخنیوی کوی. فایبرونه دوه ډوله دی یو په اوبو کې کډ اونورې ناکډ. په اوبو کې کډ فایبر دکولموله له لاری دفضله موادو له دفعی سره مرسته کوی اوناکډشوی فایبر غټی کولمې دسرطان د ناروغی په وړاندې وقایه کوی. برسېره پردې فایبر لرونکی خواړه دویني کلسترول ټیټوی اوپه پایله کې دزړه دحملو خطر کموی اوهمدارنګه په وینه کې دقند دیوځلی لوریدو مخنیوی هم کوی.

په اینځرو کې دغه دواړه ډوله فایبر شته. دامریکا دکلفرنیا داینځرومشورتی بورډ په دې اند دی چې چې اینځر له نورو میوو نه ډیر انټی اوکسیدانتونه Anti-oxidant لری. انټی اوکسیدانتونه مور ډډیرو ناروغیو په وړاندې وقایه کوی هغه زیان لرونکی مواد چې زموږ په بدن دکیماوی تعاملاتو له لاری جوړیږی هغه خنثی کوی اودحجرو دتخریب مخنیوی کوی. دسکرانتول پوهنتون په ډیره کچه فینول Phenol چې یو انټی اوکسیدانت دی په اینځرو کې تثبیت کړی. فینول دغه راز دجراثیمو په وژنه کې هم پکار پری.

په نیو جرسی کې درونکر پوهنتون څرګنده کړې چې داومیکا ۳ او اومپکاه ۶ اوفیتوسترول په وچو اینځرو کې شته. دغه هم دکلسترول کچه راتیټوی. دکالیفرنیا داینځرومشورتی بورډ دغه دطبیعت یوه مکمله میوه بولی اووایی چې ددغې میوې روغتیا یی اوغذایی ارزښت ډیر زیات دی. ځکه اینځر غور، سوډیم اوکلسترول نه لری اودډیرو فایبرو درلودونکی دی اوله نورو میوونه په ډیره کچه مترالونه لری. څلویښت ګرامه اینځر دوجود شمېر په سلو کې دکلسیمو، پوتاشیمو او اوسپني اړتیا پوره کوی. اینځر دناروغانو لپاره دانرژي یوه ښه منبع ده په دی میوه کې شکر له نورمیوو ډیر دی، اینځر دکمزوري ټپي، توخی اوسالندی ددرملنې لپاره هم پکار پری. داينځرو دغه ټولې ګټې دالله (ج) یوه مهرباني ده چې داوسنی ټکنالوژي په مت څرګنده شوې په داسې حال کې چې قرآن دهغه اهمیت په سل کونو کاله وړاندې بیان کړی.

کب دخورو یوه ښه منبع

أَجَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَّعَا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ

ستاسو لپاره دسیند ښکار او دهغه طعام حلال وګرځول شوڅو چې تاسو اومسافران له هغو نه ګټه واخلي (المائده 96).

کارپوهان توصیه کوی چې کب دزړه دفعالیت لپاره اودزړه دناروغیو دمخنیوی لپاره ښه دی. چې. دکب ارزښت په دې کې دی چې هم دانسان دبدن لپاره دارینو غذایی موادو درلودونکی دی اوهم دناروغیو خطر کموی دېلکې په توګه اومیکاه ۳ چې په کب کې شته دزړه دناروغیو مخنیوی کوی اودمعافیت سیستم تقویه کوی.

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لَكُمْ لِيَكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا

اوهغه دی چې سیند یی ستاسو لپاره مسخر کړ څو چې دکبانو له تازه غوښې نه ګټه واخلي (النحل 14).

دغه راز دکهف دسورې له ۶۰ نه تر ۶۳ آیتونه هم په اوږدوسفرانو کې زموږپام دکب دغوښې خورولو ته راګرځوی. کله چې موسی (ع) له خپل همسفر سره کب دخپلو خورو لپاره له ځان سره اخستی ؤ، نو الله پاک دکب دخورو ارزښت مور ته څرګندوی. کله چې دکب غذایی خواص مطالعه کړو ډیر عجیب حقیقتونه رانه څرګند پری کب چې یو الهی عطیه ده یوه بشپړه غذا ده دپروټینو اویتامین دی اولږو میکرونوترینټونو (Micro-nutrients) څخه چې دژوندانه دپهیر لپاره اړین وی برخمن دی. دمترالونو موجودیت لکه فاسفورس، سلفراوانادیم دچټکې ودې اورغیدو لامل ګرځی. دماهی غوښه غاښونه او اوری ساتی اووینتانو ته ځواک وربښی اودمیکروبیونو پوراندې مبارزه کوی. دویني کلسترول تنظیموی اود زړه ناروغیو څخه مخنیوی کوی. عضویت په دې توانوی څو چې نشایسته اوواژه تجزیه کړی اولورې انرژي مواد ترې جوړوی. دکب غوښه دماغې دندې ښې کوی اوهدوکې ځواکمنوی.

یوه خبره له پخواشته چې وایی: کب ددماغ لپاره کتور دی اودا دکب په غورو کې داومیکاه ۳ شتون له کبله دی . د امریکې روغتیايي ټولني څېړنې جوتوی چې د زړه حملې په هغو بنځو کې چې په اونی کې یو ځل دکب غوښه خوری یو پردرې لروى . اومهم عامل یی همغه اومیکاه ۳ دی چې کلسترول اوتراى کلبسراید تنظیموی اوهم په رگونو کې دوینى له ټینکیدو څخه مخنیوی کوی . په وریدونو کې دویني دبهیر چټکتیا ۶۰ کیلومتره پر ساعت ده اودغه چټکتیا هغه وخت نارمل وی چې غلظت ، لزوجیت اودویني کچه هم نورمالوی . اومیکا ۳ دهیمو کلویینو په جوړیدو کې چې ټول بدن ته داکیسجن دلېرد دنده په غاړه لری هم مهم رول لری . دغه راز اومیکا ۳ دموریه رحم کې دماشوم ودې ته په تیره بیا دهغه اعصابو اودماغ ته ډیر کتور دی . ثابته شوې چې اومیکا ۳ د مفصلونو د پړسوب مخنیوی هم کوی . دغه راز دعصبي او عقلي ناروغیو ، ځېگان ، اروایي دباو ، دار ، یې خوبی لېونتوب اودالزهایمر ناروغی لپاره هم کتور کېدای شی . جاپانبان اودهغو هیوادو خلک چې ډیره دکب غوښه خوری لږ دزړه اوپوستکی په ناروغیو اخته کېږی . دکب دغوښې کټې لانورې هم موندل کېږی اوله دې نه جوتېږي چې ولې پاک قرآن دهغه خوړل ښه کېلی ، اودا الله (ج) دی چې داسې خواړه یی پیداکړی دی .

د خوځ د غوښې روغتیايي زیانونه

دمړه شوی (مردار) غوښه ، دخوځ وینه اوغوښه یی پرتاسو حرامه کړه (البقره 173).

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ

دخوځ غوښه ډیر زیانونه لری ، سره له دې چې نوي ټکنالوژي کولای شی ډیر څه سرته ورسوی خو په دې نه ده توانېدلې چې دخوځ دغوښې زیان راکم کړی . خوځ طبیعتاً " یو مردار حیوان دی . تل له خپلویايطه موادوسره لویې کوی اوهغه خوری نوله همدې کبله خوځ دنوروخارویو په پرتله په خپل بدن کې ډیرې انټی بادى کاني تولیدوی . دغه راز دودې لپاره ډیره هورمونونه دخوځ په عضویت کې جوړېږی او بیا دغه انټی بادیايې اوهورمونونه دخوځ په عضلاتو کې جوړېږی . برسېره پردې دخوځ دغوښې دکلسترول اوغورو کچه ډیره لوړه ده چې دانسان دروغتیا لپاره ډیر زیان رسوونکی وی . طب داثابته کړې چې په دخوځ په غوښه کې دهورمونونو ، انټی بادیانو اوکلسترول شتون دروغتیا لپاره ډیر زیان رسونکی دی . دهغوناوره اغېزې په امریکا او جرمنی کې چې خلک هلته ډیر دخوځ له غوښې کټه اخلی ښې پېژندل شوی . دخوځ په غوښه کې بل خطر دتریچینا Trichina دجنجې شته والی دی چې دانسان په عضلو اوزره کې ځای نیسی اودزړه ناروغی اومړینه مېنځته راولی گرځه اوس کېدلای شی دغه ډول خوځ وپېژندل شی خو یخوا ناشونی وو . دغه ټول دالله دکتاب حکمت ښوونکی دی چې دخوځ غوښه یی مسلمان ته حرامه گرځولې اودخوځ دغوښې زیانونه یواځې په شلمه پېړۍ کې دپوهې په مټ موندل شوی حال داچې قران په اوومه پېړۍ کې هغه ښوولی وو .

زیتون یوروغتیا بخښونکی نبات

زیتون داسې خواړه دی چې په قرآن کې یادشوی . نننۍ پوهې ثابته کړې چې نه یواځې یوخوندور خواړه دی بلکې دروغتیا لپاره هم یوه کتوره منبع ده .

وَالزَّيْتُونِ وَالرَّيْتُونِ

قسم په اېنځرو اوزیتونو(التین 1).

دنور دسورې په ۳۵ آیت کې دزیتون غورو ته مبارک خطاب شوی:

يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ

دزیتون له مبارکې ونې نه روښانه شوی .

د "مبارک" کلمه زیتون یو سپېڅلی اومبارک شی معرفی کوی. دزیتونو غوړی دخوړلو دډیرو ښووغوړیو څخه حسابېږی ددغو غوړو گټې دادی:

دزره اونورو رگونو لپاره یی گټې:

دزیتونو غوړی کلسټرول نه لری دغه غوړی نه یواځی چې کلسټرول نه لوړوی دهغه کنټرول هم کوی . زیتون اومیکا ۶ هم لری . څېړنو ښودلې کله چې یو څوک دورځې یواځې دوه کاجوغي دزیتونو غوړ وخورى نو په وجود کې به یی زیان رسوونکی کلسټرول کم وی اوانتی اوکسیدایټونه به ډیروی.

زیتون داومیکا ۳ اواومیکاه ۶ تناسب ساتی اودا ډیره مهمه خبره چې ددې دواړو ترمنځ انډول وساتل شی. چې له هغه پرته به دزره ، سرطان اونورې ناروغی رامینځته شی . دامریکي دزره انجمن توصیه کوی چې دزیتونو دغوړو خوړل داسې دی لکه چې په خوړو کې دغوړو کچه راټیټه کړی اودزره ناروغی هم لږې کړی.

د سرطان وقایه:

دداخلي طب څېړنو ښودلې هغه مېرمنی چې زیتون خوری لږ دسرطان په ناروغی اخته کېږی . دغه راز په زیتونو کې داسې ماده شته چې دپروستات له سرطان څخه مخنیوی کوی . داکسفور دپوهنتون څېړنو ښودلې چې زیتون دکولمو دسرطان مخنیوی هم کولای شی. زیتون دمعدې داسیدونو سره تعامل کوی اودسرطان مخنیوی په لومړی وخت کې کولای شی. دغه راز داموندل شوی چې زیتون صفرا لږوی اوددای امین اوکسیدیز انزایم ډیروی چې دا په ښه توگه دسرطانی حجرو مخنیوی کوی.

د مفصلونو دپړسوب وقایه:

هغه څوک چې دزیتونو غوړ خوری دمفصلونو دالتهاب په ناروغیو نه اخته کېږی.

د هډوکو وده:

په شحمو کې دگډو شویو ویتامینونو لکه K و E, D, A د هډوکو دودې لپاره اړین دی. دزیتونو غوړی په ډیر عمر لرونکو کسانو کې ژر جذبېږی اودهډوکې دکلسیم دضایع کیدو مخنیوی کوی نو زیتون داسکلیټ په کلکوالی هم ښه اغېزه کولای شی.

د ژړ بودا کیدو مخنیوی کوی:

داچې په زیتونو کې شته ویتامینونه دحجرو په بیا جوړیدو کې مثبت اغېزه لری نو پوستکی تازه ساتی اودزرنیت مخنیوی کوی. په زیتونو کې دډیر انټی اوکسیدانت دشته والی له کبله هم دخوړو دموادو داستقلال مخنیوی کیری اود بدن دانساجو دزرنیت مخنیوی کوی . په زیتونو کې دویتامین E دشته والی له کبله دبدن دحجرو خرابیدو مخنیوی کېږی.

د ماشومانو وده:

اومیکا 6 دماشومانو دروغتیا اوودې لپاره ډیر ښه خواړه دی . دزیتون انټی اوکسیدانتونه گټوروی په زیتونو کې دشحمی اسیدونو شته والی دحجرو غشا په جوړیدو کې مرسته کوی . دزیتون غوړی ډیر متوازن شحم چې نامشبوغ وی لکه شیدی په ځان کې لری له همدې کبله دشېډې خوړونکو لپاره ډیره ښه خواړه گڼل کېږی. دامیدواری په بهیر کې دماشوم داعصابو دودې لامل گرځی ، دامیندواره میندو لپاره یی دخوړو توصیه کېږی . که چېرې دزیتونو غوړی دغواله شیدوسره چې پیروی یی ټول شوی وی یوځای شی دمور دشېډوپه ځای ترې کنه اخستلای شو.

د وینې د فشار تنقیص:

دداخلي طب آرشیف په ۲۰۰۰ میلادی کال کې دزیتونو پردې اغېزو پوه شو اوهغه یی مطالعه کړی دی.

د بدن دننه غوړ لپاره یی گټې:

دزیتونو غوړی دگېډې دپړسوب ، ټپ اوتیزایی کیدو مخنیوی کوی . دصفره کیفیت ښه کوی ، دصفره بهر وتل آسانوی اودصفره ډېرې مخنیوی کوی . په هغه کې دموجودو کلورایدو له امله ځیکر سره مرسته کوی چې له بدن څخه زیان لرونکی مواد دفع کړی . پردماغی شریانونو هم مثبت اغېزه کوی دکلوکوز له کنټرول سره مرسته کوی اودشکرې ناروغی مخنیوی کوی. څه ډول مو چې ولیدل پوهان په خوړو کې دزیتونو دخوړو دزیاتولو توصیه کوی. زیتون باید دهر وخوړو اساسی برخه وی .

د زړه د رگونو عملیات

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ

آيا ستا سينه مو شرح نه كړه او هغه بار چې ستا شايي درنه كړې وه اوچت مونه كړ (الشرح 3-1).

دژوند د دوام لپاره وينه اړين مواد دی او وينه د زړه عضلو ته درگونو له لاری چې Coronary نومېری رسېری. درگونو د جدار د كلکيدو په صورت کې په رگونو کې دوينې دغونډيدو او ټينگېدو لامل كړخی او په پايله کې په سينه کې د درد لامل كړخی او د زړه حملی مينخته راوړی.

"الم نشرح لك صدرک" ممکنه ده چې درگونو د پاكولو د عملیاتو په ماناوی (والله اعلم). ځکه "نشرح" یعنی دغونډې یا دمشايې شيانو پرې كول یا پراخول. د زړه په عملیاتو کې هم سينه څيرې كېرې او درگونو بندښت لرې كېرې او پراخېرې څو چې وينه په آسانی سره وبهېرې. او مهمه داده چې دالشرح د سروې په تعقيب بيا دالتين سوره راغلي. دالتين په سوره کې دزيتونو په اهميت ټينگار شوی چې هغه د زړه اورگونو لپاره ډير اهميت لری.

د خوځښت ، وينځلو او څښلو روغتيايي گټې

په قرانكريم کې مودې ته پام كېرې چې ايوب (ع) ته د ناروغی په وخت کې داسې توصيه كېرې:

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ
بُصْبُ وَعَذَابٍ أَرْكَضَ بِرَجُلِكَ هَذَا مَغْسِلًا بَارِدًا وَشَرَابًا

اوياد كړه زما بنده ايوب كله چې يی درب دربارته عرض وكړ چې شيطان زه په كلک زحمت او عذاب کې اچولی يم . (هغه ته مو وويل) پښه پرځمکه ووهه دا سرې اوبه د غسل او دڅښلو لپاره دی. (ص 42-41).

الله (ع) ايوب (ع) ته د ناروغی په وخت کې توصيه كوی چې پښې ووهه چې اشاره همغه ورزش یا سپورت ته ده . د سپورت له كبله په تيره بيا دپښو د خوځښت له كبله دوينی بهير ښه كېرې او په كافي كچه اكسيجن د وجود حجراتو ته رسېری . نو شخص څواكمنېرې او آسانی سره مضره مواد له خپله ځان څخه لرې كوی. دميكروبوونو په وړاندې مقاومت زياتېری . هغه خلك چې سپورت كوی پاك او پراخ رگونه لری چې دا درگونو د بنديدو مخنيوی كوی او د زړه او نورو ناروغيو مخنيوی كوی.

منظم سپورت دشكر ، ځيكر ، دوينو دغوړو ، اسكلیتی ناروغيو او دنوروناروغيو دوقايی لپاره ډير گټوروی . په لوڅو پښو تگ لكه دبرېښنايي ټوكو (Earth line) دآرت كړښه دبرېښنا بهير چې په وجود کې دڅيره شوی وی آزادوی. دځان وينځل هم په بدن کې دڅيره شوې برېښنا دآزادولو لامل كړخی چې وروسته بيا داروايي دباو دپوستكو دناروغيو زړه تنكوالی اوتبې دله مېنځه تلو لامل كړخی. داوبو څښل دټول ځان لپاره گټور وی د بدن دنورو غړو فعاليت لكه كېده ، كولمې ، پښتورگی او پوستکی نيغه په نيغه دهغو اوبو سره اړيکه لری چې مور يی دورخی څښو. دغو غړو پوری اړونده ناروغی له ورځنی عادت نه ډير داوبو څښلو ته اړتيا لری . برسیره پردې ستومانی اوكنكس توب هم داوبو په څښلو رفع كېرې. ددغو دريو توصيو عملی كول زموږ دروغتيا لپاره ډير گټور دی . الله (ع) فرمايی:

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّسْقِطًا وَمِنْهُ نَحْيِ الْأَشْجَارَ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّسْقِطًا وَمِنْهُ نَحْيِ الْأَشْجَارَ

هغه څه مو چې په قرآن کې راولېرل هغه رحمت اوشفا ده لپاره دمؤمنانو (الاسراء 83).

مکروسکوپیک ژوند

هغه څه یی پیدا کړل چې نه پوهېری (النحل 8).

وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

پاک دی هغه چې هرڅه یې جفت پیدا کړل ، څه نبات ، انسان اوڅه هغه څه چې نه پوهېږي (یس 36).

دغه آیتونه هغو ژوو ته اشاره کوي چې خلکو دقران دنزول په وخت کې نه پېژاندل . کله چې میکروسکوپ جوړ شو انسانان دډیرو ورو موجوداتو په لیدو بریالی شول چې مخکې یې هغه نه پېژندل . په داسې حال کې چې الله (ج) په سلگونو کاله مخکې دهغوی پام ورته راگرځولی وو .
دمیکروسکوپیکو ژوو شمېره شل ځلې دهغو ژوو څخه زیاته ده چې د ځمکې پرمخ شته . داعبارت دی له باکتریاگانو ، ویروسونو ، الجی اوفنجی ، پرازیتونو ، ریکتسیا ، اکارینا اونوروڅخه . ددغو موجودیت نه یواځې داچې دناروغیو لامل گرځي بلکې دژوندانه دتوازن دساتنې لپاره هم ارزښتاک وي . لکه فنجی کان چې له خاورونه دمنرالودلېږد په برخه کې دنباتاتو په رېښه کې مهمه دنده لري . زموږ په ژبه کې موجودې باکتریاوې په غوښه اونورو سبوکې دزهرجنو موادو مخنیوی کوي . ځینې باکتریاوې اوفنجی دفتو سنتېز په عملیه کې چې دځمکې دژوند لپاره اړین وي مرسته کوي . ځینې اکاریناوې عضوی مواد تجزیه کوي دنباتاتو لپاره یې په غذایی موادو بدلوي . اوپه دې ټولو خبرو موږ اوس اوس پوه شوی یو حال داچې قرآن کریم په سلگونه کاله مخکې هغو ته اشاره کړې ده .

د حیواناتو(ژوو) ټولني

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ

په ځمکه کې نشته هېڅ یو خوځېدونکی اونه هم الوتونکی چې والوزی په وزنومکر لکه ستاسو د ټولنو په شان (الانعام 38).

د حیوان پېژندنې دنوې پوهې په رنکې پوهېږو چې ټول څاروی اوالوتونکی په ټولنو کې ژوند کوي . ډیرو مطالعو ښودلي چې دحیواناتو په مېنځ کې ځانګړی نظام شتون لري . لکه دشاتو موچې چې دهغو ټولنیز ژوند پوهان حیران کړی دی ، خپله خاله داسې دونو په سوریو اونورو ځایو کې پټوی چې ډیره ځانګړې بڼه لري . دمچيو ټولنه له ملکې څو سوه نارینه مچيو اوله څوسوه نه تر اتيا زره کارکوونکو پورې جوړه شوی وي . دملکې دنده هکې اچونه اودداسې مواد افراز وي چې دټولني یووالی ساتي . دنارینه وو دنده یواځې دملکې القاح کول وي نورکارونه لکه دکورجوړول ، دکنډو جوړول ، ځای پاکونه ، دخورو ټولونه ، له ځالي دفاع اونور دکارکونکودنده وي .
مېریان هم دمنظمو ټولنو درلودنکی وي : لکه ټکنالوزی ، حشر یا کډکار ، پوځی ستراتیژی ، پرمختللی ارتباطی اړیکې یا کمونېکیشن Communication ، دمراتبو سلسله ، مقررات او پلان جوړونه . مېریان په ټولنه یا Colony کې ژوند کوي اودانسانانو په څېر مشابه مدنیت لري .
مېریان خواره مومی ، توبه کوی یې دماشومانو ساتنه کوي ، اوددښمن په وړاندې جګړه کوي . ددوی ځینې ټولني کالی کنډی ، کرنه کوی داریکو ډیره ځواکمنه شبکه لري . دمېریانو ټولنیز نظام د نورو ژوو په پرتله ډیر اوچت دی . دالوتونکو ټولني هم دخطر په وخت کې ګډ عمل سرته رسوي . کله چې یوه ډله الوتونکی ځنګله ته ننوځي هلته کوچنی الوتونکی یو ډول غږ کوي چې دسيمي نورو الوتونکی پرې خبرېږي .
دالوتونکو ډله ییزه الوتنه هم ددوی دامن لپاره وي ، لکه یوه ډله الوتونکی چې په خپاره ډول الوځي دباډ په لیدو سره یوبل ته نږدې کېږي . شېدې لرونکی هم دخطر دلیدو په وخت کې په ډله ییزه توګه په داسې حال کې چې خپل کوچنی یې په مینځ کې ساتلی وي تګ کوي . دولقین هم له دښمن نه دټېښتې په وخت ډله ییز عمل کوي .
دڅارویو اوالوتونکو بېشمېره بېلګې شته چې لاهم پېژندل شوی نه دی . اودغه موضوع کانې وروسته له ډېرو څېړنو څرګندې شوی خو بیا هم ویني چې قرآن عظیم الشان هغه ډېر پخوا بیان کړی .

له حیات نه تقلید: د طرحو لپاره د ژوو له جوړښت نه الهام اخستل

وَلَنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ

اوستاسو لپاره په اهلی حیواناتو کې عبرت دی (النمل 66 و المؤمنون 21).

پوهان مخکې له دې چې څه شی جوړکړي په نړۍ کې شتو موجوداتو ته کوری دهغوی ځانگړنې څېړي اوله هغو څخه په تقلید خپل دنظرورشیمان جوړوي اوله دې لاری خپله ټکنالوژی دبشردجوړې لپاره کاروي. په پورتنۍ آیت کې دعبرت کلمه دزده کړې ، پند مشورې اهمیت اونمونې په مانا ده . بیو متریک هغه اصطلاح ده چې له طبیعت نه دتقلید پربنسټ جوړه شوې . پوهان اړتیا لری چې د Robot بامصنوعی خوځیدونکی دجوړیدو لپاره له طبیعی جوړښت نه تقلید وکړي .

جنین بیوس په مونتانا کې دلومړی ځل لپاره دبیو متریک نظریې په هکله څېړي وکړې اوبیا نورو پوهانو هغه ته پراختیا ورکړه .

له طبیعی حیات نه تقلید دبیو متری په نامه یادېږي . پوهانو په چټکۍ سره دغې پوهې ته وده ورکړې اوپه دې توگه یی دیر ښه شیان جوړکړي دی . دحیات دتقلید په هکله یوه ورځپاڼه داسې لیکي : له طبیعت نه په تقلید سره مور کولای شو له هغه څه نه چې لرو یی هم پاییدونکی ټکنالوژی جوړه کړو . جنین بیوس لاندې بېلگې یادوی:

مچ خوړونکی مرغه دمکسیکو خلیج ددرې گرامو محروقاتو په مصرف وهی .
بمبیرک څرخ لرونکی ملخ له ډیرې ښې څرخې الوتکې نه هم خپل عملیات په ښه توگه ترسره کوی .

– دیرینې (موریانه) دتودوخې اوهوایی تهوایی سیستم دانسانانو له لوری دجوړو شوو وسیلو څخه

– دیر ښه اودانرزی په لږ مصرف کارکوی .

– دآسمان ځکالی (خفاش) ترانسمیتر له ډیرو ځواکمنو رادارونو نه هم ښه کارکوی .

– جلبک یا درناچینجی له بېلابېلو کیمیاوی موادوسره یوځای کېږي څو چې ځان روښانه کړي .

– دشمال سمندر کبان اوچونگینې په ژمې کې کنکل کېږي اوپه دویې کې بیا فعالېږي اوخپل

عضویت له سرو نه ساتي .

– څرتمی یا بوقلمون (فیل مرغ) اوبو ډول کب دخان رنگ محیط سره برابروی .

– دشاتو موجې ، شمشتی یا کیشو ، اوالوتونکی پرته له دې چې ځان سره نقشه ولری خپله لاره مومی .

– نهنگان اوپنگوینونه پرته له دې چې ځان سره داکسیجن ماسک ولری داوبو لاندې تک کوی .

مور یو څو حیرانوونکی طبیعی بېلگې یادې کړی دا هغه بېلگې دی چې دټکنالوژی یکې طرحو لپاره الهام بښونکې وی . اوزموږ دپوهې دودې اولوریدو لامل گرځی .

ټول څاروی داسې ځانگړنې لری چې انسان په تعجب کې اچوی ځینې داسې وی چې په آسانی سره په اوبو کې تک کوی ، ځینې نورداسې حواس لری چې زموږ لپاره دباور وړنه دی . په دې ټولو ځانگړنو په دې وروستیو کې پوهان پوه شوی . دکمپیوتر ، انجینری ، برېښنا ، الکترونیک ، ریاضی ، فزیک ، کیمیاود بیالوژی ځانگړې پوهان سره یوځای شوی څو چې دیو ژوندی بېلگې نه تقلید وکړي .

دهغه څه په هکله چې ورځ په ورځ دژوو په هکله کشفېږي پوهان حیران شوی دی اوغواړی له هغو الهام واخلي او دبشر دخدمت لپاره نوې ټکنالوژی جوړه کړي . دې ته په پام سره چې کارول شوی تخنیکونه په ژوو کې ډیربشپړدی په راتلونکې کې به وگوری څو په لږې انرژۍ اوکارسره نورې پرمختللي ټکنالوژی هم رامېنځته شی .

جنین بیوس وایی: "دطبیعت په څېر عمل کول مور په دې توانوی چې دکرنې په تکلاره دناروغیو ددرملنې ، دانرزی دمصرف دمعلوماتو دساتلو اوسوداکری په چاروکې نورې پرمختیاوې ترلاسه کړو ."

په نولسمه پېړۍ کې دهنر ، ښایست او انځورتقلید له طبیعت څخه کیدو څو نورې ځانگړنې یی په شلمه پېړۍ کې څرگندې شوې پوهان اوس له ژوو نه زده کړه کوی څو قرآن څوارلس پېړۍ مخکې ویلی .

د ملخانو ډلې

له کبرونو لکه دخورو وروملخانو په څېر بهر راوځي (القمر 7).

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّكُمْ جُرَادٌ مُّسْتَشْرِبُوْنَ

په دې آیت کې فرمایي چې په قیامت کې خلک داسې سرونه له کبرونو راوباسی لکه ملخان چې سرونه رواباسی اوخوړېږي .

دملخانو په هکله د ډبرو کوچنیو کمزوله لارې ډیر معلومات په شلمه پېړۍ کې ترلاسه شول. دملخانو یوه ډله دېشمبره ملخانو نه جوړه وی چې دوربڅې دتوتې په څېر بنسټکارۍ اوڅوکیلومتره سور او اوږدوالی لری. دډبلکې په ډول ددښتو دملخانو خپل یوزرودوه سوه کیلومتره مربع پراخوالی لری اوله ۵۰ نه تر ۹۰ میلیارده ملخان په هرڅبل کې وی. بل مهم ټکی دادی چې ملخان دښکو لاندې هکې اچوی اولارواکان یې هلته وده کوی. ښځېنه ملخ له لس ترپنځلسو سانتي مترو پوری ځمکه کینی اودپنځه نوی نه تر یوسلواتوپنځوسو پورې هکې په هغه کې اچوی. ښځېنه ملخان درې ځلې په خپل ټول ژوند کې هکې اچوی. دځمکې دتودوخې په پام کې نیولو سره لاروا له لسو نه ترپنځه شپیتورڅو پوری پخېری اوبیا وروسته ټول یوځای له ځمکې سر راپورته کوی. چې هر متر مربع زر ملخه لری. اوداچې دملخانو یوخیل ډیره ځای نیسی نو له دې کبله یې دهکې اچولو ساحه هم ډیره پراخه وی. اوبه یوه وار دومره ملخان له ځمکې سر راپورته کوی اوبه هواکې خورپېری چې عجیب بنسټکارۍ او دا پېښه مشابه له همغې پېښې سره ده چې دقیامت په ورځ انسانان له کبرونو سر راپورته کړی. دملخانو په هکله دغه څېړنې یوځای دنوې ټکنالوژۍ په مټ ترسره شوی اودامربکې دخلائی څېړنو مرکز ناسا هم په دې اړوند ډیرې څېړنې کړې خو قران ۱۴ پېړۍ مخکې دابېلکه یاد ه کړې. آیا دا په خپله دقران یوه معجزه نه ده؟

د مېرینانو د اړیکو سیستم

قران فرمایي کله چې حضرت سلیمان (ع) له خپل لښکر سره له یوځای نه تېریده مېرینانو یو له بل سره خبرې کولې اوحضرت سلیمان په هغه پوه شو: کله چې د مېرینانو سمې ته ورسېدل یو مېرۍ وویل: ای مېرینانو ټول کورونو ته ولاړشی داسې نه چې سلیمان اولښکری یې په ناپوهی سره تاسو ترپښولاندې کړی. (النمل 18).

حَتَّىٰ إِذَا تَوَّأَوْا عَلَىٰ وَرَائِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمَلَةٌ يَكْتُمُهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا
مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُمْ وَلَا يَشْعُرُونَ

دمېرۍ اوسنی څېړنې داجوتوی چې دغه ژوی ډیر منظم ټولنیز ژوند لری اویوه ډیره مغلقه داریکو شبکه لری. دډبلکې په توگه ملی جغرافیه داسې رپوت ورکوی: " یو مېرۍ په خپل غټ سر کې بېلابېل حواس لری چې بصری اوسمعی انکېزې اخلی اودمېرۍ ټولې ټولنې ته چې په هغه کې په میلیونونو مېرینان شته هغه لېږدوی. چې داټول ښځېنه مېرینان دی ". دمېرۍ دماغ نیم میلیون عصبي حجری لری ، دمېرۍ سترگې مرکبې دی ، دمېرۍ ښاخ یا آنتن ډیزې ، دکوتو دسر اودلامسې دحس پراخې کارکوی ، دخولې لاندی وتلې برخه خوند حس کوی ، ویښتان هم کله چې ورسره تماس ونيول شی له ځانه غبرگون ښی.

مېرینان دخپلو اړیکو لپاره بېلابېلې لارې لری دوی خپل غری تل کاروی : لکه دخورو موندلو ، دښکارموندلو ، دکورجورولو اوډله ییزو جگړو لپاره . ددوی په دوونه تر دریو ملی مترو پورې جسامت کې پنځه سوه زره عصبي حجری شته چې دحېرانوونکې داریکو دسیستم لارښوونه کوی. غبرگون دهغوی په اړیکو کې بېلابېلې څانگې لري: آلامونه یا خبرداری ، په کارتوظیفول ، ساتنه ، دلارو اودمقعد په مېنځ کې راکړه ورکړه ، ټولنیز کار ، پېژندنه ، دموقف ټاکل اونور. مېرینان چې دخپلې ټولنې له دغو غبرگونونو سره ځان تنظیموی په خپل مېنځ کې دخبرونو په راکړې ورکړی سره گډ ژوند کوی. دمعلوماتو دراکړې ورکړی لپاره کله هم داسې دقیقې اړیکې کاروی چې انسان یې په خبرو کولو نشی کولای . لکه دتولید و لپاره ، گډولو لپاره ، پاکولو اوددفاع لپاره. دمېرینانو اړیکې دکېماوی موادو له لاری تامینېری ، دغه نیمه کېماوی مواد دفرومون په نامه یادېری چې دافرازشوو غډو اوداوریډو اوبوی کولو دحس له لاری اخستل کېری. اودا دمېرینانو دژوند دتنظیم په برخه کې ډیر مهم رول لری ، کله چې یو مېرۍ یو فرومون افراز کړی بل مېرۍ هغه دپوږې اوخولې له لاری اخلی اودهغه مطابق غبرگون څرگندوی. دفرومون ډول داچې څه ډول پیغام استوی توپیر لری. دغه راز دفرومون چټکوالی دپیغام په مهم والی پورې اړه پیداکوی . له دې نه بنسټکارې چې مېرۍ باید دکیمیا دپوهې په اړوند کره معلومات ولری څوچې یو دبل په منظورپوه شی اودادقران عظیم الشان بله معجزه ده چې په سل گونو کاله مخکې یې بیان کړې خو ساینس اوس پرې پوه شوی دی.

د خوړو دوران

الْمَيْتِ مِنَ الْحَيِّ

إِنَّ اللَّهَ فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَىٰ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيْتِ وَمُخْرِجُ

الله دانه اوهسته سوری کوی اوله مړې نه ژوندی اوله ژوندی نه مړی پیداکوی.

په دې آيت کې زموږ پاملرنه دخوړو دوران ته راړول کېږي چې دقرآن دنزول په وخت کې خلک پرې نه پوهېدل. کله چې يو ژوندی جسم مری میکروبونه په چټکۍ سره هغه تجزیه کوي ، بيا دغه مرجسم په عضوی مالیکولونو اوخوړو بدلېږي. دغه لومړنی غذايي مواد لومړی نبات بيا ژوی اوانسانان جوړوي ، که چېرې دغه دوران نه وای دخمکې په سره به ژوند ناممکنه وای. باکتريا دمزالونو دجوړولو اودتولو ژوو اړین غذايي موادبرابروي .هغه حیوانات اونباتات چې په ژمی کې کنکل کېږي په ټول ژمی کې دباکترياوو له لاری خپل دخوړو توکي برابروي. دژمی په بهیر کې باکترياوې فضله مواد له حیواناتو اوانسانانو بېلوي اوهغه په مترالونو بدلوي. نوژووی ویده اوکنکل کېږي اوکله چې په پسرلی کې راویښ شي ، دیرشمیر خوارکي توکي تیارشوی وی . نوڅرنگه چې موولیدل مړه جسمونه دژوو دتغذیې لپاره اړین دی. نو داآیت هم بل قرآنی علمی اعجاز کنل کېږي.

په خوب کې د غوړونو فعالیت

الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

فَضَّرَبْنَا عَلَيْهِمْ أَذَانَهُمْ فِي

بیا دخو کلونو لپاره مو ددوی غوړونه بند کړل (الکھف 11).

ددې آیت مفهوم دادی چې هرکله دکھف اصحاب ویده شول ددوی غوړونه دالله (ج) له لوری وتړل شول خو چې غږ وانه وری . له دې نه چې دلته یواځې داوریډو حس باندې ټینګار شوی له ځانګړې اهمیت څخه برخمن دی . نویو څېړنو ښودلې چې دغوړو آخذه دخوب په وخت کې هم فعاله وی له همدې کبله دویښېدو لپاره له زنګ لرونکي کړی څخه کاراخلو. ددوی غوړونه یې بند کړل چې په کلوکلوهم له خوبه اوچت نه شی.

د خوب په وخت کې د خوځښت اهمیت

وَتَحْسَبُهُمْ آيَاتًا وَهُمْ رُفُودٌ وَنُقِلَبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ

هغوی مو وپېښ وګنل په داسې حال کې چې هغوی ټول ویده وواوموږ. هغوی پر ښی اړخ اوکېښ اړخ اړول رااړول(الکھف 18).

دغه آیت د اصحاب کھف په هکله دی چې درې سوه کاله دغره په یوه سوړی کې ویده شوی وو. الله (ج) فرمایي چې هغوی یې ښی لوراوکېښ لورته اړول رااړول ، ددې موضوع اهمیت په دې وروستیو کې موندل شوی دی. څوک چې ددیر وخت لپاره په همدې وضعیت کې پاتې کېږي دیری روغتیایي ستونزی به یې په برخه شي . لکه دویښی ددوران ناسموالی ، دبستر ټپ ، دویښې ټینګېدل ، اونور . کله چې یو څوک په دوامداره توګه په یوه حال پاتې شي هغه برخه رګونه یې چې بستر سره اړیکه لری کېښودل کېږي اوکیدای شي وتړل شي ، چې په پایله کې اکسیجن اونور غذايي توکي نسج اوپوستکي ته نه رسېږي اودنسونو دمړینې لامل ګرځي . لومړی به پوستکي له مېنځه ځي اوهرڅورمړه چې دوام ومومي دیوستکي لاندې وازدې اوعضلې هم له مېنځه ځي . که چېرې ددغو ټپونو درملنه ونه شي مکروب نیسی اودیرې خطری رامینځته کوي اوآن چې دمړینې لامل ګرځي . دهغو لپاره دیره ښه روغتیایي وقایه دوضیعت بدلون ورکول دی . هغه ناروغان چې خپله خوځښت نه شي کولای باید دمرستندوی شخص له خوايې مرسته وشي اووروسته له هرو ددو ساعتونو له یوه اړخ نه بل اړخ ته واړول شي .

په شپه کې د خوځښت کمښت

وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا

اوشپه یی دسکون لپاره جوړه کړه (الانعام 96).

د "سکنا" عربي کلمه يعنی استراحت ، دوقفي ، وخت، دشاته تک اوآرامښت په مانا ده . څه ډول چې الله (ج) فرمایي شپه یی دآرام اواستراحت لپاره پیداکړې . په شپه کې د دمیلاتونین Melatonin هورمون افرازېږي چې دبدن خوځښت دکراریدو ، دستومانی داعصابو دآرامښت اوخوب لامل گرځي . دخوب په وخت کې دزړه خوځښت اوسا کښل کرارېږي دویني فشار کمېږي . سهار مهال ددغه هورمون افراز درېږي اودانسان بدن ته وپښیدل تنبیه کېږي .

دخوب په وخت کې دبدن عضلي خپلې مړې حجرې ترمیموي داځکه چې دخوب په وخت کې دانرژي مصرف لږ وي ، بدن انرژي ذخیره کوي . دمعاپتي سیستم اودبدن دودې ډیر شمېرهورمونونه هم په شپه کې افرازېږي .

دبېخوبي له کبله دمعاپت سیستم کمزوري کېږي اوشخص په آسانی سره ناروغه کېږي . که څوک پرله پسې دوه شپې ویده نه شي ښه تمرکز نه شي کولای اودبېرې تیروتنې کوي ، که څوک درې شپې پرله پسې ویده نه شي ښه فکر نه شي کولای اوخیالاتی کېږي .

(Hallucination يعنی داسې څه وینی اواوري چې اصلأشتون نه لري) .

شپه دانسانانو اونورو ژوو لپاره داستراحت وخت وي . الله (ج) داچې شپه دآرامښت لپاره پیداکړې ده اودیر فعالیتونه په دې وخت کې کمېږي نو ځکه دې مسالي ته اشاره کوي . په داسې حال کې چې موږ په سترگو ډیر داسې بدلون نه شو لیدلای ، دبېلکې په ډول دفتوتو سنتېز عملیه په نباتاتو کې چې دلهر په راوتو سره پیلېږي . دشپې له خوا تودوخه کمېږي نباتات خولې نه کوي اواستراحت کوي . که شپه نه شي ډیر نباتات به ومري يعنی داچې شپه دنباتاتولپاره هم داستراحت اودځواک دنوي کولو وخت وي .

دمالیکولونو فعالیت هم دشپې له خوا کمېږي ، دلهر وړانګې دروخې دمالیکولونو اوتومونو دفعالیت لامل گرځي . په تیاره کې مالیکول اوتوم لږه انرژي لري اودوړانګو په له لاسه ورکولو پیل کوي .

په لوړو سیمو کې د سینې انقباض

انسانان دژوند لپاره داکسیجن اودهوا فشارته اړتیا لري . له هوانه داکسیجن اخستل اودهغه رسول هوایی کېسوته په سږو کې صورت نیسي . څومره چې دیوي سیمې لوړوالی ډیر وي دهوا فشار هلته کمېږي ، له همدې کبله ساه ایستل ستونزمن کېږي اوپني ته داکسیجن رسېدل کمېږي . دسږو هوایی کېسي انقباض کوي اوتنګېږي اوموږ داسې فکر کوو چې سا نه شو اخستلای . که چېرې دبدن داړتیا لپاره دویني داکسیجن کچه لږه وي بېلابېلې نښې په انسان کې لکه ستومانیا ، دسردرد ، گڼګستوب ، زړه بدوالی پیداکېږي اوناام قضاوت له انسان نه سروهی . کله چې یوتاکلی لوړوالی ته ورسېږو په دې صورت کې دسا اخستل ناممکنه کېږي له همدې کبله په ډیرو **وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَقُ فِي السَّمَاءِ** لوړو ځایو کې داکسیجن کڅوړې اوماسک ته اړتیا لري . دسمندر له سطحې نه پنځو نه تر اووه نیم مترو پورې که څوک پورته ولاړشي دسایستلو دستونزو له کبله کیدای شي دکوما حالت پرې راشي . له همدې کبله په الوتکو کې داکسیجن کڅوړی وی دغه راز په الوتکو کې داسې وسیلې شته چې فشار کنټرولوي . کله چې انساجو ته اکیسجن ونه رسېږي دې حالت ته انوکسیا Anoxia وایي . د اکیسجن کموالی له درې زره نه تر څلورنیم زره متره لوړوالی نه پیلېږي ، ویل کېږي چې په دې لوړوالی کې انسان شعور له لاسه ورکوي . پوهانو دغه حقیقتونه اوس موندلی چې په لاندې آیت کې روښانه شوی .

هرڅوک چې وغواړي لارورکي یی کړی دهغه سینه تنګوی اونیسی یی داسې لکه چې دآسمان په لوری پورته کېږي (الانعام 125).

وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

اومور دابيلکې ددې لپاره خلکوته وايو خو پرته له پوهانو نورڅوک په هغه کې فکر نه کوي (العنکبوت 43).

د قرآن وړاندوېني

دقرآن بل اعجاز دهغو پېښو وړاندوېنه ده چې کت مت پېښې شوی دی چې بېلکې يې دادی:

د روم بری

دقرآن کریم په دوهم سورت کې دختیز روم بری ددې کتاب یوه وړاندوېنه ده.

روم ماته وخوره په ډیره ټیټه ځمکه کې ، اوهغوی به وروسته له دې ماتې نه له دريو نه تر نهوکلوپه موده کې بريالی شی (الروم 4-1).

الْمَدَّ غَلَبَتْ الرُّومَ ﴿١﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٢﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْسَحُ الْمَوْتُونَ ﴿٤﴾

دغه آیت په زېږدیز ۶۲۰ کال کې نازل شو یعنې وروسته دختیزروم (ننې استانبول یا قسطنطنیه) دعسویانو له ماتې نه چې دپارسیانو له لوری یې وخوره. کله چې رومیانو په زېږدیز ۶۱۳ کال په انتیوچ کې ماته وخوره پارسیانو شام، سیلیسیا، تارسوس، آرمینه او بیت المقدس ترلاسه کړل. په تیره بیا دبیت المقدس له لاسه ورکول او دصلیب له مېنځه تلل رومیانو ته ډیر ستونزمن تمام شول. برسېره پردې پارسیانو ، آورانو ، سلاوانو لېباردانو هم دروم امپراطوری گواښوله ، له وخت نه په گټې آوران دقسطنطنیې دیوالونو ته ورسیدل ، امپراتور هیراکلیوس فرمان ورکړ خو چې دکلیسا گانو دنولو سرو اوسپینو زرو نه پیسې جوړې کړی چې لښکرته ورکړشی ، له دې نه چې داپیسې کافی نه وی دژېرو پیسې هم جوړې شوی . ډیرو والیانو دهراکلیوس پرضد پاڅون وکړ اونړدې وو چې قسطنطنیه سقوط وکړی . عراق، سوریه، مصر، ارمنیه ، فلسطین او سلیسیا ټول دامپراطوری دله مېنځه وړلو په سوچ کې وو. خو قرآن وړاندوېنه وکړه چې له دریو نه ترنېو کلونو پورې به روم بیا بريالی شی . خو دعربو مشرکینو دانه منله چې داوړاندوېنه به سمه وی اوحقیقت به شی. په ۶۲۲ز کال کې هیراکلیوس دپارس په وړاندې بریالیتوبونه ترلاسه کړل او ارمنیه یې ونیوله د۶۲۷ زېږدیز کال په وروستیو کې دواړه لښکر ددجلې دسیند په ختیزه برخه کې بغداد ته نږدې په جگړه اخته شول ، داخل هم پارسیانو ماته وخوره اوڅو میاشتی وروسته پارسیانو له رومیانو سره سوله وکړه اوپه زورسره خپل هیواد ته ستانه شول.

په کال ۶۳۰ز کې دپارس دخسروپاچا په ماتې سره اودبیت المقدس په بیانپولو اودصلیب په لاسته راوړو سره په پارس باندې دروم بری په حقیقت بدل شو اوڅه ډول چې قرآن وړاندوېنه کړې وه له دریو نه ترنېوکلونو پورې روم په پارس غالب شو.

بل اعجاز لرونکی ټکی په دې آیت کې یو جغرافیایي مثل دی چې دهغه وخت پوهې سره د اټکل ورنه وه . رومیانو دخمکې په ډیره ټیټه برخه کې ماته وخوره.

"ادنی الارض" په ډیرو تفسیرونو کې نږدې ژباړل شوی په داسې حالی کې چې اصلی مانای یې دخمکې ډیره ټیټه برخه ده . مفسرینو دجگړې دسمې نږدې والی دعربو دژوندانه له سیمې سره په پام کې نیولی . حقیقت په دې کې دې چې جگړه په بحر میت کې په کال ۶۱۳ – ۶۱۴ ز کې پېښه شوې . دغه سیمه ۳۳۹ متره دسمندر له سطحې نه ټیټه ده اودخمکې پر سر ډیره ټیټه وچه ده . دبیت المقدس ښار هم دهمدی بحرالمت سره نږدې دی . جگړه دسوریې ، فلسطین او اردن دتقاطع په ځای کې شوې اودخمکې ددې سیمې ډیر ټیټ والی یواځې اوس اوس دپرمختللو وسیلو له لاری تثبیت شوی اوهغه وخت یې په قران کې ذکر ددې الهی کلام یوه بله معجزه ده.

د فرعون د بدن ساتنه

څه ډول چې پوهېږو دمصر فرعون دخدایي دعوه درلوده ، او حضرت موسی (ع) چې د الله (ج) بنده کی. ته یی خلک رابلل ترکواښ اوتیری لاندې ونیو. اودې حال ترهغه وخته دوام وموند چې فرعون ډوبېدو ته نږدې شوی و. چې په دې وخت کې یی دفعتاً" په الله (ج) ایمان راوړ اودخپل خلاصون دعایی وکړه ، خو دده توبه دهرېنې په وخت کې قبوله نه شوه الله (ج) ده ته په خطاب کې وویل:

فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِدَنِّكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً

له نن نه (وروسته له ډوبېدو) ستا بدن دخلکو دعبرت لپاره ساتو (یونس 92).

دغه معلومات چې دفرعون جسد به وساتل شی دې ته اشاره ده چې دده جسد به نه خرابېږی . ددغه ظالم حاکم جسد وروسته له ډوبېدو ساحل ته ورسېد اومصريانو هغه مومیایی کړ دغه جسد اوس هم دقاهرې په موزیم کې دخلکو دعبرت لپاره شته اوساتل کېږی.

د مکې فتحه

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّسُلَ بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ
الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسِكُمْ وَمُقَصِّرِينَ
لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَبَجَعَلْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ
فَتْحًا قَرِيبًا

البتة الله (ج) دخپل رسول خوب ريښتيا كړ كه الله غوښتي وي مسجدالحرام ته به په امن سره ننوځي په داسې حال كې چې (دحج لپاره) به سرونه وخریي اویا به یی لنډ كړی له ډاره پرته. .
الله (ج) پوهېږی په هغه څه چې تاسو نه پوهېږی برسېره پردې به ډیره ژر بل بری هم ولری (الفتح 27).

یو شپه حضرت محمد (ص) خوب ولید چې مؤمنان مکې ته ننوځی اودمسجدالحرام په شاوخوا راگرځی . سهار یی خپل دغه خوب مهاجرو ته ووايه . وروسته دغه آیت نازل شو او ډاډ ورکړ شو چې خوب به یی په حقیقت بدل شی . هغه وخت لا مکه نه وه فتح شوې چې وروسته له هغه په لږه موده کې دحديیبی سوله اودمکې فتح وشوه اومؤمنان مسجدالحرام ته ننوتل . الله (ج) وښوده چې دا دده اراده وه چې رسول دخدای خوب ولید.

که چېرې څیر شو دابه ومومو چې په دې آیت کې یوې بلې فتحې ته چې مخکې دمکې له فتح به واقع شی هم اشاره شوې اودا دخیبر فتح ده چې ډیر ژر وروسته دمکې له فتحې وشوه. هغه وخت خیبرکلا ديهودانو په واک کې وه چې ترې آزاده شوه.

حضرت محمد (ص) په زېږدیز ۶۳۰ کال کې مکه فتح کړه اودوه کاله وروسته ټولو کفارو مکه خوشې کړه څه ډول چې الله (ج) فرمایلی وو.

مهم ټکي دلته دی چې کله محمد^(ص) ددې سوېي زېږی مسلمانانو ته ورکړ ، حالات داسې وو چې هېچا داباورو نه درلود چې مسلمانان به دومره ژر مکي ته ننوځي او هغه به فتح کړي اوان ځینې مسلمانان چې مذبذبه ول ددې وړاند وینې په وړاندې یې شک وکړ . خو بیا هم حضرت محمد(ص) هغوی ته کومه پاملرنه ونه کړه اوالهي وحیه یې ټولو ته تبلیغ کړه . الله^(ج) خپلې خبرې په عملی توګه تایید کړې او بری ډیر ژر راغی .

دبني اسرائيلو قوم به ډیر کبرجن شی

وَفَضَّلْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ
مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا
عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بِأْسِ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ
وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ
وَأَمَدَدْنَا لَكُمُ الْيَمُونَ وَبَيْنَ يَدَيْكُمْ أَوَّلَ مَا نَفَعْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

اوپه کتاب کې موبني اسرائيلو ته خبرورکړو چې تاسو به دوه ځلې په ځمکه کې فساد ته پاڅېږي اوکبر اوسرکښي به کوي . کله چې لومړنی پړاو راشي کلک جګړه مار اوځواکمن بنده کان به تاسو ته راپاڅو خو چې ستاسې کورونه هم ولټوي اوزمور وعده هرورمرو ترسره کيدونکې ده . او بيا تاسو دهغوی په لور راګرځو اوپه ډيرو مالونو او اولادونو سره به ستاسو مرسته وکړو اوستاسو شمېر به ډېر کړو . (الاسراء 64)

په دې آيتونو کې فرمايي چې بني اسرائيل به دوه ځلې فساد لامل شي چې هرځل به ډير متکبره اوسرکښه شي . ا. والله^(ج) به ځواکمنه قوه ددوی پرضد راواستوي . لومړی ځل کله چې يهودانو يحيى^(ع) وواژه اوزيار يې وايست چې عيسى^(ع) هم ووژني ډير کبرجن شول . خو بيا ژر په ۷۰ زېږديز کال کې روميانو هغوی له بيت المقدس نه وويستل اووروسته له هغه يهودان په ټوله نړۍ کې تبت اوپرک اوسرگردانه شول .

ددغو آيتونو دنزول په وخت کې يهودان په بېلابېلو سيمو کې په ډيرې خوارۍ سره ژوند کاوه له ځانه يې کوم هيواد نه درلود . الله^(ج) بني اسرائيلوته وويل چې يو ځل بيا به خپل ځواک اوتکبر ترلاسه کړي په هغه وخت کې چا دافکر نه کاوه چې داکار به ترسره شي .

وروسته له څو سوه کلونو په ۱۹۴۸ زېږديز کال کې يهودان فلسطين ته راوگرځېدل اوداسراييلو دولت يې جوړ کړ . نن اسراييل ډيرپوځي اواقصادی ځواک لري اوپه ډېر کبر سره يې مسلمانان اوعيسويان ځورولي . دا دبني اسرائيلو فساد دوهمه دوره ده .

نوهغه وخت کله چې هېچا هم فکر نه کاوه دبني اسرائيلو قوم په داسې حال کې چې ډير کبرجن شوی وو اوپه ځمکه کې يې فساد خور کړی وو خدای خوار اوذليل کړ ، اودادی اوس يې په تيره سليزه کې بيا ځواک وموند اودځمکې پرسر فساد دخورلو سرچينه شو .

«خدای پاک قادر دی چې داسراييلو اوسنی کبر اوفساد ته هم داسې قوم راپاڅوی څه ډول يې چې پخوا راپاڅولی وو اودوی به انشالله بيرته خوار اوذليل کړي اوځمکه به ددوی له شر څخه پاکه کړي» . ژباړن .

خلايي څېړنې

د انسانانو له خوا خلايي څېړنو هغه وخت پراختيا وموندله چې د لومړي ځل لپاره روسي پيلوټ يوري گاگارين د سپوټنیک مصنوعي سپوږمکي له لارې د ۱۹۵۷ کال د اکتوبر په څلورمه نېټه د ځمکې له فضا نه ووت. ورپسې "امريکايي نيل آرمسټرانگ لومړی انسان وو چې د ۱۹۶۹ز کال د جولای شلمه نېټه يې د سپوږمۍ په کره قدم کېښود. په داسې حال کې چې الله (ج) دغه پرمختګ له وړاندې په قرآن کریم کې ياد کړی وو.

يَنْمَعَشِرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّ أَسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ

إِلَّا بِإِذْنِ

ای پېریانو او انسانانو که کولای شی د آسمانونو او ځمکې چاپیریال ته نفوذ وکړی ، نفوذ نه شی کولای مگر په یوه ښکاره صلاحیت سره (الرحمن 33). د سلطان کلمه چې په ښکاره صلاحیت ژباړل شوی د قوې ، ځواک ، قانون ، تکلوری ، بهرینو ، استدلال ، ثابتولو ، حاکمیت او سلطنت په مانا هم دی. په دقیقې مطالعې سره پردې پوهېږو چې په دې آیت کې د ځمکې او آسمانونو په لور پرمختګ ته اشاره شوې خو په هغه صورت کې چې ښه ځواک به لری. اودغه ځواک همدغه ننی ټکنالوژی ده چې پوهان یې توانولی چې د ځمکې په مینځ او ځلا کې نفوذ وکړی.

د سپوږمۍ سفر

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ

قسم په سپوږمۍ ، کله چې تمامه شی پړاوپه پړاو به پورته شی (الانشقاق 18-19).

د سپوږمۍ له یادښت نه وروسته د پړاوپه پړاو پورته تلو یادونه شوې د "ترکبن" کلمه له مراکې نه د پورته کېدو ، کام پورته کولو ، تعقیب ، سورېدو ، یوځای کېدو او حاکمیت په مانا ده ، ددې ماناو په رڼا کې امکان لری چې ددې آیت موخه د سوریدو او لېږد واسطه وی. دخلاوهلو واسطه هم پړاو په پړاو د ځمکې د چاپیریال له پورونو نه تیره شوه او د سپوږمۍ د جاذبې ساحې ته ورسېده. اویا د څو پوړونو په وهلو سره سپوږمۍ ته ورسېده. اوپه سپوږمۍ قسم یادول پردې ټکی ټینګار کوی یعنې چې دا آیتونه کیدای شی د سپوږمۍ پر لور سفر ته اشاره وکړی.

پروفیسر آرمسٹرانگ لومرنی، امریکانی خلاوہونکی جي پرسپورمی، بی پل کینبود وایی: په یقین سره داموضوع دساینس له اړخه ډیره ستونزمنه ده چې بیان شی ، هغه څه چې مور و لیدل له هغه څه نه ډیر اوچت دی چې یو عادی سړی وکولای پرهغه پوه شی اوڅه پرې ولیکی.

د لېږد رالېږد عصری وسایل

وَالْحَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْحَمِيرِ لَتَكُنَّ مِنْهَا رِزْقٌ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

آس اوکچره اوخر بی تاسوته دتجمل اوسورېدولپاره اونورشیان چې تاسو پرې نه پوهېږی خلق کړی دی. (النحل 8).
دغه آیت جوتوی چې له یادوشوو څارویو برسېره دلېږد رالېږد نوروسایل چې دهغه وخت خلک پرې نه پوهېدل لکه موټر ، الوتکه اونوروته هم اشاره شوې . دغه بل آیت هم کیدای شی مدرنودلېږد رالېږد وسایلو لکه کنبتی، ته په کې اشاره شوې وی:

وَأَيُّهَا لَمْ يَكُنْ لَكُمْ كُنُوزٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ وَمِنْ مَثَلِهِ مَا تَحْكُمُونَ

نورې نښې ددوی لپاره دادی چې دانسان نژاد مو په کنبتیوکې ولېږداوه اوهم مودهغو غونډې نور دلېږد وسایل پیداکړل (یس 41-42).

د الوتکې ټکنالوژي

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ رَبِّهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكَتْنَا فِيهَا

اوسلیمان ته مو ددې توان ورکړ چې له چټک باد سره چې دده په واکي ده دخمکې لورته حرکت وکړی اوهغه مو مبارک وگرځاوه. (الانبیا 81).

څه ډول چې آیت روښانوی الله ^(ع) سلیمان ^(ع) ته داتوان ورکړ چې له باد نه په خپل واک کې دلېږد رالېږد دوسیلي په توگه کارواخلي اوپه زیات کومان له باد څخه دسلیمان (ع) دغه گټه اخستنه دالوتکې دجوړولو لپاره اشاره ده.

اوباد مو دسلیمان په واک کې ورکړ چې دیوې میاشتنې سفر په سهارکې اویو یومیاشتنی سفر په مازدیگر کې ووهی (سبا 12).

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ عَدُوَهَا شَهْرًا وَوَأَحْهَاشَهْرًا

یو میاشتنی سفر په سهار کې اویو یو میاشتنی سفر مازدیگر مهال دسلیمان (ع) ډیر چټک تک ته اشاره ده ، په همدې توگه دغسې سفرونه نن دالوتکې له لارې چې دباد دقوی پراساس کارکوی په چټکې سره ممکن دی (والله اعلم). په ډیره کومان سره پورتنی آیتونه دانسان له لارې دالوتکې اختراع ته اشاره کوی.

د تصویر لېږد

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ

اوهغه څوک چې په علم اوکتاب باندې پوه ؤ ویی ویل چې زه هغه (دسبادملکي تخت) مخکې له هغه چې ستا سترگې راوگرځی راوړم (النمل 40). څوک چې پوه ؤ سلیمان ^(ع) ته یی وویل چې دسبا ملکي تخت ډیر ژر دسترگو په رپ کې راوړم . دغه موضوع کیدای شی دتصویر لېږد ته اشاره وکړی چې پرننښو وسایلو یی کولای شو ترسره کړو. نن هرلیک ، تصویر او فلم کولای شو دانترنټ تلویزیون اوفاکس له لارې دخو ټانیو په موده کې ولېږدوو اوددری بعدی تصویر لېږد هم دانترنټ له لارې شونی دی. پوهان په دی اند دی چې په راتلونکې کې به داتومونو ، مالیکولونو اوجسمونو لېږد هم ممکن شی . دا کیداشی داسې وشي چې دجسم ځانگړنې له یو ځای نه بل ځای ته واخستل شی اوبل ځای ته ولېږدول شی اوهلته به بیاوورغول شی . ددغې ټکنالوژي په بری سره به دلېږد لپاره زمان اومکان کومه مانع نه وی اوهرخه به دخو شیبو په موده کې هرځای ته ولېږدول شی. په کال ۱۹۹۸ کې اروپایی پوهان اودکالفورنیا دټکنالوژي انستیتوت په دې وتوانېدل چې یو فوتون ولېږدوی . پوهان داتومی جوړښت په مطالعې سره دیو فوتون کاپی جوړه کړه اویو مترې واټن ته یی ولېږدوله . دغه راز پنگ کوی لام داسترالیا دپوهنتون غړی وکولای شول چې دلایزر وړانگې ځای ته بدلون ورکړی . اودخو مترو په واټن کې یی تجزیه اوبیایي جوړه کړی . پنگ کوی لام وایی: "تراوسه نه دی توانیدلی چې جسمونه پر اتومونو تجزیه کړی اوبل ځای ته یی ولېږدوی خو دغه کار به په راتلونکې کې شونی شی."

سَأُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ

دی (فصلت

موږ خپلې نښې په افاق اوانفس کې ددنیا ښکاره کوو څو چې خلکو ته ښکاره شی چې ټول پرحقه

(53).

دغه ټکنالوژي دهغو شیانو یوه برخه ده چې قرآن بیان کړې اودغه ټول دقرآن اعجاز دی.

د بوی لېږد

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تَفِينَدُونِ

څخه چې کاروان له (مصر نه) بهراغی پلاریی یعقوب ^(ع) وویل: زه دیوسف بوی مومم اوتاسو زما عقل کمزوری کنی (یوسف 94).

پوهان په دې باور دی چې د تصویر په څېر د بوی لېږد هم لرو ځایو نو ته ممکن دی. دیوسف^(ع) پلار وایی چې دیوسف بوی له بل نښانه ماته رارسېږي ، پوهان وایی لکه درې بعدی تصویر په شان د بوی لېږدول هم امکان لری په همدې خاطر دغه آیت د پرمختللي تکنالوژۍ وړاندوینه کوی.

لکه زموږ نورحواس بوی هم په دماغ کې جوړېږي او همدلته یې تشخیص کېږي . د بېلګې په ډول د لیمو دیوسف مالیکولونه پوزې ته رسېږي او د پوزې آخذه تحریکوی . دغه آخذه معلومات په الکترونیک ډول دماغ ته لېږدوی خو خپله د لیمو مالیکول دماغ ته نه ننوځي . بڼا پر دې پوهان عقیده لری چې دغه ډول الکترونیکي معلومات په مصنوعی ډول هم جوړیدلای شی . یعنی الکترونیکي پوزې د جوړیدو امکان په نږدې راتلونکې کې شونی دی.

دمسلکی کسانو پوزې تر لسو زرو ډولونو پورې بویونه احساسوی . مسلکی عطر جوړونکې د بوی کیمیاوی مادې په بویولو سل ډوله جزونه یې پېژندلای شی ، دانسان په پوزه کې دغه ډول خارق العاده جوړښت پوهان دې ته هڅولی دی چې له هغه سره یوه مشابه آله جوړه کړی.

دانسان د پوزې آخذه له پروتینو نه جوړې شوی. الکترونیکه پوزه د کیمیاوی آخذه درلودونکی وی ، هره آخذه یواځې یو ډول بوی اخستلای شی ، نو هرڅومره چې ددغې پوزې تشخیصیه قوه ډیره مصنوعی شی ، ډیرو آخذو ته اړتیا لری اوبه یې هم گرانېږي. آخذه ته رسېدونکې علامې په الکترونیکي کود بدلېږي او کمپیوتر ته لېږدول کېږي .

دعصبی تارونو معادل الکترونیک سیستم د پوزې اودماغ ترمنځ وی او کمپیوتر ددماغ دنده ترسره کوی . کمپیوتر داسې تنظیم شوی چې معلومات اخلی او اخستل شوی کودونه تعبیروی. الکترونیکه پوزه د درمل جوړولو ، خوراکی توکو ، عصرونو ، او کیمیاوی صنایعو د جوړولو لپاره په کارېږي.

وَأَسْلَمْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ

له برېښنا نه گټه

اودده لپاره مو دویلي شوو مسوچینه جاری کړه (سبا 12).

دالله (ج) یو ستر نعمت دسلیمان^(ع) لپاره دویلي شوو مسوچینه وه ، اودا په څو مانا کانو تعبیریدلای شی . له ویلي شوو مسونه منظور چې روان وی کیدای شی د برېښنا تکنالوژۍ وی ، مس د برېښنا اوتودوخي ډیر ښه لېږدونکی دی بڼا پر دې د برېښنايي صنایعو بنسټ جوړوی اودجاری کولو اشاره کیدای شی د برېښنا په مزو کې د برېښنا بهیر ته اشاره وی. (والله اعلم).

د ارتیزن څاه

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَنَهُ فَوْمَهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

او موسی^(ع) ته مووحي وکړه چې په خپله لکړه ډبره ووهه بیا دولس چېنې ترې وپهېدې (الاعراف 160).

دموسی^(ع) قوم له ده نه اوبه وغوښتلې اوبه دې توگه دوی ته دڅښاک اوبه تیارې شولې اودا هغه خلک وو چې داوبو له کمښت سره مخامخ ول.

داوبو قحطی اوس هم شته یو میلیارده خلک روغتیایی اوبو ته لاس رسی نه لری. اودوه نیم میلیارده خلک پرته له مناسب تشنابه ژوند تیروی ، داسې اټکل کېږي چې په دوه زره پنځه ویشتم زیږدیز کال کې به پنځه میلیارده خلک داوبو له کمښت سره مخامخ شی. هرکال دولس میلیونه خلک داوبو د کمښت له کبله مړه کېږي دهغو له ډلې نه درې میلیونه یې هغه ماشومان دی چې دککړو اوبو دکارونې له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوی.

دځمکي لاندې اوبه دلويو ذخيرو په توگه ۹۰ په سلوکي داوبو زېرمې جوړوي له دې کبله ډېرې مهمې دي اودنړۍ ددووميلياردو انسانانو اړتياوې پوره کوي . په منځنۍ توگه په امريکا کې پنځوس په سلوکي په بناړونو اوپنځه نوي په سلوکي په کليو کې دڅښاک اوبه دځمکي لاندې سرچينو څخه لاسته راځي ، برسېره پردې ددې اوبو له طبيعي حرارت نه گټه اخستنه د تودوخې دانرژۍ لگښت راکموي .

کله چې اوبه خاورته جذبېږي داسې ځای ته رسېږي چې نور ښکته نه شي تلای هلته سره ټولېږي اوداوبو زېرمې جوړوي . دغه اوبه د ارتيزن Artesian څاه له لارې دځمکې سرته رسېږي ، دارتيزن چينې درسويې ډبرو له لارې چې دځمکې لاندې اوبه زېرمه کوي جوړېږي .

دا حقيقت چې دارتيزن څاه گانې له ډبرينو سيمو نه لاسته راځي دقرآن آيت په دې اړوند ورته مطلب بيانوي . کله چې الله (ج) موسی (ع) ته امر وکړ چې خپله لکړه په ډبره ووهه داوبو دلاسته راوړلو دې طريقي ته اشاره ده (و الله اعلم) . د اضرې کلمه دوهلو ، پورته کولو اوخلاصولو په ماناده . نو ددې آيت مانا داهم کيدای شي چې اوبه کولای شي دلکړې له لارې دډبرې په اوچتولو سره جاري شوې . او اوبه په فشار سره دباندې راووتې (دانجست کلمه) دانجست دتوييدو ، بهيدو ، جاري کيدو په مانا ده چې دارتيزن څاه کې هم همدا ډول بهيرسرته رسېږي . کله چې پوره فشاروی اوبه پرته داوبو له پمپه بهېږي .

مهم ټکي دادی چې په اوسني عصر کې داوبو دکمښت دمخنيوی لپاره دځمکې لاندې اوبو څخه گټه اخستل کېږي اوکتوره لاره يی همدا دارتيزن څاه ده يعنی مور په داسې حال کې چې نه پوهېږو دموسی (ع) په طريقه روان يو . دااعراف دسورې ۱۶۰ آيت دارتيزن څاه ته اشاره لري چې په کال ۱۱۲۶ زېږديز کې لومړی ځل په فرانسه کې له هغه نه گټه واخستل شوه .

په ټکنالوژۍ کې د مېريانو لښکر

حَتَّىٰ إِذَا تَوَآءَىٰ وَادِ النَّمْلِ فَآلَتْ نَمَلَةٌ يَتَأْتِيهَا النَّمْلُ أُدْخُلُوا
مَسْكِنَكُمْ لَا يَحْطَمَنَّكُمْ سَلِيمَنٌ وَجُنُودُهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

څو چې د مېريو وادی ته ورسېدل ، يو ه مېري نوروته وويل چې ای مېريانو ټول خپلو کورونو ته ننوځي داسې نه چې دسليمان لښکر تاسو په ناپوهي سره ترېښو لاندې کړي . (النمل ۱۸) .
دمېريو وادی دمشخصو مېريو ځانگړې ځای ته اشاره کوي برسېره پردې دمېريو پرڅېروباندي دسليمان (ع) پوهيدل په ټکنالوژۍ کې يوه بله وړاندوينه ده . دنړۍ دټکنالوژۍ مرکز دسليمان دواړو Silicon valley په نامه يادېږي . په زړه پورې ده چې دسليمان (ع) په وخت کې دمېريو له وادی نه خبرې کېږي ، کيدای شي الله (ج) زموږ پاملرنه په راتلونکې کې دټکنالوژۍ پرمختگ ته راکړځولی وي .

دمېريو اونورو ژوو ماډل په مصنوعي روبات Robot کې هم په ډيره کچه کارول کېږي . دمېريو دماډل ښه بېلگه د مصنوعي مېريودلښکر پروژه ده چې دنړۍ په بېلابېلو هيوادونو کې شته . دامريکې دويرجينيا پوهنتون پوهان په دې هڅه کې دي څو چې دمصنوعي کوچنيوژوو لښکر چې ارزانه اوآسانه وي جوړ کړي ، دغه پروژه چې په رسمي ډول پرمخ بېول کېږي داسې روښانوي : "دغه مصنوعي ژوی په ډلييزه توگه هود کوي اوکړنه سرته رسوي .ددغو ژوو برېښنايي اوميخانيکي جوړښت دمېريو دټولني دکاردډول له مخې جوړه شوې دغه لښکر دمصنوعي مېريو Army-Ant Robot په نامه يادېږي ."

په لومړي سرکې دغه لښکر دلېږد رالېږد لپاره جوړشوی وو ، هغوی دنده لري څو چې په اتفاق سره يودروند شي له يوه ځای نه بل ځای ته ولېږدوي اووروسته څرگنده شوه چې دنورو دندو لپاره هم کارترې اخستل کيدای شي .دبېلگې په ډول په لاندې کارونو کې کارترې اخستل کيدای شي :

- دهستوی انرژۍ پاکول او له هغه نه دفضله موادو لرې کول .
- ماین اېښودنه
- ماین پاکونه
- دسيارو له سطحې نه څېړنه
- ساتنه يا پېره

اسرائیل واگنر په دې هکله داسې وایي: "مصنوعي مېرپان ساده مخلوقات دی چې د یوه کنترول کوونکي له لارې اوهم مخکې له مخکې د پروگرام ورکولو له لارې نه تنظیمېږي اوورکشوی دندې سرته رسوي. دریمه لار داده چې دغه مېرپان داسې جوړېږي چې یو له بل سره د همکارۍ حس ولري او پرته له مخکیني پروگرام نه یوله بل سره کار وکړي. په بېلابېلو اړخونو کې په دې اړوند څېړنې دوام لري اودغه مخلوقات بېلابېل کارونه لکه دکورونو، پاکونه دماين پاکونه او هم نورو سیارو کې څېړنې سرته رسولی شی".

د بېلګې په ډول مو ولیدل چې دمېرپانو ټولنیز ژوند دنننږو پروژو بنسټ جوړوي. له همدې کبله الله (ج) دمېرپو دواډی موضوع په قرآن کې یاده کړې ده. دمېرپونوم اخستنه کیدای شی دې ته اشاره وی چې انسانان دهغوی ژوندانه ته په پام سره ټکنالوژي جوړه کړي (و الله اعلم).

اتومي انرژي اوانشقاق

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

الله (ج) دانه او هسته بېلوي اوژوندی له مړي اومړی له ژوندی نه راباسي. (الانعام ۹۵).

د حب (دانه) بېلول یا سوري کول اود نوی (هسته) کیدای شی داتوم انشقاق ته اشاره وی. دنوی عربي کلمه دهستي مرکز اوداتوم دهستي په ماناده. برسېره پردې دغه موضوع له ژوندی نه دمړي راويستل او دهغه برعکس کیدای شی دې ته اشاره وی چې الله (ج) انرژي له مادې نه اوماده له انرژي نه مینځ ته راوړي. له ژوندی منظور ماده ده او له مړي منظور انرژي ده ځکه دې مادې په مینځ کې اتومونه اواجزای یی دی ځکه په خوځښت کې وی اوانرژي خو خپله په خپل مېنځ کې خوځښت نه لري. پوهان انرژي دکارکولو دخواک په مانا پېژني. ټول مواد له مالیکولونو جوړ دی اومالیکولونه له اتوم نه جوړشوی چې خوځښت یی کولای شو ترالکترونيکي میکروسکوب لاندې ووينو. دشلمې زېږيزې پېړۍ په لومړيو کې البرت اينيشټين نظر ورکړ چې ماده په انرژي بدلېدلی شی اووی ويل چې ماده اوانرژي داتوم په سطح یو له بل سره اړېکي لري. نو له مړي نه دژوندی روابستل کیدای شی له مادې نه دانرژي راويستل وی.

اوس پوهان کولای شی چې اتوم اوهسته یی ماته کړي، دانتښتن له فرضېې څخه په الهام اخستلو پوهان وتوانيدل چې هسته شق کړي او له هغه نه ډيره انرژي آزاده کړي. دفالق کلمه دهستي دشق کولوپه مانا ده چې له کبله یی ډيره انرژي لاسته راځي.

دالانعام دسورې د ۹۵ آيت ټاکنه ډيره په پوهې سره شوی اوکيدای شی دا به اتومي چاودونو اودانرژي نه گټې اخستې ته اشاره وی. (و الله اعلم).

د قرآن تاریخی اعجاز

هامان او د مصر اهرام

قرآن د موسیٰ (ع) د ژوند په هکله مفصل توضیحات لری ، د فرعون او بنی اسرائیلو د بنمینیو ته په اشارې سره دمصر په هکله هم معتبر معلومات وړاندې کوی . د دغو معلوماتو دیرې اهمیت په دی وروستیو کې څرگند شوی . د قرآن د حکمت یوه بېلگه په دې کتاب کې دهامان یادښت دی دده نوم شپږ ځلی د فرعون د نېردي کسانو په توگه یاد شوی . د حیراني ځای دادی چې په تورات کې د موسیٰ (ع) د کسې په هېڅ ځای کې هم دهامان یادښت نه شو موندلی . یوهامان نومې ډیر وروسته له فرعون نه یعنی دموسیٰ (ع) له زمانې نه یوزروس کاله وروسته په عهد عتیق کې د بابل دیوه پاچا د مرستیالانو له ډلې نه هم یو څوک دی . خو قرآن له نویو موندنو سره په یوه ژبه له هامان نه دموسیٰ (ع) په عصر کې یادونه کوی . دناسلمانانو نیوکه پردې ده چې ولې د تورات او قرآن اوعهد عتیق په مېنځ کې دغه اختلاف شته خو دوه سوه کاله مخکې د هروغلیف د لیکنې په لوستلو سره دغه ادعا ناسمه ثابته شوه ، داڅکه چې دهامان نوم په مخکینو کتیبو کې وموندل شو . تر اتلسمې زېږدیزې پېړۍ پورې مصری لیک چې له نورو نه بلکې دڅېرو له انځورونو جوړ شوی ؤ د لوستلو وړ نه ؤ ، د هروغلیف د لیک تصویرونه چې د مهمو تاریخی پېښو ثبتونکی دی په ډبرو باندې کښل شوی . په دویمه او دریمه زېږدیزه پېړۍ کې د عیسویت څېړېدل د پخوانیو عقیدو اود هروغلیف د لیک د هېرېدو لامل شو . د هروغلیف د لیک وروستی بېلگې په کال ۳۹۴ زېږدیز کې لیکل شوی ، په پایله کې لرغون پېژندونکو ته تر اتلسمې پېړۍ پورې پر تاریخ اولیکل شویو معلوماتو پوهیدل ناشونی وو . په کال ۱۷۹۹ زېږدیز کې دروزیتا ستون Rosetta Stone په نامه دیوې ډبرې په موندلو سره د هروغلیف معما حل شوه . دغه ډبره په ۱۶۹ مخکې له میلاده پورې اړه لری . د دې ډبرې اهمیت په دې کې دی چې په درې ډوله لیک یعنی هېروغلیف ، دموتیک او یوناني باندې اغل شوې . نو دمصر دغه پخوانی توری دیونانی تورو په مرسته وپېژندل شول . د هروغلیف ژباړه دیوه فرانسوی ژبپوه ژان فرانسوا شپولېون له خوا بشپړه شوه . په دې توگه د تاریخ ، د پښو ، د پخوانیو مصریانو اود ټولنیز ژوندانه په هکله ډیر معلومات په لاس راغلل .

لرغون پېژندونکیو د هروغلیف په لوستلو سره دهامان نوم دمصر په پخوانیو کتیبو کې وموند . دغه کتیبه دویانا دهوف په موزیم کې شته چې د فرعون او هامان تر مېنځ نږدې اړیکې بیانوی . دلغاتو په فرهنگ کې چې «خلک په نوی سلطنت کې» نوم لری هامان د ډبرو توکولو (سنگتراشي) دکارکونکو دمشر په توگه یاد شوی . چې دغو څېړنو د قرآن دمخالفینو نظر رد کړ . هامان داسې څوک وو چې په مصر کې یی دموسیٰ (ع) په زمانه کې له فرعون سره یوځای ژوند کاوه اوله فرعون سره نږدې وو اوتعمیراتی کارونو کې دخپل وو .

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ

لِي يَكْفُرُوا عَلَيَّ الطِّينَ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أُطْعَمُ إِلَيْهِ إِلَهَ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ

اوفرعون وويل ای زما د قوم مشرانو هېڅوک پرته له خانه خدای نه گنم ای هامانه اور پرخته بل کره اوزما لپاره یو لوړ برج جوړ کره شو چې دموسیٰ له خدایه خبرشم اوزه هغه دروغجن بولم (القصص ۳۸).

په دې آیت کې فرعون له هامان څخه غواړی چې یو لوړ برج جوړ کړی چې تاریخی موندنې د قرآن له دې وینا سره اړخ لکوی ، او په دې موندنو سره د قرآن د مخالفینو نظر به بشپړه توگه رد شو .

موسیٰ (ع) او د سهندردوه ځایه کول

دمصر پاچایانو ته هغه وخت فرعون وویل کیدل چې خلکو په خپلو عقیدو کې هغوی خدایان گڼل . کله چې هغو او هامان پرستیو کې خلک غرق ول ، الله (ج) دخلکو د هدایت اود بنی اسرائیلو دخلاصون لپاره موسیٰ (ع) راولېږه . فرعون او دمصر قاضیانو اوتولو خلکو دموسیٰ (ع) نظر رد کړ چې هغوی یی دیوه الله بنده کې ته رابلل . خو هغوی موسیٰ لیونی ، جادوگر اودروغجن وباله او خپل ظلم یی د بنی اسرائیلو پر قوم لا ډیر کړ . د الله (ج) خدای یی ونه منله او موسیٰ (ع) یی شوم اودمصر دمصبیتونو لامل وگاڼه ، له همدې کبله یی هود وکړ چې هغه یا ووژنی یا یی له مصر څخه دباندی وباسی .

څه ډول چې قرآن فرمایي د بنی اسرائیلو قوم تنبتي اود فرعون لښکر یی تعقیبوی اونږدې وو چې له سیند سره ونیول شی . .

فَاتَّبِعُوهُمْ مَشْرِيقًا

فَلَمَّا تَرَمْنَا الْجَمْعَانَ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمَدْرُكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ
 كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَضْرِبْ
 بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فَرَقٍ كَالظُّورِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾
 وَأَرْفَعْنَا فِئْتَامَ الْأَخْرِيِّينَ ﴿٦٤﴾ وَأَجْمَعْنَا مُوسَى وَمَعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾
 ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْأَخْرِيِّينَ ﴿٦٦﴾

اوهغوی بی دختیزلوری ته تعقیب کرل . بیا دموسی دوستان ودار شول او وی ویل اوس به
 هلاک شو . موسی وویل هېڅکله هم نه بلکې زموږ رب به موږ ته لارښوونه وکړی . بیا مو موسی ته وحی ولېرله چې خپله لکره په سیند ووهه سیند دوه څایه شو او اوبه یی دوو خواووته لکه سترغ
 پورته شوې . اونور مو هم دهغه لورته راوستل نوموسی اوملکروته مو خلاصون ورکړاونورچې دوی یی تعقیبول ټول مو غرق کرل (الشعرا 60-66).

په دې اړه دفرعون دزمانې له کتیبې نه لاندې معلومات لاسته راغلی : دامنا مونی دمانی . دسپینې کوتې دساتنې دکتابونو دمشر له خوا میرزانپترهورته :
 " کله چې دغه لیک تاته ورسېد اوټکی په ټکی دې هغه ولوست ، ستا په زړه به زور ودرد راشی ، لکه یوه پاڼه چې دنویان په لاس کې وی ځکه چې په سیند کې به ددوییدو له ناوره پېښې خبر شی .
 پېښې داسې وواهه چې دتېښتې توان یی نه درلود . فکر وکړه چې دالاهې له مېنځه تلل ، دقومونو له مېنځه تلل ، اودختیز اولویدیز دپاچا له مېنځه تلل . خوب په اوبو کې له یو ستر شی نه یو
 وروکې اوناچاره کس جوړکړ کوم خبر به له دې معلوماتو سره چې تاته درورسېدل برابر وی ."
 د الله (ج) دا معجزه چې بنی اسرائیل یی سم سلامت له سره سمندرګی څخه تیر کرل تر ډیرو څېړنو لاندې راغلې . لرغون پېژندونکي نه یواځی له مصر نه دسره سمندرګی لورته دبنی اسرائیلو
 دتېښتې تکلوری بلکې دهغوی دیو ځای کیدو ځای یی هم دفرعون له لښکر سره موندلی چې غرونو راچاپېر کړی . دغه غر دجبل موسی په نامه یادېږی اودسینا په ټاپووزمه کې دسره سمندرګی په
 ساحل کې واقع دی .

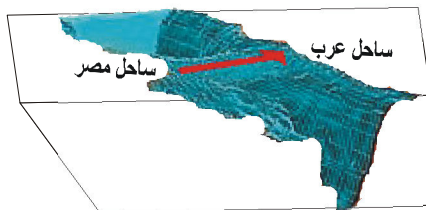
پوهانوله ډېرو څېړنو وروسته دسره سمندرګی داوبو ددوه څایه کیدو په هکله عجیب معلومات لاسته راوړل . دڅېړنو پایلې هغه ډول وې څه ډول چې قرآن عظیم الشان بیان کړی دی .
 دوو روسی ریاضی پوهانو نوم ولزنگر او الکسی اندروسوف ثابتہ کړه چې موسی (ع) په رېښتیا هم وکولای شول چې سمندر دوڅایه کړی . نورو پوهانو ددې احتمال په خلاف فکر کاوه خو دغه دوه
 ریاضی پوهانو هغه شرایط چې ددغې معجزې لپاره یی شرایط مساعد کړی مطالعه کړل اودا بیا دمعجزی دثابتېدو لامل شول .

دروسی د ساینس اکاډمی دڅېړونې له نظره په سره سمندرګی کې داسې داوبو مخنیونکې یوه غونډی شته چې چې داوبو له سطحې سره نږدی ده . په دې ځای کې پوهانو دباد لوری اوجتکتیا چې
 وکولای شی دغه اوبه نیونکی دجزاومد له اغېزې وچ کړی محاسبه کړ ، په پایله کې څرګنده شوه داسې یو باد چې په ثانیه کې دیرش متره جتکتیا ولری دغه داوبو غونډی وچولای شی . نوم ولزنگر
 چې دروسی دساینس اکاډمی دسمندری څېړنو په دپارټمنټ کې یی کارکاوه داسې وویل : "که چېرې سبایی باد ټوله شپه د ۳۰ مترو په ثانیه کې په جتکتوالی په سمندرګی وچلېږی اوبه له اوبه
 نیونکی نه لرې کېږی او هغه وچوی . اودبنی اسرائیلو لپاره چې په ډیر کمان شپړلکه تنه به وو څلورساعته یی ونیول څو چې ددو ساحلونو په مېنځ کې دسمندرګی اووه کیلومتره واټن ووهی ،
 اووروسته له نیم ساعت نه اوبه بیا بهېږی . " ولزنگر او دده ملګری اندروسوف دغه مسأله دنیوتن دقانون له لارې مطالعه کړه اوبیا یی داسې وویل : " زه ډاډه یم چې الله (ج) دځمکې کره
 دفریک دقانون له لارې اداره کوی ."

باید پام مووی چې ددادول طبیعی پېښې اټکل هروخت کېدای شی . که الله (ج) وغواړی هروخت چې دباد مناسب ځای ، مناسب وخت اومناسبه جتکتیا سره راټوله شی دغه معجزه تکراریدلای
 شی . دموضوع اهمیت په دې کې دی چې معجزه هغه وخت پېښه شوې چې موسی (ع) اوملګری یی له سمندرګی نه تیرشول . اوبه هغه وخت بېرته یوله بل سره یوځای شوې کله چې فرعون
 اولښکر یی دسمندر په مېنځ کې دغه ځای ته رسېدلی وو . اودا دعاقلانو اومؤمنانو لپاره ستر عبرت دی . برسېره پردې په داسې ستونزمن حالت کې د الله (ج) پر حکم باندې د موسی (ع) باور
 دمعنوی ارزښتونو یوه ښه بېلګه شمیرل کېدای شی .

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

وي ويل هېڅکله نه ، رب له موږ سره دی اوموږ ته لارښوونه کوی(الشعرا ۶۲).

هغه ستونزې چې فرعون اود ده ملګری ورسره مخامخ شول

دمصرخلک اوفرعون داسې په اوهامو اودخوځدایانو په عبادت کې غرق ول چې دموسی (ع) حکمت اومعجزو ونه شو کولای ددوی زرونه نرم کړی اوله خرافاتو نه یې لری کړی.

اووی ویل که که داسې آیتونه دې راوړی وی چې مور جادوکړی ، مور به هیڅکله هم ایمان رانورو (الاعراف ۱۳۲).

نظریه دومره کبر سره الله (ج) ډیر مصائب دوی ته راوېلې خوچې دوی تنبیه شی اوکواکې اصلاح لومړنی ددغو مصایبو وچکالی وه چې دقحطی لامل شوه

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصِ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ

اوفرعونیان مو په وچکالی او قحطی اخته کړل شو کواکې پاملرنه وکړی (الاعراف ۱۳۰).

دمصر کړنه چې دنیل په سیند پورې تړاو لری ډیره اغېزمنه شوه ، په داسې حال کې چې چې فرعون اودوستان یې دالله (ج) اویغمبر په ردولو سره اغېزمن شول ، خوبیا یې هم دغه حالت دموسی (ع) له بد شاګوم نه وکانه بیا الله (ج) په نورو آزمویشتنو کې واچول.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجُرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالْبَصَاغَ وَالدمَّ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ

بیا مو توپان او ملخان او سپړی اوچونکني اووینه چې یو له بله بېلې نښې وې پرهغوی را ولېرل بیا هم هغوی کبر وکړ اوکانه کوونکی قوم و(الاعراف ۱۳۳).

ددغو ټولوطبیعی پېښو تفصیل چې په قرآن کې یادشوی ډیپيروس په کتیبو کې راغلی . مور له دغو پېښو دقرآن له لارې خبر شوی یو. خو دغه معلومات په نولسمه زېږدیزه پېړۍ کې دمصر دتاریخ په موندلو سره نورو پوهانو څرګند کړی. کله چې په ۱۹۰۹ کال دایپور پیپروسونه وموندل شول دهالند دلایدن موزیم ته واستول شول ، گاردینر یو مصر پېژندونکی دغه لېکنې وژباړې. په پیپروس کې دقحطی ، وچکالی ، اوله مصرنه دمریانو دتېښتې پېښې یادې شوی. برسېره پردې ډیپيروسونو لیکوال چې یو مصری (Ipuwer) حکیم دی په خپله یې دغه پېښې په سترګو لیدلې اوداسې لیکي:

"طاعون په ځمکه خور شو ، ټول ځایونه وینې ونيول ، سیند وینه دی . الحق هغه چې پرون لیدل شوی له مېنځه تللی . ځمکه داسې ستومانه ده لکه لو چې پرې شوی وی ، کوز مصر ژاری ... په ټوله ماڼۍ کې د راتلو څه نشته په هغه پوری غم ، وربشي ، مولخ اوکبان تړاولری په رینتیا سره غلې هرچېرې له مېنځه تللی. ټوله ځمکه ډاروونکونارو اولاهاندی نیولې ، ... نه له ماڼۍ نه دورځې څوک وتلی او نه هم چا دخپل ملګری مخ لیدلی ... ښارونه دجزر اومد له لاسه له مېنځه تللي ... پورتنی مصر وران شو...هرلورته وینې ... طاعون په ټول هیواد کې ... هېڅوک دباپیلوس شمال لورته کښتې نه لېرې ... خپلو دصبر ونو او موم کرای شووسره څه وکړو?...طلا نشته . انسانان له انسانیت نه بېزاره دی ، او یو غړپ اوبو ته تړی دی. هغه زموږ اوبه دی . نو مور څه وکړو.هرڅه وران شول . هرڅه وران شول . ښارونه وران شول ، پورتنی مصر وچ شوی . په شېبه کې اوسېدل بل مخ شول ."

ددغولرغونو یادښتونو پرېنست هغه ناوړه پېښې چې مصر پرې واوونښت هغه څه دی چې قرآن یادکړی.

د پیپروس په کتیبو کې موسی (ع) دیوه جادوگر په توګه معرفی شوی. (دغه کتیبې دانګلستان په موزیم کې ساتل کېږی) خو فرعونیان په خپلو ټولو هڅو سره چې ویی کړی پر موسی (ع) اوبنی اسراییلو بریالی نشول.

دجادوگر تورپه پرموسی (ع) د الاعراف دسورې په ۱۰۹ آیت کې یاد شوی:

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا السَّحَرُ عَلِيمٌ

دفرعون دقلم لویانو وویل چې دایو پوه جادوگر دی .

په قرآن کې د فرعون کلمه

په عتيق عهد کې سپېڅلی کتاب (انجيل) دمصر پاچایان د ابراهيم^(ع) او يوسف^(ع)، په وخت کې د فرعون په نامه يادول. په واقعيت کې د فرعون کلمه د دې دوو پيغمبرانو له وخته کارول شوې ده. قرآن کریم د يوسف^(ع) په وخت کې د ملک کلمه کارولې.

ملک وويل هغه ماته راوړی. (يوسف ۵۰).

دمصر پاچا دموسی^(ع) په وخت کې د فرعون په نامه يادشوی ، دکلمو دغه توپير چې په قرآن کې شته په عتيق عهد کې په **وَقَالَ الْمَلِكُ اَنْتُنِي** نظر نه راځي . په انجيل کې د فرعون کلمه دمصر ټولو پاچایانو ته کارول شوې. په داسې حال کې چې قرآن کلمې ډيرې سمې کارولې دي .
د فرعون لقب دمصر پاچایانو ته کاریده دغه لقب مخکې له ميلاده په څوارلسمه پېړۍ کې د څلورم اېنهورټپ په واکدارۍ کې کاریده. په داسې حال کې چې يوسف^(ع) حد اقل دوه سوه کاله مخکې له دغې واکمنۍ نه ژوند کاوه.

دبريتانيا دايرة المعارف ليکي چې فرعون دنوې واکمنۍ لپاره يو دروند لقب وو چې داتلسولړيو پاچایانو (۱۲۹۲ – ۱۵۳۹ مخکې له ميلاده) اوددوه ويشتمې لړۍ پاچایانو له (۷۳۰ – ۹۴۰ مخکې له ميلاده) کاریده اودپاچا دکلمې ځای ناستی شو. دامريکا علمي دايرة المعارف هم ددغې کلمې کارونه په همدغه پړاو کې سمه گڼي.

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ

دغه راز ستا لپاره دپخوانيو خبرونو نکل کوو (طه ۹۹).

څه ډول چې وينو د فرعون کلمه دمصر دتاريخ په يوه ټاکلې پړاو کې دود وه. اوداچې قرآن دمصر دپاچایانو لقبونه په بېلابېلو تاريخي پړاوونو کې تشخيص کړی ددغه کتاب له عظمت اوبل اعجاز نه پرده پورته کوی.

د نوح(ع) توپان

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ
إِلَّا حَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

اونوح مو دخپل قام لپاره ولېره چې پنځوس کم زرکاله ددوی په مېنځ کې ؤ اوهغوی توپان ونيول ځکه چې ظالمان ول (العنكبوت ۱۴).

نوح^(ع) دخپل قام دلارښوونې لپاره ولېرل شو. خو دده قام له ده نه لرې والی وکړاوپه خپل شرک باندې ثابت پاتې شول . نوح^(ع) په ډير متانت سره خلک ديوه خدای بنده گڼي ته راوبلل اوهغوی يی دخدای له نيولو وډارکړل. خوبياهم خلک له ده نه بېزاره شول. الله^(ج) نوح^(ع) ته وويل چې دالله^(ج) منکران به ددوب کړی اومؤمنان چې دحق دين يی قبول کړی هغوی ته به خلاصون ورکړی اوبه يی ساتی.

وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا

اوهغه کسان چې زموږ آيتونه يی دروغ وگڼل ددوب موکړل(الاعراف ۶۴).

اوکله چې دسزا ورکولو وخت راورسېد دخمکې اوبه له سختو بارانونو سره يو ځای شوې اودسېلاولامل شوې ، مخکې له دسېلاو راتلو الله^(ج) نوح^(ع) ته وويل:

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ خذْهَا وَاصْلِلْ فِيهَا مِنْ
كُلِّ زَوْجٍ مِّنَ الْبَنَاتِ وَأَهْلِكَ إِلَىٰ مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ

نو وحیه موورته کره چې زمور تر نظر لاندې بهی. جوړه کره اوکله چې زمور فرمان ورسېد او اوبه دخمکې له سوریو راووتلې په هغه (کبتی) کې له خان سره له هر ډول نه یوه جوړه او خپل اهل واخله ، پرته له هغو کسانو چې مخکې دهغو په هکله درته ویل شوی دی اود ظالمانو له شفاعت نه ماته خبرې مه کوه چې هغوی ټول ډوبیږی. (الم ۲۷ و منون ۲۷).

پرته له هغو چې له نوح (ع) سره په بهی کې ول نور ټول ډوب شول ان دنوح (ع) زوی هم غرق شو چې دده اطاعت یی نه و کړی او غره ته تښتېدلی و . اووویل شول چې ای خمکې اوبه لاندې یوسه اوای آسمانه باران بس کره او اوبه وچې شوې او امر پایلې ته ونه رسېد او بهی ډجودی غره د پاسه خای ونیو (هود ۴۴).

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَبَسِّمَاءِ أَقْلَبِي وَبِغِيضِ الْمَاءِ وَقِضِي الْأَمْرَ وَالنَّهْرَ وَاللَّيْلَ وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ وَالْحَيَاةَ وَالْأَنْبِيَاءَ وَالْحَيَاةَ وَالْأَنْبِيَاءَ وَالْحَيَاةَ وَالْأَنْبِيَاءَ

یاد شوی معلومات په قرآن کې چې دالله (ج) لاس نه خورلی کلام دی له تورات اونورو سرچینو نه معتبره دی ، تورات چې تحریف شوی دی وایی چې توپان په ټوله نړۍ کې پېښ شوی و ، خو قرآنی آیتونه بیا د اوبه ډاگه کوی چې دنوح توپان په یوه خای کې پېښ شوی او یواځې هغه قام چې نوح (ع) یی نه و منلی هغه یی له مېنځه وری. په قرآن کې هېڅ داسې نښه نشته چې له هغه نه په

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذِ انبأَهُمْ لِقَوْمِهِمْ أَنْ يَبْنُوْا لَهُ مَذَابِحَ لِلنَّاسِ وَالْحَيَاةَ وَالْأَنْبِيَاءَ وَالْحَيَاةَ وَالْأَنْبِيَاءَ

ټوله نړۍ کې د توپان پېښېدل جوت شی .

اوموږ نوح دده د قام دلارښوونې لپاره ولېږه او یی ویل چې زه ستاسو لپاره ښکاره ډاروونکی یم (هود ۲۵).

وَيَقُولُ لِيَأْمُرُنَا بِالْعِصْيَانِ إِنَّا بُرْهَانَ رَبِّنَا أَتَقْتُلُونَ مَن يَدْعُوهُ إِلَىٰ عِبَادَةِ رَبِّهِ أَلَىٰ غَيْرِهَا هُدًى مِّنْ رَبِّكَ يُدْعِي إِلَىٰ عِبَادَةِ اللَّهِ مَا لِيَؤْمِرَ بِالْإِسْلَامِ إِنَّا خَرَقْنَا لَمُتَّعِينَ بِمَنَاسِكِنَا لِلنَّاسِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ورسېږی کوم

(شعیب وویل) ای زما قامه ستا سو ضد له ما سره ددې لامل نه شی چې تاسو ته هم مصیبت

چې دنوح قام ته رسېدلی و (هود ۸۹).

خه ډول چې وینو قرآن وایی چې یواځې د نوح (ع) قام له مېنځه تللی نه دخمکې په سره دهغه وخت ټول خلک .

په هغه خای کې چې اټکل کېږی دنوح (ع) قام اوسېده ، لرغون پېژندنې داجوته کرې چې یو خواکمن توپان د عراق دخاورې د ډوبېدو لامل ګرځېدلی اوتوپان په ټوله نړۍ کې نه دی پېښ شوی . "کله چې اوبه لږې شوې بهی ډجودی پروچه کېناسته ." ډجودی کلېه دیوه غره له نامه نه اخستل شوې چې جودی نومېده په داسې حال کې چې جودی په عربی کې دلورې سطحې یا غونډی په مانا ده. نو د توپان اوبه دخمکې ټپې برخې لاندې کرې اوتریوه ټاکلې کچې لورې شوی . یعنی دخمکې دسر ټوله وچه اوتول غرونه یی نه وو نیولی .

د نوح (ع) د توپان لرغونې نښې

کله چې طبیعی پېښې ، جکره اوتولیز مهاجرتونه دیوه مدنیت دله مېنځه تلو لامل ګرځېدلی وی ، دهغه مدنیت نښې نښانې ساتل کېږی . ځکه دخلکو کورونه اواسباب یی زر تر خاورولاندې څښېږی . اوبه هغه صورت کې چې په هغو لاس ونه لکېږی ددیرو مودو لپاره خوندي ساتل کېږی اودغه آثار دلرغون پېژندنې لپاره ښې نښانې وی .

په اوسني عصر كې تاريخ پوهانو اولرغون پېژندونكو د نوح د توپان په هكله كره اوبشپړ مدركونه موندلی . اټكل كېړی چې دغه توپان به درې زره كاله مخكې له ميلاده دسيمې ټول مدنيت له مېنځه وړی وى . چې د دغه مدنيت آثار زركونه كاله ترخاورو لاندې پاتې وو .
د دجلې اوفرات ترمېنځ دښتو كې ددغه توپان دڅېړنې لپاره ډير كارشوی . كيندني ددغه توپان آثار د عراق په څلورو ښارونو كې ښیى : د ار ښار ، د ارچ ښار ، د كيش اوشورپاك ښارونه . كيندني جوتوی چې دغه ښارونه درې زره كاله مخكې له ميلاده توپان له مېنځه وړی .
د ار د ښار د مدنيت تاريخ چې د تل المقيار په نامه يادېږی اووه زره كاله مخكې له ميلاده اټكل كېړی . اودا د بشر د مدنيت له پخوانيو ځايونو څخه دی اونور ډير مدنيتونه هلته رامېنځته شوی اوله مېنځه تللي .

لرغون پوهانو دڅارو دڅېړنې نه پوه شوی چې دلته داسې يو مدنيت وو چې ديوه ستر توپان له كبله له مېنځه تللی اوپرځای يې بيا په پراويز ډول بل مدنيت رامېنځته شوی . ليونارد وولی د انكلستان د موزيم اود پنسلوانيا دپوهنتون دكيندنولارښوونه دبغداد اودفارس دخليج دښتو په مېنځ كې په غاړه درلوده ، آلمانی لرغون پېژندونكی ورنكلر دوولی دڅېړنو په هكله ليكي :
"د وولی څېړنې دسومريانو له معبد نه لری ديوه غونډی لاندې داسې كېرونه وموندل چې دكبرونو تردبرينو تختو لاندې واقعي خزاني وې لكه ، گران بيه پيالې ، ښكلی جكونه ، صراحيانې ، دژيرو ميزونه ، دمرواريدو تختې لاجورد او سپين زر چې ترڅمكې لاندې څښ شوی وو اودسازالې په ديوالونو كې څورندې وى .
وروسته له څورڅو دوولی كاركونكو غږ وكړچې مور دخمكې پرسطح يو ، وولی هلته كوزشو ترڅو هغې سطحې ته ورشې اوځان داده كړی ، وولی فكر وكړ اوپه پای كې ... دادى : دخمكې سطح كې دسيند شكه وه ، هغوى هود وكړ چې كيندنو ته دوام وركړی اوځا نوره هم وكينى . بيل يې واهه ، درې فته ، شپږفته ، لاهم خاوره اوپه پای له لسوفتولاندې خاوره پای ته ورسېده اوله هغو لاندې يې دانسان داوسېدو ځای وموند...."

د ار دښار په غونډی كې دومره خاورې اوشكوپواځينی لامل ډيرې اوبه كيدلاى شى چې ددوو مسكونی پورونو په مېنځ كې حايل شوی . ميكروسكوپيكو څېړنو ښوولې چې دغونډی لاندې دغه دخټو پورونه دسېلاو له لارې جوړ شوی اودومره ستر اوپراخ دی چې دسومريانو مدنيت يې له مېنځه وړی . دكلېكش حماسې اودنوح د داستان ښې دواړه دعراق دصحرې په كيندو كې وموندل شوی .

مكس مالوان د ليونارد وولی خبره تايدوى چې دادول يو رسوبی پور يواځې د ستر اونايبړه سېلاو له امله جوړيدلاى شى . دغه راز وولی ددغې سيمې په كيندو كې د ار ښارپاتې شونې دالعبيد له ښاره چې اوسېدونكوي رنگين كلالي لوبنی كارول تشریح كړی دی .
دغه حقيقتونه داجوتوی چې د ار ښار داسې يو ځای ؤ چې دسېلاو له امله بشپړ وران شوی . آلمانی لرغون پېژندونكی ورنر كلر هم ددغو كيندو اهميت بيان كړی . دی وايی چې دلرغون پېژندونكوڅېړنې ښې چې دعراق په دغه سيمه كې يو ستر سېلاو پېښ شوی دی .
دعراق بل ښار چې دسېلاو له كبله له مېنځه تللی دسومريانو دكيش سيمه ده ، چې اوس دطال الاحمر په نامه يادېږی . دسومريانو پخوانی ليكې دغه ځای وروسته له توپانه دپاچاهي ځای ثبت كړی دی . د شورو پاك ښار چې دعراق په سويل يا بين النهرين كې موقعيت لری اونن دطال الفرح په نامه يادېږی ، هم ديوه پخوانی سېلاونښې لری . دلرغون پېژندني څېړنې چې په كال ۱۹۲۰ — ۱۹۳۰ز كې د پنسلوانيا پوهنتون داريك شميد له خواسترته رسېدلی دغه كيندني دخلكو داوسيدودرې پورونه وښودل چې دماقبل تاريخ په وروستيو پراوونو كې د پاچايانو تر دريمې لړۍ پورې (۲۱۱۳ نه تر ۲۰۰۴ مخكې له ميلاده) وې . ډيرروښانه موندني دكوردجورښت دادارې اسنادو په مخروطی لوحوباندې ليكل شوې كلمې وې چې دډير پرمختللی مدنيت ښكارندويی كوی چې څه ناڅه درې زره كاله مخكې له ميلاده لرغون توب لری .

كله چې ددغو پوهانو نظريې مطالعه شى روښانه كېږی چې يو ځواكمن توپان د ۲۹۰۰ نه تر ۳۰۰۰ مخكې له ميلاده لكيدلی دی . دشمېرنو پربنسټ كله چې مالوان له څلورونه ترينڅو مترو شميد نومی ځای ورسېد نوهلته يې ديوې ژېړې خټې چې شكو اوخاورو پورې رسېدله ديوه سېلاو نښه ومونده . دغه پور دغونډې سطحې ته نږدې اوچارچاپېره ليدل كېږی چې دشميد دنظر مطابق دسهدت دپاچاهي دورته رسېږی . بل ځای چې دسېلاو له لارې اغېزمن شوی د ارک ښاردی چې دشورباک جنوب كې موقعيت لری . نن دغه ښار دطال الور په نامه پېژندل كېږی . لكه دنورو ښارونو په شان دلته هم ۲۹۰۰ نه تر ۳۰۰۰ كاله مخكې پورې دسېلاو نښې موندل شوی .
ددجلې اوفرات سيندونه عراق له يوه سرته تړل سره پوری ویشی . داسې په نظراځی چې دتوپان په وخت كې دغه دواړه سيندونه ډك شوی اوبه ترې زياتي شوې چې له بارانونو سره يو ځای يې ستر سېلاو جوړكړی .

فَفَنَحْنَا آتُوبَ السَّمَاءِ مِمَّا مَنَّهُمْ وَفَجَرْنَا الْأَرْضَ عَيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدَرٍ

دآسمان وروته مو په چټكو بهيدونكو اوبوپرانستل اوپه ځمكه كې مو داوبو چينې روانې كړې څو په هغه امر چې ټاكلی مو وو دواړه اوبه سره يو يوځای شوې (القدر 11-12).

کله چې دلرغون پېژندنې نښې وازرول شي څرگندېږي چې ټول بين النهرين دسېلاو اوبونډولې و. د ا. ر. ک. شوريپاک اوکېش ښارونودسېلاو پاتې شوني لاهم په خان کې ساتلي چې ټول په يوه تکلوري کې قرار لري. د بين النهرين ځمکو له اوس نه درې زره کاله مخکې له ميلاده ډير توپير درلود. دفرات دسيند داوسنی ځای په ختيز کې و او د ا. ر. ک. شوريپاک اوکېش ښارونو له تکلوري تېريده نو ښکاره ده چې دفرات دسيند سېلاو په خپلو ساحلونو کې ښارونه له مېنځه وړي.

الله (ج) د نوح (ع) توپان اودهغه پاتې شوني دځمکې په سر زموږ دعبرت لپاره پرايښي. دپيغمبرانو اوکتابونو له لارې يې ټولنو ته لارښوونه کړې. خو هرځلې دالله (ج) ويناوې خلکو تحريف کړي. خلکو نورې موضوع گانې له خپل فرهنگ، عقيدو اودودونو اخستي اوپه هغه کې يې نغاړلي اودنوح (ع) داستان يې مغشوش کړي. پاک قرآن له دې نه چې دالله(ج) کلام دی اوده يې په خپله دساتني ژمنه کړې نو له همدې کبله دلرغون پېژندنې په هکله ډير دقيق معلومات وړاندې کوي.

د ارم ښار

دنړۍ نومياليو ورځپاڼو په کال ۱۹۹۰ کې اعلان وکړ چې دعربو ورک شوی ښار وموندل شو. مهم ټکی دادی چې دغه ښار په قرآن کې ياد شوی دی. ډير خلک په دې باور وو چې داسې ښار يواځې يو نکل دی اوهېڅکله به هم ونه موندل شي ددې ښارپه موندلو سره خلکو هم ونشوگرای چې دخپلې حيرانۍ مخنيوی وکړي.

نيکولای کلب دمستندوفلمونو يو جوړونکی او يو وتلی لرغون پېژندونکی همدغه ښار چې په قرآن کې يادشوی وموند. دعربو دتاريخ دڅېړنو په بهير کې ده يو په زړه پورې کتاب وموند، دغه کتاب دانگليسي توماس برتن له خوا په کال ۱۹۳۲ زېږديز کې د Arabia Flix تر سرليک لاندې ليکل شوی و. Arabia Flix عرب فليکس دعربو دټاپوسويول ته رومي مقرري وه چې نن ديمن اودعمان يوه برخه ده. يونانيانو دغه ځای عرب يوديمون او عربي پوهانو په منځنيو پېړيو کې هغه داليمن السعيد په نامه ياداوه، چې دواړه دغه کلې ديمن خوښ مانا ورکوي ځکه چې ددې سيمو خلک دهند او عربستان ترمنځ دگرانبيو مصالو په سوداگرۍ بوخت ول. دغو خلکو کندر چې يو ډول عطر دی له ونو نه لاسته راوړل او بيا به يې څرخول.

توماس ددغو سيمو دمېشتو قبيلوپه هکله ډير په تفصيل سره ليکلی، دی وايي چې دپخوانيو ښارونو لرغوني آثار يې موندلي. دغه ښار دصحرامېشتو عربو له خوا د اوږد په نامه يادېده. په يوه سفر کې دغو صحرامېشتو هغه لاره چې دعربو يوه وران پخواني ښارته تله وروښووله. توماس مخکې له دې چې داوږ په هکله خپلې څېړنې بشپړې کړي مړ شو.

نيکولاس کلب ډاډه و چې ياد شوی ښار د توماس په کتاب کې حقيقت لري، اوډير ژر يې دتوماس مطالعې تعقيب کړې. ده داوږ دښار دثبوت لپاره له دوو طريقو نه کارواخست، لومړی يې دصحرامېشتو خلکو نښې ناسا يا دامريکې د هوايي څېړنو ادارې ته ورکړې څوچې دمصنوعي سپورمکي له لارې يې ځای ومومي اوپه ډير ټينگار سره يې مسولين دې ته وهڅول چې له سيمې نه عکسونه واخلي. برسېره پردې پخوانۍ فلمي ليکنې اونخشې چې دامريکې دکاليفورنيا دهوتنکتون په کتابون کې وې مطالعه کړې. اوډير ژر يې يوه نخشه وموندله چې دده دمطالعې لاندې ځای هم په کې وموندل شو. دغه نخشه يوناني مصري جغرافيه پوه پټولمې په دوه سووم زيږديزکال کې جوړه کړې وه چې په همدې تکلورې کې يې ديوه زاړه ښار موقيعت څرگنداوه.

دده څېړنو د هغو عکسونو له لارې چې له مصنوعي سپورمکي نه اخستل شوي وو مرسته ترلاسه کړه. په دې عکسونو کې دکاروانونو تکلوري چې په سترگو دپېژندلو نه دی دکلب پام خان ته راوگرځاوه. داتکلوري له پاسه په آساني سره ليدل کيدای شي کله چې دغه عکسونه ددوهمې ميلادي پېړۍ له نخشې سره پرتله شوي کلب وموندله چې دغه تکلوري په يوه سترځای کې يوله بل سره نښلې چې پخوا يو ښار و.

په پای کې دتوماس، کلب اوناسا دمطالعې له برکته دغه لرغونی ښار چې عربانو يې په هکله ډېرې کيسې درلودې وموندل شو. وروسته له لرې مودې کيندنې پيل شوی اولرغونی ښار پاتې شوني وموندل شوې. اودغه ورک شوی ښار دښکو داتلانتيس په نامه ونومول شو.

له څېړنوخلک په دې پوه شول چې داهمغه دعاد د ښار پاتې شوني دی. پوهانو د ارم هغه ستنې چې په قرآن کې يادې شوې وې وموندلې، چې دلورو برجونو په څير د عاد په ځمکه کې ليدل کېږي. داکتر جورينس زريتس دڅېړنو دپلاوي يوه غړی وويل: نظر پردې چې دغه برجونه د ابر دښار نښې دی اوهم ارم دبرجونو يا ستنو درلودونکی په قرآن کې يادشوی نو دا ټکی پردې دلالت کوي چې ابر همغه د ارم ښاردی چې په عمان کې دی.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ إِذْ رَمَّ ذَاتَ الْعِمَادِ الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْإِنْسَانِ

آيا ودي نه ليدل چې ستار ب له عاد سره څه وکړل چې په ارم کې د ستنو درلودونکی وو هغه چې دهغه په شان مو په نورو ښارونو کې نه وو پيدا کړی (الفجر ۸-۶).

ليدل کېږي چې له قرآن نه لاسته راغلي معلومات چې څوارلس پېړۍ مخکې ويل شوي کتب مت دتاريخي معلوماتو غوندی دی.

د سدوم او ګموره ښارونه

حضرت لوط^(ع) له ابراهيم^(ع) سره په يوه وخت کې ژوند کاوه. هغه دخپل قام دلابنوي لپاره د ابراهيم^(ع) په ګاونډ کې ولېږل شو. دقرآن دشرحي پرېښت دهغه قام فاحش اولوطي عادتونه ول، کله چې لوط^(ع) د الله^(ج) لارښوونه هغوی ته واوروله څو له دې سترې ګناه نه واورې هغوی له دې نه انکار وکړ چې ګواکې لوط^(ع) پيغمبر دی اوخپل دغه ناوړه عمل ته يې دوام ورکړ. په پای کې دغه قام له کلک عذاب سره مخامخ شو اوله مېنځه ولاړ.

اولوط خپل قام ته وويل چې آيا ناوړه عمل چې هېچا مخکې له تاسو نه وکړی کوی یی. دښځو پرځای له نارينه ووسره جنسی اړيکه کوی اوتاسو فاسد قام یاست. (الاعراف ۸۱-۸۰).

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرَكَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

اوپه هغوی مو باران واوراوه نو ووينه چې دګناه کوونکو پای څه دی (الاعراف ۸۴).

اوداسې نښې مو له هغوی نه پرېښودې چې دعاقلانو لپاره عبرت وی (العنکبوت ۳۵).

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

هغه ښار چې په هغه کې لوط^(ع) ژوند کاوه اویا وروسته وران شو په پخوانۍ زمانه کې دسدوم په نامه یادېده. داسې په نظر راځي دغه قام چې د سره سمندرکې په شمال کې یې ژوند کاوه اوهغه ډول چې قرآن وایی له مېنځه تللی. دلرغون پېژندنو کیندنو ښوولې چې دغه ښار دبحریمیت سره نږدې داسرایلو اوردن په مېنځ کې واقع دی. پوهان وایی چې په دغه ځای کې دسلفرو سترې زېرمې شته. بنا پردې په دغه ځای کې نه د انسان اونه هم د نورو ژوو ژوند ممکن دی. سلفر داسې عنصر دی چې داورغورځونکو له لارې مېنځته راځي. قرآن دا روښانوی چې ددې ښار وړاندېدل دزلزلې او اور غورځونکو له اغېزې دی. آلمانی لرغون پېژندونکې ورنرکړ ددې ځای په هکله وایی:

"له قاعدې سره یوځای دغه ستر درز دصدم او ګمورې له درې سره یوه ورځ په دوزخ بدل شول. ددغو ښارونوله مېنځه تلل ددېوې زلزلې له امله رامېنځته شوی چې له بریښنا اوچاودونو سره یوځای وه اویو ستر اوریی هم له ځانه سره درلود. دغه مسأله داورغورځونې لامل شوی چې دهمدې درې په اوږدو کې یې وجود درلود. اوس هم داورغورځونې له کبله سوری اودمذابو اوچونې ډبرو نښې داردن په پورتنیو لمنو کې له شن سره نږدې لیدل کېږی.

داوبلنودېرودغه پور اوتورې ډبرې دزلزلې اواورغورځونې ښکاره نښې دی په هرصورت دلوط سیند چې دبحریمیت په نامه یادېږی نیغ په نیغه دزلزلې مېنځ اوملاکې قرارلری.

دبحر میت قاعده په یو لاندې ځای کې پرته ده. دغه دښته دطبری سیند دشمال اودعراپه د دښتې جنوب په مېنځ کې ځای لری.

ددې فاجعې تخنیکې اړخ چې دلوط قام یې له مېنځه یووړ دجیولوجیستانو له خوا وڅېړل شو. هغوی وښوده چې زلزله په یوه اوږده کرنښه کې پېښه شوې. داردن سیند په خپل ۱۹۰ کیلومتری تکلوری کې ۱۸۰ متره لاندې ځی. داردن دسیند دغه څوری اود سمندر له سطحې نه لاندې د بحریمیت ټیت واقع کیدل ددېوې سترې جیولوجیکې پېښې څرګندویې کوی.

داردن د سیند تکلوری یواځې دماټېدلو یوه برخه ده چې په سیمه کې واقع ده دغه ماټېدول دتوروس له غرونو پیل اود سوېل لوری ته د بحریمیت له ساحلونو نه تېرېږی ددېوې دښتې لورته ترعقبې خلیجه پورې په هغه ځای کې چې سورسمندرکې دافریقا په پای کې پرې کوی ادامه لری. داورغورځونې ځواکمن فعالیت دهمدې کرنښې په دوام کې شتون لری. په واقعیت کې داورغورځونې تورې ډبرې داسرایلو دکالهلې په غره کې، داردن په لوروسطحوکې، دعقبې په خلیج اونورځایونو کې لیدل کېږی. تولې دغه نښې جوتوی چې په بحر میت کې یوه ستره فاجعه رامېنځته شوې. دملی جغرافیې مجله ۱۹۵۷ کال ددسمبر دمباشتې په ګڼه کې داسې لیکي:

"دسدوم لامزوع غونډی، لکه ددېوې څوکې په څېر دبحریمیت په سره لوره شوې. هېچا دسدوم اوګمورې دښار آثار نه دی موندلی. پوهان په دې عقیدې دي چې دا دصدم په دره کې ددې سوریو په مقابل کې ول، اوممکنه ده چې یوې زلزلې اوسپلاو له ځانه سره ورې وی."

په قران کې موجود معلومات داڅرګندوی چې دغه ښارونه اوس هم د مهم تکلوری په سرکې شته. جیولوجیستانو هغه لاره چې دبحریمیت له سوېل ختیزنه پیل اودعربو ترټاپووزمی پوری ترسورېږی اومصر پوری دوام لری دهغه دپاره ټاکلی دی.

فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّأُمَّتٍ سَمِينٍ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ

اوددوی بنامو لاندې باندې کړی او له کلکې اوسرینناکې ختی نه موپر دوی ډبرې واورولی . اوپه دې کې دبصیرت دځاوندانو لپاره دعبرت نښې دی . اودا دلاری په اوردو کې شته (الحجر 74-76).

د سباخلک او د عرم سبلاو

پېړۍ پېړۍ وړاندې دسبا ټولني د عربستان ستر مدنیت جوړاوه . تاریخي سرچینې وایی چې سبا د فنیقیانو غوندې فرهنگ درلود . ډیر په سوداگریزو کړنو بوخت ول . دسبا خلک فرهنگي اومدرن خلک ول . دسبا دخلکو په کتیبوکې دبیاروغاونې ، وقف اوجورښت کلمې ډیرې کارول شوي . دمغرب بند چې ددوی یو تاریخي اثر دی ددوی دتکنالوژي ښه بېلگه گڼل کېږي . دسبا دولت په خپله سیمه کې ځواکمن لښکر درلود . دسبا دپوځي ځواک په هکله په قرآن کې هم یادونه شوې . دسبا دیوه قوماندان پر ځان باور دسبا ملکي ته په ځواب کې موندلی شو:

قَالُوا لِمَنْ أُولُو قُوَّةٍ وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ لِلَّذِي فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

وی ویل چې مور د بشپړ ځواک او ځواکمنو جگړه مارونارینه ووڅخه برخمن یو . نو هوډ ستاسو پرغاړه دی چې په څه شی امرکوی (النمل 33).

دروم په پرمختللي تکنالوژي او دمغرب د بند په جوړېدوسره په سباکې ډېرې ځمکې کرل کیدې اوڅرېدېدې . دښوځمکو اودسوداگری لارو دوی ته ښه ژوند ورپه برخه کړی وو . خو دوی پرځای ددی چې له خدای څخه شاګره اومندوی واوسی ناشکره اوسرکښه ول ، اوڅه ډول چې قرآن ورته اشاره کوی دوی ته د عرم د بند په نړیدو اودسبلاوپه راتلو سره سزا ورکړل شوه . دسبا دباچاهی پلازمینه معرب وه چې دخپل جغرافیای موقیعت په درلودو سره ډیر بدای شوی ؤ . دغه ښار داضحانه سیند ته نږدې ؤ ، هغه ځای چې دجبل بلق سیند ته رسیده د بند دجوړیدو لپاره ښه ځای گڼل کیده . دسبا خلکو دلته یو بند جوړکړ اوخپل مدنیت ته یې پراختیا ورکړه . په پایله کې یې اقتصاد ډیر ښه شو . معرب دخپل وخت یو پرمختللي ښار ؤ . یونانی لیکوال پلیسی دغه ځای له نږدې لیدلی اودهغه ځای برم اوشین والی یې ستایلی دی .

ددغه بند جگوالی شپارس متره اوسوریی شپهته متره او اوږدوالی یې شپرسوه شل متره ؤ . ددغه بند له لاری نه زره شپرسوه هکتاره ځمکه څرېدېدله . دسبا په کتیبوکې دغه ځای ددوو جلكو اومعرب په نامه یادشوی . دغه بند ښونه اودانکوروتاګونه څرېوول . ددغه بند له برکته دغه سیمه ډیره شنه ، حاصل ورکونکې اودیمن ډیره وتلی سیمه شمېرل کیده . دوو فرانسویانو هریوه هولووی او آسترین دتاریخي اسنادو پرېنست ثابته کړه چې دغه بند له پخوازمانې نه دلته شتون درلود . دغه بند په کال ۵۴۲ میلادی کې مات اودعرم سبلاو زیاتي وړانې رامینځته کړې دانکوروتاګونه ، دمیوو ښونه اوکښتونه چې سلکونه کاله دسبا دخلکو له ځواکته ترې اخستل کیده ټول له مېنځه لاړل . خلک بېوزلی شول اوپه پای کې دسبا حکومت له مېنځه ولاړ . دغو تاریخي واقعیتونو ته په پام سره کله چې عظیم الشان قرآن ته وګورو دابه ومومو چودواړه یوله بل سره مطابقت لری .

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لِمَ بَلَدَةٍ طَيِّبَةٍ وَرَبِّ عَفُورٍ
﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ
جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أُكُلٍ حَمْطٍ وَأُتْلٍ وَشَىءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ
﴿١٦﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ كَفُورٍ وَأَهْلٍ يُخْرَجُونَ إِلَّا الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾

اودسبا دخلکولپاره په خپل وطن کې نښې وې په کېن اوبنې خوا بڼونوکې. وخورى دخپل رب له روزى نه اوله هغه منندوى واوسى ددې لپاره چې ستاسو ټاټوبى نعمت لرونکى اونیک ښاردى اوستاسو رب بڼونکى دى. سره له دې هم تاسو مخ وگرځاوه بيا مور له بندنه سېلاو راولېږه اوددوى بڼونه موبه دوو دترخو ميوو لرونکى ، گراولېرشمېر سدرباندي بدل کرل دغه ددوى دناشکرى سزاوه اوپرته له ناشکرانه چاته سزانه ورکوه. (سبا ۱۷-۱۵).

په قرآن کې دسبا دخلکوسزا د "سيل العرم" په نامه ياده شوې . دغه کلمې دسېلاو ډول روښانوى. عرم دښد يا خند په ماناده. دالعرم سېلاو يعنى هغه سېلاو چې دښد دماټيدو له کبله مېنځ ته راځي . اسلامى پوهان ددغه سېلاو ځاى اووخت هم ښکاره کړى علامه مودودى فرمايى:

"د العرم په سېلاوکې ، دعرم کلمه دښد په مانا ده څه ډول چې دعرېستان دسويلى برخې په خبرو کې کارول کېږي . هغه کېندنې چې په يمن کې سرته رسېدلى دورانپو پاتې شونې په وار وار سره په همدې مانا موندل شوى . لکه هغه ليک چې ديمن باچا دمعرب دديوالونو جوړونکى ابرهه ته په ۵۴۳ او ۵۴۲ ميلادى کې ورکړى ، همدغه دعرم کلمه دښد په مانا کارول شوې . له همدې کبله دالعرم سېلاو يعنى هغه سېلاو چې دښد دماټيدو له امله مېنځته راغلى . سېلاو ټوله سيمه ونيوه هغه کانالونه چې دسباخلکو کيندلى وو او هغه ديوال چې دښد لپاره ددو غرونو په مېنځ کې جوړشوى ؤ ، وران شو اود اوبو لکلولو سيستم يى له مېنځه ولاړ. په پايله کې هغه هيواد چې له بڼونو ډک ؤ په داسې يوه ښاره بدل شوى چې يو لړ شمېر ترخې اوتروې اود سدرونې په کې وې. ورنه کلکر عيسوى لرغون پېژندونکى اود ((سپېڅلى کتاب حق ؤ)) ليکوال دامنلې چې دعرم سېلاو هغه ډول چې قرآن يادکړى پېښ شوى دى . دداډول يو بند شتون او دهغه ماټېدل اودټول هيواد اوبنونو ورانېدل چې په قرآن کې يادشوى ټول حقيقت لرى.

دعرم له سېلاووروسته دسبا خلکو خپل عايد له لاسه ورکړى ، دهغوى ځمکې ورانې شوې هغو خلکو چې له الله (ج) يى مخ گرځولى وو پرده يى ايمن رانه ور اوناشکرى يى وکړه نوهمداسې سزا ورکړل شوه.

د حجر خلك

د ټمود خلك داسې يوه قبيله ده چې په قرآن كې ياده شوې اود دوى په هكله ډير لږ معلومات شته . تاريخي سرچينې نښي چې كلونه مخكې د ټمود په نامه خلكو شتون درلود . داسې ويل كېږي چې د حجر خلك هغه ډول چې په قرآن كې يادشوى ټمود دى ځكه چې دټمود بل نوم اصحاب الحجر دى . شايد ټمود د قبيلې نوم او حجر دهغه ځاى نوم دى چې دوى په كې اوسېدل . په حقيقت كې داسمه ده چې يوناني جغرافيه پوه پلني هم ليكلي چې دټمود خلكو ددوموټي اوحكرې په ښارونوكي چې اوسني حجر دى ژوندكاوه . پخوانى سند چې په هغه كې دټمود نوم شته دبابلينانو په حكومت پورې اړه لري . دغه سند په اتمه مخكې له ميلاده پېړۍ كې پريوقوم باندې د بابلينانو ددوم سارگون باچا د برى په اړه دى . سارگون په يوه جگړه كې هغوى ته دعرېستان په شمال كې ماته وركړه . ددغه قوم ټولې نښې نښانې دپيغمبر حضرت محمد (ص) له زېږېدومخكې له مېنځه تللي . ديونان په پخوانيو يادښتونو كې دهغوى نوم دټمودپه نامه راغلى .

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَأَيْنِسْتَفَاكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ
وَكَانُوا يُسْتَحْتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَوْمَئِذٍ أَنْ يَنْحَطَّوْنَ

اودحجرخلكو پيغمبران دروغجن وگنل . او هغه نښې مو چې هغوى ته لېږلى وې له هغوتولونه يې مخ وگرځاوه . هغوى په غرونو كې باامنه كورونه جوړول (الحجر ٨٢-٨٠).

داردن دروم په دره كې اوس هم ددوى دكورنواوظريفو توكل شووډبرو نښې اوځايونه شته چې دپترا په نامه يادېږي . قرآن هم دكورونو په جوړولو اوددبروپه توكلوكې ددغوخلكو استعدادته اشاره كوي .

په قرآن كې د رياضې معجزې

په قرآن كې دكلمو تکرار

برسېره پر هغو معجزو چې تر اوسه مو وشمېرلي ، درياضي له نظره نوري معجزې هم په قرآن كې شته ، چې ډيرې بېلگې يې ليدل كېږي اوپه يو شمېر ويې پوهان پوه شوي . يوه له دغو بېلگوڅخې دځينو مشخصوكلمو حيرانوونكي تكراردي چې په لاندې توگه يې يادونه کوو:

- اووه آسمانونه په قرآن كې اووه ځلې يادشوي اودآسمانونو پيدايښت هم اووه ځلې يادشوی ..
- دورځې كلمه (يوم) ۳۶۵ ځلې په مفردة توگه اود ورځوكلمه په جمعې ډول (ايام) ۳۰ ځلې ياده شوې . دمياشتې كلمه دوولس ځلې ياده شوی .
- دكرلوكلمه او دونې كلمه هريوه ۲۶ ځلې ياده شوې .
- دمكافات كلمه ۱۱۷ ځلې اودبخښلوكلمه ۲۳۴ ځلې چې دمكافاتو دوه برابره كېږي ياده شوې .
- دووايه كلمه اوووايي هريو ۳۳۲ ځلې ياده شوې .
- ددنيا كلمه او آخرت كلمه هريوه په مساوي ډول ۱۱۵ ځلې ياده شوې .
- دشيطان كلمه اوملاييكه كلمه هريوه ۸۸ ځلې ياده شوې .

- دایمان اوکفر کلمه هریوه ۲۵ ځلې یاده شوې.
- د دوزخ او جنت کلمې هریوه ۷۷ ځلې یاده شوې.
- دذکات اوبرکات کلمه هریوه ۳۲ ځلې یاده شوې.
- دنیکو خلکو (ابرار) اوبدو(فجار) کلمې هریو درې درې ځلې یادې شوی.
- د تاوده اوری اوساره ژمی کلمې هره یوه په مساوی توګه ۵ ځلې یادې شوی.
- دخمراونشي کلمې هریوه ۶ ځلې یادې شوی.
- دیوهېدواورونینایی کلمې هریو په مساوی توګه ۴۹ وارې یادې شوی.
- دوعظ اوژبي کلمې هریوه ۲۵ ځلې یادې شوی.
- دسود اوفساد کلمې هریوه ۵۰ ځلې یادې شوی.
- داجر اوفعل کلمې هریوه ۱۰۷ ځلې یادې شوی.
- دمحبت اوطاعت کلمې هریوه ۸۳ ځلې یادې شوی ،
- دتکلوری یا مسیر اوابداً کلمې هریوه ۲۸ ځلې یادې شوی.
- دمصیبت اوشکر کلمې هریوه ۷۵ ځلې یادې شوی.
- دشمس اونور کلمې هریوه ۳۳ ځلې یادې شوی.
- دلارینوونې کلمې اودرحمت کلمې په مساوی توګه هریوه ۷۹ ځلې یادې شوی.
- دستونزو کلمه اودآرامنیت کلمه هریوه ۱۳ ځلې یاده شوې.
- دبنځي اونر کلمه هریوه ۲۳ ځلې یادې شوې چې دواړه ۴۶ کېږی.
- دنارینه (هکې) اودبنځي (چر) هریو یواځې ۲۳ کروموزومه لری کله چې سره یوځای شی ۴۶ کروموزمه لری .
- دخیانت اوخیث کلمه هریوه ۱۶ ځلې یاده شوې.
- دبشر اوانسان کلمه ۶۵ ځلې اودانسان دپراختیا پړاوونه هم ۶۵ کېږی . تراب یا خاوری ۱۷ ځلې ،
- نطفه ۱۲ ځلې ،علق ۶ ځلې ، اولحم یا غوښه ۱۲ ځلې چې ټول ۶۵ ځلې کېږی یادشوی.
- دصلوات یا لمانځه کلمه ۵ ځلې یاده شوې چې په شپه اوورخ کې پنځه ځلې لمونځ هم فرض دی .

د ځمکې د وچې او اوبو اندول

د بر یا وچې کلمه ۱۳ ځلې اوبحر ۳۲ ځلې یاده شوې چې ټول ۴۵ کېږی او که دهغو فیصدی وشمېرو دځمکې ۲۸ اعشاریه ۸ په سلوکې وچه ده او ۱۷۱ اعشاریه ۱ په سلوکې اوبه دی ، دحیرانتیا خبر داده چې په همدې اندول وچه اوسمندر دځمکې پرمخ شته .

په قرآن کې د ابجد شمېرې

د عربی هریو توری یو حسابی ارزښت لری . یعنی هریو توری یوه شمېره څرگندوی اوپه دې توگه د توریو له مخې محاسبې کېږی . دغې پوهې ته جمل حساب یا ابجد وایی: خلک له دغې پوهې نه په بېلابېلو ځایو کې کتبه اخلی چې یوه بېلگه یی د جفر پوهه ده .

۲۱	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
ا ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط
۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰
۹۰							
۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰
۹۰۰							
۱۰۰۰	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ
غ							

جفر دوراندوینې پوهه ده . پوهان دکلمو حسابی مانا تعبیروی . د ابجد او جفر په مېنځ کې توپیر دادی چې ابجد پېښ شوی حالت او اوسنی حالت ښکاروی او جفر دراتلونکو پېښو احتمال بیانوی . دغه علوم دقرآن کریم له نازلېدو سلگونه کاله وړاندې دخلکو په مېنځ کې رواج درلود . د عربو خلکو تاریخی پېښې د ابجد په توریو لیکلی اودهرې پېښې نېټه یی ثبتوله اویا وروسته د عددی مانا په زیاتولو سره یی کولای شول نېټه ومومی .

که قرآنی ځینې آیتونه د ابجد له نظره مطالعه کړو داسې رقمونه مو ترسترگو کېږی چې د آیت له موضوع سره اړیکه لری . کله پوهېږو یوه پېښه سمه په هغه وخت کې شوې چې د ابجد له لاری له

أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ

قرآنه استنباط شوې پوهېږو چې دا دیوه رمز په شانې پېښې ته یوه اشاره ده . (والله اعلم) . په کال ۱۹۶۹ میلادې کې د سپوږمۍ په کرې باندې د پل اېښودو په هکله قرآن کې داسې راغلی: هغه کرې نږدې شوه اومیاشت شق شوه (القمر ۱) .

په عربی کې دانشقاق کلمه دسوری کیدو ، شق کیدو ، دیوشی دلوریدو لامل ، دخمکي کیندل اوکولبه کولو په مانا ده .

بیا مو ځمکه شق کړه اوله هغه نه مو جویات راشنه کړل . (عبس ۲۶-۲۷) .

ثُمَّ سَفَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ۚ فَأَلْبَتْنَا فِيهَا حَبَابًا ۝۱۷

وینو چې انشقاق د شق کولو یادخمکې د څیرلو اوکولبه کولو په مانا هم کارول شوې ده . ددې موضوع په پام کې نیولو سره د "الشق القمر" موضوع کولای شی په کال ۱۹۶۹ کې د سپوږمۍ په کرې باندې دښکته کیدو اودسپوږمۍ په خاوره باندې څېړنوته اشاره وی . (والله اعلم) .

په زړه پورې داده چې د ابجد له نظره په دې موضوع کې هم ۱۹۶۹ آیت لاسته راځی .

پام باید وکړو چې د ابجد په طریقه کې ډیر بې ارتباطه رقمونه هم لاسته راتلای شی . اودمناسبو رقمونو موندل ډیر لږ دی خو بیا هم له دغه آیت نه لاسته راغلی عدد ډیره عالی پایله په لاس راووی .

په کال ۱۹۶۹ کې امریکایی خلاوهونکو د سپوږمۍ کره په بېلابیلو وسایلو کینلې وه اوخاوره یی دڅېړلو لپاره ځمکې ته روارې وه .

داهم باید روښانه کړو چې د سپوږمۍ شق کول زمور د یغمبر حضرت محمد (ص) معجزه هم وه . خلکو له رسول الله (ص) وغوښتل څوچې یوه معجزه دوی ته وروښی څو چې دوی ایمان راوړی ، محمد (ص) دگوتې په اشاره سپوږمۍ دوه توتې کره اودهغه په مینځ کې دحرم دغره دوه څوکې لیدل کېدې (بخاری) . له دې آیت نه منظور د رسول اکرم (ص) معجزه هم کیدلای شی . خوداچې قرآن

داسې یو کتاب دی چې په ټولو زمانو پورې اړه لری نو ځکه په عین وخت کې د سپوږمۍ پرکړې څېړنو ته هم کې اشاره کیدلای شی .

ددې عددونو ټولګه ۱۳۹۰ کېږي او ۱۳۹۰ سپوږمیز هجری کال برابر ؤ له ۱۹۶۹ میلادی کال سره.

په قرآن کې د نولس عدد معجزه

بله معجزه په قرآن کې د ۱۹ عدد معجزه ده په لاندې آیت کې پردې عدد ټینګار شوی.
اوپر هغه نولس تنه کهارل شوی دی (المذثر ۳۰).

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

بسم الله الرحمن الرحيم له نولسو تورو جوړ شوی.

قرآن ۱۱۴ سوري یعنی (6×19) لری.

لومړنۍ سوره چې نازله شوې ۹۶ سوره ده چې دقرآن له پایه دپیل لورته تردې سوري پورې ۱۹

سوري کېږي.

لومړی ځل د شپږنوي يمې سوري لومړنۍ پنځه آيتونه نازل شوي چې دعلق سوره ده . دغه آيتونه

۱۹ کلمې لری.

اقرا باسم ربك الذي خلق * خلق الانسان من علق * اقرا و ربك الاكرم *

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲

الذي علم بالقلم * علم الانسان ما لم يعلم *

۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹

څه ډول مو چې وليدل دغه پنځه آيتونه ۱۹ کلمې لری . د (و ، د ، ب) توری کلمه نه شمېرل کېږي نوځکه نه دی شمېرل شوی.

دقران لومړنۍ سوره یعنی دعلق سوره ۱۹ آيتونه لری اوټول ۲۸۵ توری لری چې (15×19) کېږي.

دقرآن وروستی سوره یعنی نصر ټول نولس کلمې لری.

دنصر لومړنۍ آیت " اذا جاء نصر الله و الفتح " له نولسو تورو جوړ شوی.

بسم الله الرحمن الرحيم ۱۱۴ ځلې یعنی (6×19) په قرآن کې یاد شوی . دقرآن ۱۱۳ سوري په

بسم الله الرحمن الرحيم پیل شوی او یواځې یوه سوره دتويې په خپل پیل کې بسم الله الرحمن الرحيم نه لری . پرځای یې دنهل سوره کې دوه ځلې بسم الله الرحمن الرحيم شته . یو ځل دسوري

په پیل کې بیا په ۳۵ آیت کې په زړه پورې داده که چېرې دتويې له سوري نه دنهل ترسوري پورې وشمېرو دنهل سوره نولسمه کېږي .

که دنهل دسوري شمېره چې ۲۷ ده دهغه آیت له شمېرې سره چې په هغه کې بسم الله الرحمن

الرحيم راغلی یعنی ۳۰ آیت سره جمع کړو ۵۷ (3×19) به لاس راځي .

دتويې له سوري نه دنهل ترسوري پورې دشمېرو مجموعه ۳۴۲ (18×19) .

(۹+۱۰+۱۱+۱۲+۱۳+۱۴+۱۵+۱۶+۱۷+۱۸+۱۹+۲۰+۲۱+۲۲+۲۳+۲۴+۲۵+۲۶+۲۷+۳۴۲)

د الله (ج) دنامه مجموعه په ټولو آيتونو كې چې شمېره يې پر ۱۹ پوره ويشل كېږي لکه ۱۹ ، ۳۸ ،

۵۷ ، ۷۶ و غیره (۱۳۳ كېږي يعنی (7×19)).

ديونس ، هود ، يوسف ، ابراهيم ، الحجر دسورې لومړی كلمه "الر" ده.

ددغو تورو دشمېرمجموعه (الف ، لام و را) په دې سورو كې داسې ده:

۲۴۸۹ (131×19) ، ۲۴۸۹ (19×131) ، ۲۳۷۵ (125×19) ،

۱۱۹۷ (63×19) او ۹۱۲ (۱۹×۴۸).

د پیل دتوروشمېر يعنی الف ، لام ، میم او را مجموعه ۱۴۸۲ (78×19) ځلي ده. الف ۶۰۵ ځلي ،

لام ۴۸۰ ځلي ، میم ۲۶۰ ځلي او را ۱۳۷ ځلي راغلي.

د قاف ، حا ، یا ، عين او صاد توری يواځې دقرآن په يوه سوره كې راغلي . په دې سوره كې ق ۱۳۷

ځلي ، ح ۱۷۵ ځلي ، ی ۳۴۳ ځلي ، ع ۱۱۷ ځلي او ص ۲۶ ځلي راغلي . چې مجموعه يې ۷۹۸ (42×19) كېږي.

د "واحد" ارزښت په مانا ديوه ۱۹ عدد دی. دغه كلمې له نورو بېلابېلو كلموسره په قرآن كې

كاريدلي خو دالله له كلمې سره ۱۹ ځلي يادشوی.

د	ح	ا
۴	۸	۱

دهغو سورو او آيتونو دشمېرې مجموعه چې د "واحد" كلمه نولس ځلي په كې واقع شوې ۳۶۱

(19×19) دی.

د "وحده" عربي كلمه يعنی يواځې د الله بنده كې وگره په ۷۰ آيت ، د ۷ سوري ۴۵ آيت د ۳۹

سوري ، ۱۲ آيت ۴۰ سوري ، ۸۴ آيت د ۴۰ سوري او ۴ آيت د ۶۰ سوري ياده شوې ده. ددغو عددونو مجموعه ۳۶۱ (19×19) كېږي.

د آيتونو شمېر له لومړنيو مقطعاتو تورو (الم دبقري دسوري په پيل كې) تر وروستيو (ن د القلم په

سوره كې) ۵۲۶۳ (277×19) دی. ددې دواړوسورو په مينځ كې ۳۸ (2×19) سوري چې د مقطعاتو توري نه لري شته. درحمن كلمه ۵۷ ځلي (۳×۱۹) په قرآن كې شته.

ديرش بېلابېل عددونه په قرآن كې يادشوی چې ټولگه يې (8534×19) كېږي.

۱۶۲۱۴۶ = ۱+۲+۳+۴+۵+۶+۷+۸+۹+۱۰+۱۱+۱۲+۱۳+۱۴+۱۵+۱۶+۱۷+۱۸+۱۹+۲۰+۲۱+۲۲+۲۳+۲۴+۲۵+۲۶+۲۷+۲۸+۲۹+۳۰+۳۱+۳۲+۳۳+۳۴+۳۵+۳۶+۳۷+۳۸+۳۹+۴۰+۴۱+۴۲+۴۳+۴۴+۴۵+۴۶+۴۷+۴۸+۴۹+۵۰+۵۱+۵۲

برسېره پردې دديرش عددونو په قرآن كې اته كسری عددونه هم يادشوی (۱/۲ ، ۱/۱۰ ، ۱/۸ ،

۱/۶ ، ۱/۵ ، ۱/۴ ، ۱/۳ ، ۲/۳) يعنی ټول عددونه ۳۸ (۲×۱۹) كېږي.

لومړنی سوره چې ۱۹ آيتونه لري دانفطار سوره ده چې دالله په كلمې پای ته رسېږي . اودا دپای له

لوري نولسمه دالله كلمه ده. د "ق" سوره ۵۷ دق توری لري يعنی (۳×۱۹) دی. دغه راز دشوری سوره هم چې دق په مقطعه پيلېږي ۵۷ دق توری لري چې بياهم (۳×۱۹) كېږي.

دق سوره چې پنځوسمه سوره ده او ۴۵ آيتونه لري ، نو مجموعه يې ۹۵ (۵×۱۹) كېږي.

د شوری سوره چې دوڅلوېښتمه سوره ده او ۵۳ آيتونه لري چې ټولگه يې بياهم ۹۵ يعنی (۵×۱۹)

(كېږي.

د مجید كلمه چې د "ق" سوري په لومړنی آيت كې راغلي دابجد له نظره ۵۷ كېږي او په دې سوره

كې دق توری ۷۵ ځلي راغلي چې ۵۷ هم معادل دی له (۳×۱۹) كېږي.

په قرآن شريف كې دق توری مجموعه ۷۹۸ كېږي چې مساوی دی له (۴۲×۱۹) كېږي او دق

سوره ۴۲ سوره ده چې دمقطعاتو توری په كې راغلي.

"ن" د قلم سورې په سره کې راغلی چې ټول ۱۳۳ (۷×۱۹) عدده "ن" په دې سوره کې شته .
د (ی) او (س) توری دیس سورې په سر کې راغلی . "س" په دې سوره کې ۴۸ ځلې او د ی توری

۲۳۷ ځلې راغلی چې د دواړو مجموعه مساوی ده له ۲۸۵ سره یعنی (۱۵×۱۹) .

د "الم" دمقطعاتو توری د شپږو سوړو په سر کې راغلی . په البقره ، ال عمران ، العنکبوت ، الروم ، لقمان او السجده کې . د الف دتوری شمیر دلام اومیم هریو په دې سوره کې ۱۹ ضریب دی . د دغو تورو ټولګه په دغو سوړو کې ، ۱۹۸۷۴ (۱۰۴۶×۱۹) کېږي .

۹۸۹۹ (521×۱۹) ، ۵۶۶۲ (298×۱۹) ، ۱۶۷۲ (88×۱۹) ، ۱۲۵۴ (66×۱۹) و ۸۱۷ (43×۱۹)

کله چې دهغو سوړو دآیتونو شمیر چې ضریب یې ۱۹ کېږي له بسم الله سره جمع کړو لاندې عدد

ترلاسه کېږي . ۱×۱۹ نولسمه سوره یا دمریم سوره ۹۹ آیتونه

۲×۱۹ سوره ۳۸ یا ص ۸۹ آیتونه

۳×۱۹ ، ۵۷ سوره یا حدید ۳۰ آیتونه

۴×۱۹ سوره ۱۱۴ یا ناس ۷ آیتونه

چې ددې سورتونو دآیتونو شمیر ۲۶۶ (14×۱۹) کېږي .

دفرمان یوسه کلمه نولس ځلي .

د عبد ، عابد او اعبدو کلېي مجموعا ۱۹۲ (8×۱۹) ځلې یادې شوی .

د الله نوم الواحد دابجد له نظره ۱۹ دی .

الجامع نوم دابجد له نظره ۱۱۴ (۶×۱۹) دی .

۱۹ یوڅارځ العاده عدد:

نولس د ۹ او ۱۰ په توان د یو مجموعه ده . د ۹ او ۱۰ په توان د ۲ مېنځ کې توپیر هم ۱۹ کېږي .

۱۹ ۹+۱۰ ۱۰^۱

۱۹ ۸۱-۱۰۰ ۱۰^۲

لهر ، سپوږمۍ اوځمکه وروسته له هرو ۱۹ کلونو د یوې مستقیمې کرنيې په سر واقع کېږي .

دهالې لکۍ لرونکې ستوری وروسته له ۷۶ کلونو یعنی (۴×۱۹) له شمسی یا المریز نظام څخه تېرېږي .

دانسان بدن ۲۰۹ (۱۹×۱۱) هډوکي لری .

دانسان لاس ۱۹ هډوکي لری (پرته د لاس له بنده)

د پاسکال په مثلث کې د ۱۹ ځای:

د پاسکال په مثلث کې د لومړنیو عددونو مجموعه ۳۸ یا (۱۹×۲) کېږي .

۱
۱ ۱
۱ ۲ ۱
۱ ۳ ۳ ۱
۱ ۴ ۶ ۴ ۱
۱ ۵ ۱۰ ۱۰ ۵ ۱
۱ ۶ ۱۵ ۲۰ ۱۵ ۶ ۱
۱ ۷ ۲۱ ۳۵ ۳۵ ۲۱ ۷ ۱

د پاسکال د مثلث د ۱۹ لومړنیو عددونو ټولګه $۵۷ (۱۹ \times ۳)$ کېږي.

د پاسکال مثلث په ریاضی کې د احتمالاتو د محاسبې لپاره پکارېږي.

نو د لومړنیو عددونو مجموعه او د پاسکال د مثلث د ۱۹ لومړنیو عددونو مجموعه دواړه په ۱۹

د تقسیم وردی.

د قرآنی ځینې آیتونو او پاسکال مثلث به مېنځ کې یوشمېر اړیکې:

د علق سوره چې لومړنی نازل شوې سوره ده له وروسته نه مخکې لورته نولسمه سوره ده . دغه

سوره نولس آیتونه لری چې ټول له ۲۸۵ توری ده یعنی (۱۹ ضرب د ۱۵) ددې آیت پنځه لومړنی آیتونه ۷۶ توری لری یعنی ۴ ضرب د ۱۹ . د القلم د سورې لومړنی آیتونه چې دویمه نازل شوې سوره ده له ۳۸ کلمو نه جوړه شوې (۱۹ × ۲) .

درېمه وحیه چې دمزمل سوره وه ۵۷ کلمې (۱۹ × ۳) ده .

د ادبیاتو له اړخه د قرآن کمال

د قرآن د تقلید ناشونتیا

د قرآن اعجاز مو د ساینس او حساب اوتاریخ له اړخه تردې دمه وښوده . برسېره پردې د قرآن یوه ځانګړنه داده چې له ادب اوبلاغت نه ډکه بڼه لری. چې تقلید ترې نه شی کیدلای. باید ووايو چې قرآن د انسانانو د هر عمر اوهرجنس ډلو ته خطاب کوی . قرآن په یوه روښانه او جامع ژبه خپلووویونکو ته په هرکچه زده کړې اوپوهه چې لری لیکل شوی .

وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ

اومور قرآن آسانه کړ لپاره د یادولو(القمر ۲۲).

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا
فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ ۚ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْزَنُوا
النَّارَ الَّتِي وُقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

سره له دې چې قرآن یوه آسانه اوجامع بڼه لری خو کله هم د قرآن د بیان تقلید څوک کولای نه شی .

که تاسو په هغه څه کې چې موږ دخپلو بنده گانو لپاره لېرلی شک کوی نو یوه سوره دهغه په څیر جوړه کړی اوخپل شاهدان پرته له الله نه خپلې مرستې ته وغواړی که رښتیا وایی. که ومو نشو کړای اوهېڅ کله هم نشی کولای نو وډار شی له هغه اورنه چې دسونک توکی یی انسانان اودېرې دی او دکافرانو لپاره یی وعده شوې. (البقره ۲۳-۲۴).

د قرآن یو اعجاز چې په پورتنیو آیتونو کې ورته اشاره شوې دادی چې هېڅ څوک هم نه شی کولای له هغه سره مشابه سورې اوآیتونه جوړکړی ، څومره چې د یوه کلام د تقلید امکان ناشونی وی په هغه کچه یی اعجاز ستر دی . بیاکله چې میلیارډونه انسانان دسلکونو کلونو په ترڅ کې نه شی کولای د قرآن سره مشابه څه ولیکی د دغه مبارک کتاب پر اعجاز باندی ټنیک دلیل دی. اربونتات په خپل کتاب چې د انجیل اوقران د جوړښت ترنامه لاندی لیکل شوی داسې وایی:

" د ادبیاتو له اړخه قرآن دیوې خالصې عربی بېلګه ده چې په نیمه شعری اونیمه نثری ډول لیکل شوی. ان دژبې استادان کله کله دخپلې ژبې دادبیاتو قاعده اودستور دقرآنی آیتونو پربنسټ تنظیموی. سره له دې چې دیرو خلکو زیار ایستلی خو هېڅوک هم پردې نه دی بریالی شوی چې په داسې ښکلې بڼه څه ولیکی. "

هغه کلې چې په قرآن کې کارول شوی هم دمانا اوهم له اروایی اړخه دخانګړی فصاحت ، اغېزې اودلیکلودبني څخه برخمنې دی . په داسې حال کې چې هغه کسان چې نه غواړی په قرآن ایمان راوړی دخان لپاره دیرې بانې لټوی هغوی دقرآن له ټولو ښکلاوو نه انکارکوی.

په قرآن کې د قافیو عالی ماهیت

دقرآن تقلید ځکه هم ناشونی دی ، سره له دې چې عربی دی خو د مروجوعربی بیانونو ډول یی په کارنه دی وری.

قافیې داډول په قرآن کې کارول شوی چې د قافیې لرونکی نثر په نامه یادې شوی اودهغوی دکارونې ډول دژبو پېژندونکو له لوری یو معجزه ګڼل شوې.

پروفیسر عادل عباس یو وتلی انګریز ساینس پوه د قرآن پرقافیو اوتورو دېرې څېړنې ترسره کړی . هغه دیر حیرانوونکی حقیقتونه دقرآن د قافیو په هکله په خپل کتاب کې چې دساینس معجزې نومېری یادې کړی.

څه ډول چې څرګنده ده د قرآن ۲۹ سورې په مقطعاتو بیل شوی چې ټول څوارلس توری دی : ا ، ص ، ط ، ح ، ی ، س ، ق ، ل ، م ، ک ، ع ، ن ، ر ، ه .

له دې ډلې نه که د "ن" توری مطالعه کړو دقلم په سوره کې 88.8% آیتونه د الشعرا په سوره کې 84.6% آیتونه د النمل په سوره کې 90.32% آیتونه او القصص په سوره کې 92.5% آیتونه په نون باندې قافیې شوی.

ټول تال په قرآن کې 50.58% آیتونه دنون په توری قافیې شوی په بل عبارت دقرآن له نیمايي نه دیر آیتونه دی چې قافیې یی په نون سره تړل شوې. ددنیا په هېڅ یوه ژبه کې او هېڅ کتاب کې دا شونې نه ده . چې له نیمايي کتاب نه دیر په نوم سره مقفی شوی وی.

که دقرآن قافیې په ټولیز ډول مطالعه کړو موږ وینو چې اتیا په سلوکې دهغوی یواځې په درې غرونو یعنی الف ، میم ، او نون چې له ا ، م ، ن ، ی ، نه جوړشوی . که نون ووېستل شی نو ۳۰ په سلوکې آیتونه به م ، ا او ی باندې مقفی شوی .

لاندې جدول پورتنیو څلورگونو یادشوو توروباندی دقافیې ټول راښیې :

دیوه اوږده قافیه لرونکی نثر جوړول چې له دوونه تر درې زروپورې کرښې له لړشېهر غرونو سره قافیه شوی وی دعالی کیفیت نښانه ده اوکافی ده چې د ادبې ډیر اوچتو بېلکواتل وپېژندل شی . دقرآن اوږدو خبروته په پام سره دغه قافیه ټول ډیر خارق العاده کار دی .

قرآن په حقیقت کې د بېلابېلو معلوماتو اوماناو یوسمندر دی . دغومعلوماتو کې دینیات ، اخلاقیات ، عبرت ، د الله (ج) د پیغمبرانو پیغامونه ، ساینس ، تاریخ اونورشامل دی . خو دا سره له دې چې ډیر روان بیان لری په قافیه لرونکی اوبنکلی ډول راوړل شوی . هېڅ ډول انسانی هڅه نه شی کولای چې ټول دغه ډول معلومات په څو قافیو کې سره راټول کړی ، نو دحیرانتیا ځای نه دی چې دعربی ژبو پېژندونکو دقرآن تقلید ناشونی بللی .

پایله (نتیجه)

قرآن د الله (ج) کلام دی

ټول هغه څه چې مو په دې کتاب کې ولوستل یو څه روښانوی چې دغه خارق العاده کتاب چې د محمد (ص) مهر له خانه سره لری د الهام او پوهې سرچینه ده. دغه کتاب چې دیرې موضوع کانې په خان کې رانغاړی دالله (ج) کتاب دی . هره پراختیا چې په ساینس ، تکنالوژی ، تاریخ اولرغون پېژندنه کې مېنځ ته راځی ددغه کتاب حقانیت نورهم روښانوی. د قرآن له نازلیدو وروسته په ساینس کې داسې پرمختگونه رامېنځته شوی چې قرآن یی وړاندوینه کړې وه چې هیڅ کتاب به نری کې داسې نشته چې دتېروپېښو بیان اودراتلونکی وړاندوینه یی په سمه توگه کړی وی. د قرآن ویناوی او وړاندوینې داوومې زېږدیزې پېړۍ د عربو دپوهې دکچې اونکنالوژی نه دیرې اوچتې وې دې موضوع ته په پام سره راځی له خانه وپوښتو چې:

- آیا په اوومه میلادې پېړۍ کې څوک پوهیدل چې دخمکې فضا له اووپوړونو نه جوړه شوې؟
  - آیا په همدې پېړۍ کې دمور په رحم کې دماشوم دودې په پراوونو څوک پوهېدل؟
  - آیا په دې پېړۍ کې څوک پوهیدل چې نری تل دودې په حال کې ده؟
  - آیا په یاده شوې زمانه کې څوک پوهېدل چې دهرچا دکوتونښې یواځې په همغه شخص پورې اړه لری؟
  - آیا په دې پېړۍ کې کله چې دهروغلیف لیک دلوستلو ورنه وو څوک پوهېدل چې هماغه دفرعون له نږدې کسانو څخه و؟
  - آیا په اوومه میلادی پېړۍ کې څوک پوهېدل چې دفرعون لقب یواځې څوارلس کاله وړاندې له میلاده کاریده اومخکې له هغه نه و؟
  - آیا په دې وخت کې دوریځو اود ارم دستنوبه هکله چا معلومات درلود؟
- ددې ټولو سوالونو ځواب یودی: هغه داچې قرآن دالله جل جلاله برحقه کلام دی هغه الله (ج) چې هرڅه یی پیداکړی اوهرڅه دده په پوهې پورې اړه لری ، په قرآن کې هریو معلومات دقرآن داعجاز یوه نښه ده. نو پرتولوانسانو لازمه ده چې هرڅه ژر دغه کتاب دخپل ژوند لارښود وگرځوی.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

آیا په قرآن کې فکر نه کوی . که دالله نه دغیر له لوری وای په هغه کې به یی ډیر اختلاف موندلای وای (النساء ۸۲).

اللَّهُ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَأَرْبَابٍ
وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يَقْتَرَىٰ مِنْ دُونِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

اوداقرآن داسې نه دی چې غیر له الله نه بل چا جوړکړی وی. اونورکتابونه مو چې په

لاس کې درلودل هغه تصدیقوی اوپه تفصیل یی بیانوی. له شک پرته دا(قرآن) دعالمیانو درب له لوری دی (یونس ۳۷).

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

(۱۵۵).

اودامبارک کتاب دی. له هغه نه متابعت وکړی اوپرهېڅونکی شی څوچې پرتاسو رحم وشی(الانعام

د ژباړن چاپ شوی کتابونه:
د هیلو غوتې شعری ټولګه
پراروایی ستونزو بری
اوسنی عصر
د قرآن اعجاز ژباړه (همدا کتاب)